

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Diplomová práce

2022

Bc. Renáta Matoušková

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

**Žlutá Francie – analýza protivládních demonstrací
v kontextu politické kultury a depolitizace**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Renáta Matoušková

Studijní program: Politologie

Vedoucí práce: doc. Michel Perottino, Ph.D.

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 3. května 2022

Bc. Renáta Matoušková

Bibliografický záznam

MATOUŠKOVÁ, Renáta. *Žlutá Francie – analýza protivládních demonstrací v kontextu politické kultury a depolitizace*. Praha, 2022. 113 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut Politologie. Katedra Politologie. Vedoucí diplomové práce doc. Michel Perottino, Ph.D.

Rozsah práce: 211 000

Anotace

Diplomová práce se zabývá problematikou hnutí Žlutých vest. Jedná se o komparativní případovou studii, která se zaměřuje na analýzu Žlutých vest v kontextu politické kultury a depolitizace společnosti. Práce si klade tři výzkumné otázky 1) Jak se proměnila tvář protivládních demonstrací s ohledem na politickou kulturu francouzské společnosti? 2) Jaký vliv měl historický vývoj sociálních hnutí na způsob, jakým funguje Hnutí Žlutých vest? 3) Dochází ve Francii k depolitizaci společnosti? Pro analýzu proměny protivládních demonstrací v rámci politické kultury práce analyzuje vývoj protestů od roku 1968 do současnosti včetně hnutí Žlutých vest. Tato se také zaměřuje na vývoj funkce sociálních hnutí, které právě využívá v kontrastu funkcí hnutí Žlutých vest. Na počátku jsou představeny hlavní termíny a koncepty, se kterými bude práce operovat. Následně práce představí vývoj protivládních hnutí v letech 1968, 1986, 1995 a 2005. Dále je představeno hnutí Žlutých vest jako fenomén připodobněný hnutí *jacquieres* a jako novodobý fenomén.

Annotation

The thesis deals with the issue of the Yellow Vests movement. It is a comparative case study that focuses on the analysis of the Yellow Vests in the context of political culture and depoliticization of society. The thesis asks three research questions 1) How has the face of anti-government demonstrations changed with respect to the political culture of French society? 2) What impact has the historical development of social movements had on the way in which the Yellow Vests Movement operates? 3) Is there a depoliticization of society in France? To analyse the transformation of anti-government demonstrations within the political culture, the thesis analyses the evolution of protests from 1968 to the present, including the Yellow Vests movement. This also focuses on the evolution of the functions of social movements, which just uses in contrast the functions of the Yellow Vests movement. At the beginning, the main terms, and concepts that the thesis will operate with are introduced. Subsequently, the thesis will present the development of the anti-government movements in 1968, 1986, 1995 and 2005. Next, the Yellow Vests movement is introduced as a phenomenon likened to the movement of the *Jacquieres* and as a modern phenomenon.

Klíčová slova

Francie, Hnutí žlutých vest, demonstrace, politická kultura, depolitizace, Emmanuel Macron, La République En Marche

Keywords

France, Mouvement des Gilets jaunes, demonstration, political culture, depoliticization, Emmanuel Macron, La République En Marche

Title

Yellow France – Analysis of Antigovernmental Protests in the Context of Political Culture and Depoliticization

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. Michelu Perottinovi Ph.D. za jeho vstřícnost, cenné rady a čas, který mně a této práci věnoval, díky čemuž tato práce mohla vzniknout. Dále bych chtěla také poděkovat za podporu své rodině a přátelům.

Obsah

1. CÍLE, TEORETICKÝ RÁMEC A VYUŽITÉ KONCEPTY	4
1.1. METODOLOGIE A CÍLE PRÁCE.....	4
1.1.1. <i>Struktura práce</i>	5
1.2. POLITICKÁ KULTURA	5
1.2.1. <i>Francouzská politická kultura</i>	6
1.3. DEPOLITIZACE	14
1.4. SOCIÁLNÍ Hnutí	16
1.5. KOLEKTIVNÍ MOBILIZACE	18
1.5.1. <i>Dynamika protestů</i>	21
1.6. LEGITIMITA	23
1.7. LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA DEMONSTRACÍ VE FRANCOUZSKÝCH ZÁKONECH	25
2. OD STUDENTSKÝCH NEPOKOJŮ KE ŽLUTÝM VESTÁM	29
2.1. UDÁLOSTI KVĚTNA 1968.....	31
2.1.1. <i>Studentská krize (3. – 13. května)</i>	31
2.1.2. <i>Sociální krize (13. – 27. května)</i>	33
2.1.3. <i>Politická krize (27. května – konec června)</i>	34
2.1.4. <i>Dopad protestů</i>	35
2.2. UNIVERZITNÍ DEMONSTRACE 1986	37
2.2.1. <i>Reformy Alaina Devaqueta</i>	37
2.2.2. <i>Studentské hnutí (23. listopadu – 8. prosince)</i>	38
2.2.3. <i>Odezva ve společnosti</i>	39
2.3. PROTESTY V LISTOPADU A PROSINCI 1995	41
2.3.1. <i>Sociální hnutí</i>	42
2.3.2. <i>Odezva ve společnosti</i>	44
2.4. NEPOKOJE V ROCE 2005	45
2.4.1. <i>Vývoj událostí</i>	46
2.4.2. <i>Dopady ve společnosti</i>	49
2.5. DEMONSTRACE OD ROKU 2005 AŽ KE ŽLUTÝM VESTÁM.....	50
3. HNUTÍ ŽLUTÝCH VEST	53
3.1. STARÝ FENOMÉN V NOVÉ PODOBĚ: <i>GILETS JAUNES</i> JAKO <i>JACQUERIES</i>	56
3.2. NOVÝ FENOMÉN PROTI STARÝM POŘÁDKŮM ANEB KDO JSOU <i>GILETS JAUNES</i> ?	57
3.2.1. <i>Osobnosti hnutí</i>	62
3.2.2. <i>Role sociálních sítí</i>	64
3.3. CO <i>GILETS JAUNES</i> CHTĚJÍ A KAM PATŘÍ?	66
3.4. POLITICKÁ REAKCE.....	68
3.5. KRAJNÍ MODEL Y ŽLUTÝCH VEST A SKUPINY, KTERÉ SE PŘIPOJIL Y K DEMONSTRACÍM	74
3.6. JAK SE DEMONSTRACE PROMĚNIL Y V ČASE.....	76
3.6.1. <i>Politická a odborová rovina</i>	77
3.6.2. <i>Rovina mobilizovaného davu</i>	79
3.6.3. <i>Role médií a sociálních sítí</i>	82
ZÁVĚR.....	84
SUMMARY	87
POUŽITÁ LITERATURA	88
SEZNAM ZKRATEK	102
SEZNAM TABULEK	104
SEZNAM PŘÍLOH	105

Úvod

Když se řekne revoluce, nepokoje, demonstrace nebo lid v ulicích v reakci na politické změny, je lehké si představit o jakou zemi se jedná. Francie se během několika staletí stala jakýmsi symbolem pro stávky a revoluce. Jedná se ale jenom o stereotypní vidění jedné země, nebo je opravdu něco na tom, že francouzský lid vyjde do ulic pokaždé, když se chystá jakákoliv větší politická, sociální či ekonomická změna? Důchodová reforma, reforma školství nebo reforma daňová? Je možné vidět v čase kontinuitu protestů nebo se vždy jedná o nový způsob projevení nesouhlasu? Reagují manifestace na změny toho, jak žije společnost, zejména pokud se podíváme na to, v jaké době jsou demonstrace nejčastější, nebo jak se protestující svolávají k pochodu?

Rok a půl po zvolení Emanuela Macrona prezidentem Francie přišla pro jeho úřad a pro vládu jeho hnutí La République En Marche velká rána v podobě rozsáhlých demonstrací nového hnutí. Problematika *Gilets jaunes* neboli Žlutých vest upozornila na to, že demonstrace jsou ve Francii stále přítomné, ale jejich charakter doznal výrazné proměny. O jak moc velkou proměnu se jedná? Je zapotřebí se zaměřit na proměnu samotné francouzské politické kultury ve vztahu mezi manifestacemi a povahou francouzské společnosti. A zda vlivem současných demonstrací nedochází k depolitizaci důležitých témat, která vyženou Francouze do ulic. Nevídaný rozsah hnutí, jeho organizace či vzrůstající násilná střetnutí s ozbrojenými složkami, nezasáhl jenom samotnou Francii, ale i zbytek Evropy či akademickou obec. Demonstrace totiž představily nový vzorec chování a uspořádání, jež neměl v současné protestní problematice obdoby.

Přestože se tato práce zaměří ve svém výzkumu na francouzské demonstrace po roce 1968 až do současnosti, není možné opomenout, že manifestace jsou pro Francii typické už skoro po půl tisíciletí. Za první významnou revoluční událost v dějinách Francie můžeme pravděpodobně považovat rok 1789, není ale možné říct, že je to poprvé, co ve Francii došlo k jakémukoliv druhu povstání, revolty nebo demonstrace. Například na jaře 1358 dochází k povstání několika tisíců francouzských vesničanů. Později jsou tato povstání rolníků označena jako tzv. „Jacquerie“. Historicky nejznámější povstalecká událost je bezpochyby již zmíněná Francouzská revoluce 1789. Dalším významným příkladem a pozdější dějinnou inspirací se stalo šestiměsíční povstání v roce 1793, které později přerostlo v šestiletou válku zvanou Válka o Vendée. Velmi známou událostí francouzských dějin je rovněž Červencová

revoluce v roce 1830. Kromě velkých revolucí, které měnily politické a režimové směřování Francie, se zemi i nadále nevyhýbaly povstání pracující třídy. V 30. letech 19. století zaznamenala červencová monarchie lyonské povstání dělníků. Konflikt nastal mezi Canuty, lyonskými hedvábníky, a prodejci hedvábí, kteří měli na své straně podporu vlády. V roce 1848 došlo k další revoluci, která sesadila z trůnu krále Ludvíka Filipa a nastolila republiku. O 23 let později dochází k obnovení Pařížské komuny¹ radikální socialistickou a revoluční vládou, ta byla o dva měsíce později potlačena regulérní francouzskou armádou.

Francouzské revoluce se v mnohém staly předobrazem pro povstání i v jiných zemích, jako například v Bruselu v roce 1789 nebo v Miláně 1796. Francouzskou hymnu – *Marseillaisu*, která je symbolem Francouzské revoluce, bylo možné slyšet v polských ulicích už v roce 1794, ale i v roce 1956, když se Poláci bouřili proti sovětské tyranii (Doyle, 2001, p. 3). Nejenom v odborné literatuře ale i v literatuře umělecké se odráží inspirace Francouzskou revolucí 1789, jako například *Příběh dvou měst* od Charlese Dickense (Doyle, 2001, p. 6). Události, které provázeli revoluci v roce 1830, její následky a Pařížské povstání v roce 1832 zvětšil ve svém díle *Bídníci* Victor Hugo. Tento literární kus se pak stal klasikou francouzské literatury a později byl adaptován do nejslavnějšího muzikálu (France 24, 2018a). Díky tomu je možné vidět, jak velký vliv měly a mají francouzské kolektivní mobilizace nejen na dění v zemi, ale i ve světě.

Výše zmíněné příklady revolucí slouží k uvedení do problematiky francouzských protestů. Pro větší pochopení moderního způsobu organizace demonstrací a toho, co vedlo k vytvoření Žlutých vest, bude sloužit popis vývoje protestních událostí, které se konaly ve Francii od roku 1968, jež se stal pro moderní Francii podobným milníkem jako byly revoluce v letech 1789 a 1848. Poté co práce popíše vývoj protestů od událostí Května 1968 do demonstrací, které se konaly ve stejný čas jako Žluté vesty, zaměří se na pochopení problematiky Žlutých vest, jejich vzniku, jejich symbolu i využívání moderních komunikačních technologií jako jsou sociální sítě ve své ojedinělé organizaci. Práce se zaměří především na nejaktivnější období hnutí, které probíhalo v letech 2018–2019, po kterém na své síle oslabilo. I přes úpadek počtu protestujících je ale hnutí stále přítomné i v roce 2022.

---

¹ Pařížská komuna je označení orgánu, který během Velké francouzské revoluce představoval nejvyšší správní instituci města Paříže v čele se starostou.

1. Cíle, teoretický rámec a využití koncepty

Cílem této práce je objasnit charakteristiku nového typu sociálního hnutí, které se v roce 2018 ve Francii objevilo a získalo název Žluté vesty. Organizací (či neorganizací), silou, velikostí a dalšími aspekty svého působení zasáhlo toto hnutí nejenom celou Francií, ale i celou Evropu. Pro pochopení fungování tohoto hnutí je zapotřebí analýza moderních demonstrací, které Francii postihly, a to zejména od roku 1968. Tento rok a události jež se staly na jaře, změnily fungování Francie a zaznamenaly velký milník v moderní historii a chápání této země. Mezi další důležité protesty patří univerzitní demonstrace v roce 1986, protesty v roce 1995 a nepokoje v roce 2005. Právě tyto demonstrace dle autorčina názoru jsou zásadní pro formování francouzské protestní linie, z toho důvodu se jim bude práce věnovat hlouběji. Rokem 2005 ale protesty ze země nezmizely a objevovaly se i během fungování hnutí Žlutých vest. V analýze vývoje protestů od roku 1968 tak budou zahrnuty i manifestace po roce 2005 pro lepší pochopení fungování moderních praktik protestů.

1.1. Metodologie a cíle práce

Práce je koncipovaná jako komparativní případové studie. Pro lepší uchopení a analýzu hnutí Žlutých vest, které je ojedinělým fenoménem na francouzském poli demonstrací, je zapotřebí se blíže podívat na vývoj moderních protestů od roku 1968 a analyzovat proměnné jednotlivých událostí. Díky již proběhlé komparaci jednotlivých událostí bude možné lépe porozumět případu hnutí Žlutých vest.

Práce si klade za cíl odpovědět na tři výzkumné otázky:

1. Jak se proměnila tvář protivládních demonstrací s ohledem na politickou kulturu francouzské společnosti?
2. Jaký vliv měl historický vývoj sociálních hnutí na způsob, jakým funguje Hnutí Žlutých vest?
3. Dochází ve Francii k depolitizaci společnosti?

Kromě politické kultury a depolitizace je zapotřebí vyjasnění dalších konceptů jako je vymezení sociálních hnutí, která jsou velkými hráči na protestním poli, kolektivní mobilizace a formy uspořádávání davu a koncept legitimacy, která slouží k určení toho, jakou sílu mají protesty na vyjádření názoru společnosti. Důležité jsou dále i francouzské zákony, které upravují formu protestů, ale zejména pak odpovědnost za jejich vedení.

1.1.1. Struktura práce

V první kapitole práce představí využití koncepty, které nastaví pojmovou definici Prvním konceptem je politická kultura, která nastíní vnímání vztahu politiky a společnosti zejména ve Francii. Druhým konceptem je představení depolitizace Kromě politické kultury a depolitizace je zapotřebí nastavení dalších konceptů jako je vymezení sociálních hnutí, která jsou velkými hráči na protestním poli, kolektivní mobilizace a formy uspořádávání davu a koncept legitimacy, která slouží k určení toho, jakou sílu mají protesty na vyjádření názoru společnosti. Důležité jsou dále i francouzské zákony, které upravují formu protestů, ale zejména pak odpovědnost za jejich vedení.

Druhá kapitola představí problematiku jednotlivých demonstrací, které se odehrály v letech 1968, 1986, 1995 a 2005, krátce zmíněny budou rovněž demonstrace mezi lety 2005-2019. V rámci každé demonstrace se analýza zaměří na fungování sociálních hnutí, vývoj událostí, politickou rovinu a také na odezvu ve společnosti a dopady demonstrací na ni. Třetí kapitola naváže na předchozí komparaci jednotlivých případů z hlediska sociální, politické a mediální roviny.

Poslední čtvrtá kapitola se bude věnovat samotnému hnutí Žlutých vest. Představí vývoj demonstrací, jejich charakterech, organizaci, politickou odezvu nebo také problémy spojené s legitimitou, které se později objevily.

Využití koncepty a komparace předcházejících demonstrací se budou opírat o existující odbornou literaturu. Limitem je fakt, že hnutí Žlutých vest je poměrně novým fenoménem, kterému se odborná literatura zatím věnuje pouze v omezené míře. Velká část informací tak bude převzata z mediálních kanálů.

1.2. Politická kultura

Kultura obecně je pojem, který se vztahuje na vše, co vytvořil člověk. Tento pojem si pak v různých specifitějších interpretacích přivlastňují různé obory jako sociologie nebo antropologie (Heywood, 2000). K politické kultuře přispěl nový přístup zkoumání politiky ve 20. století, tzv. behavioralismus, který kladl důraz na role a vymezení institucí a jejich vztahu mezi nimi. Na přelomu 50. a 60. let přispěl k tomuto specifickému přístupu Gabriel Almond svým konceptem politické kultury. Podle Almonda je každý politický systém zakotven ve svém vlastním vzorci politické akce. Takový vzorec pak označil za politickou

kulturu (Welch, 2013, pp. 18-23), jedná se tedy o soubor hodnot, které určují vztah jednotlivce nebo skupiny k politice, obecně se pak jedná o kulturní pravidla soužití jedinců ve společnosti. Vzniknutý rámec pak ovlivňuje přijímání politických rozhodnutí nebo legitimitu režimu (Říchová, 2002, p. 29). K lepšímu vědeckému uchopení politické kultury přispěl Talcott Parsons ve své teorii sociálního řádu. Zde je určeno, že jedinec je morálně disciplinovaný, normy se k němu ale dostávají skrze socializaci a sociální řád, který je po generace tvořen potřebami individuálních norem (Welch, 2013, pp. 18-23).

Postupem času byly obě prvotní teorie pozměněny. Almondovu původně vágní teorii rozšířil Sidney Verba. Politická kultura podle něj přímo ovlivňuje a vysvětluje politickou strukturu daného státu (ibid, pp. 33). Parsonsovu teorii rozšířil David Easton: „Koncept politické kultury zahrnuje všechny postoje nebo chování obecné kultury, které jsou důležité pro stabilitu politického systému“ (Easton, 1965). Moderní přístupy nahlízejí na politickou kulturu jako na analýzu kulturního vlivu na decision-making² a policy-making³, zahrnující politické výstupy jako jsou státní úspory, sociální úspory a veřejné finance (Lane & Ersson, 2016, p. 5).

Mezi politology pak převládá přesvědčení, že v politické kultuře dochází postupným začleněním jednotlivce do společnosti k socializaci, skrze kterou pak dojde k jeho vztažení do politiky a následné politizaci. Tyto dva procesy pak ovlivňují jedince v jeho rozhodování i volebních preferencích a začleňují ho do zájmových skupin a činnosti v politických stranách (Říchová, 2002, p. 30). Politická kultura je vzorec orientace politických objektů jako jsou politické strany, vláda, instituce, ale i symboly nebo hodnoty. Na rozdíl od názoru, který reflektuje pohled lidí na dané téma nebo problematiku, je politická kultura dlouhodobou záležitostí, která se neustále vyvíjí (Heywood, 2000). Jedná se tedy o vzorec chování politické ale i společenské sféry.

1.2.1. Francouzská politická kultura

Velkým milníkem ve formování politické kultury, systému a společnosti byla francouzská revoluce z roku 1789. Ovlivněná zejména osvícenstvím byla jedinečnou událostí, která měla za cíl odbourat se od starého systému a praktik k systému úplně novému. Nový model bratrství v revoluční politice znamenal rozchod s předchozími modely politického a

---

² Přeloženo: Rozhodování.

³ Přeloženo: Politické rozhodování.

společenského uspořádání. Změnou byla také zdrženlivost revolučních politiků v používání náboženského jazyka. Francouzi během formování nové konstituce odmítli jakékoliv inspirace nejen antickou, ale i celé své historie. Po revoluci tak bylo ke všemu přistupováno jako k novému: nový čas i nový charakter národa. Tento přístup tak vytvořil v nové společnosti neustálé nutkání odpovídat na korupci revolucí, která by tak pomohla znovu změnit politické procesy, ale i duši národa (Hunt, 1989). Protesty tak jsou jednou z cest, které využívá francouzská společnost jako dialog s autoritami. Přesto že bylo možné zaznamenat v minulosti pokusy o větší personalizaci a humanizaci státu a autorit prostřednictvím regionalizace a decentralizace, je fenomén demonstrací stále silně vnímám jako ztělesnění obecné vůle. Jednotliví občané Francie tak mají pocit sounáležitosti s jakoukoliv krizí, která se v zemi naskytne, a tak kolektivně vyjadřují svůj nesouhlas jako celá společnost (Bryson, 1987, p. 252), a tak od doby Francouzské revoluce 1789 charakterizovaly hluboké sociální a politické rozpory všechny francouzské politické režimy. Od Francouzské revoluce došlo v zemi k deseti různým velkým politickým změnám režimu, kdy polovina z nich byla způsobena vnitřní politickou nebo sociální krizí. V období po druhé světové válce došlo ke dvěma změnám a mnozí pozorovatelé navrhuji, aby došlo k další změně, tedy k posunu tzv. Šesté republiky, kvůli výrazným změnám prezidentské role v praxi vůči ústavě (Gaffney, 1991, pp. 13-14).

Po Francouzské revoluci v roce 1789 se začíná o Francouzech mluvit jako o národu a Francouzi sami se začínají identifikovat jako sobě rovní a více se přibližují státu. Nejsou to ale všichni Francouzi. Velkou roli ve sjednocení celého národa hrál jazyk, tedy francouzština, ta měla dopomoci tomu, aby Francie byla schopná absorbovat jakékoliv obyvatelstvo a mohla vytvořit jednotnou kulturu. Ke vštěpování tradičních hodnot a tvoření národa sloužily armáda a školy, povinné a bezplatné instituce, které pak vštěpovaly lásku k národu v rámci morální a občanské výchovy. Tato vazba ale nebyla bezchybná. Mezi prvními, kdo upozornil na negativní stránku francouzského nacionalismu byl sociolog Émile Durkheim. Ten poukázal na to, že vytvořením jednoho celistvého národa došlo ke zničení hlubokých vztahů, které má jedinec ke své obci, rodině a provincii. Vznikem jednotného národa tak došlo ke zničení lokálního patriotismu a místní správa se o lidi nezajímá tak, jak by měla. Společnost se tak stala skupinou neorganizovaných jednotlivců, které se stát snaží udržet na uzdě. Stát je ale od jednotlivců příliš daleko a není tak schopen jednotlivce socializovat. Podle Durkheimova závěru tak bratrství a solidarity nebylo v praxi dosaženo

(Zeldin, 2012).

Přestože se tato práce zaměří ve svém výzkumu na francouzské demonstrace po roce 1968 až do současnosti, není možné opomenout, že manifestace jsou pro Francii typické už skoro po půl tisíciletí. Za první významnou revoluční událost v dějinách Francie můžeme pravděpodobně považovat rok 1789, není ale možné říct, že je to poprvé, co ve Francii došlo k jakémukoliv druhu povstání, revolty nebo demonstrace. Například na jaře 1358 dochází k povstání několika tisíců francouzských vesničanů v okolí Paříže, v Normandii, Pikardii a Champagni, kde zaútočili na hrady šlechticů, které pak vykradli, vypálili nebo poničili a některé jejich majitele zabili. O několik dnů později se spojili s některými pařížskými měšťany a vojáky v povstání proti koruně. Společně pak zaútočili na hrad na řece Marně, kde se mezi několika šlechtici ukrývala dauphinova⁴ manželka a dcera. U hradu byli ale všichni poraženi. Šlechta pak pronásledovala ty, kterým se podařilo uprchnout, a ty které chytila, popravila na předměstí. Generála povstalců zajala samotná armáda vedená králem Karlem II. Navarrským. Naštvaní šlechtici pak zahájili hon na všechny podezřelé rolníky, popravovali podezřelé a vypalovali vesnice. Později je povstání rolníků označeno jako tzv. „*Jacquerie*“, což je termín odvozený od přezdívky „*Jacques Bonhomme*“, která náležela právě rolníkům (Firnhaber-Baker, 2021, pp. 1-2). Od té doby se označení *jacqueries* začalo používat pro další povstání sedláků a příslušníků střední třídy, jako jsou právě účastníci demonstrací Žlutých vest. *Gilets jaunes* tak bývají často skloňovány právě ve vztahu ke vzpourám sedláků (FigaroVox, 2018).

Francii lze z politického hlediska považovat za jeden z prvních „národních států“ Evropy. Myšlenka společného francouzského zájmu se ale objevila až v 18. století. Dříve se lidé považovali jenom za služebníky knížete, ale nikoliv obce. Až s příchodem revoluce se v zemi objevilo slovo národ, které se začalo užívat v bojovném smyslu suverénního lidu (Zeldin, 2012, pp. 2-3). První historicky nejznámější povstalecká událost je Francouzská revoluce 1789. Za začátek je brán pád Bastily, státního vězení, 14. července 1789. Pravdou ale je, že demonstrace a masivní protesty provázely Francii už dříve před rokem 1789 (Doyle, 2001, pp. 19-42). Francouzská revoluce si v sobě nese určitou jedinečnost, jelikož jejím cílem byla kompletní přestavba celého státu a totální odbourání se od minulých praktik a mocí (Hunt, 1989).

---

⁴ Označení *Dauphin* bylo obdobou názvu „korunní princ“.

Pád Bastily a vítězství republikánů, ale neznamenalo jednoznačný konec a vítězství revoluce a republiky. Velkým příkladem a pozdější dějinnou inspirací se stalo šestiměsíční povstání v roce 1793, které pak přerostlo v šestiletou válku zvanou Válka o Vendée, kde na jedné straně stáli venkované ze západních oblastí (Poitou, Anjou a Bretaně) a na druhé straně republikáni. Začátek povstání je možné zaznamenat v polovině března 1793 na několika místech. Co na něm bylo nejvíce zarážející, byla jeho rychlost, síla, ale zároveň spontánnost, kterou spustilo čtyřleté narůstající napětí. Nadšení z revoluce rychle opadlo a místo něj přišel odpor, zejména poté, co došlo k prodeji církevního majetku a reorganizaci církve. Revolta proti silám republiky se převalila přes okolní města a vesnice do dalších regionů bez odporu a kromě jména („Katolická“ nebo „Katolická a královská“ armáda) získala i organizační strukturu a jasné lídry. Během půl roku ale došlo k potlačení povstání, poslední snahy kontrarevoluce spočívaly v jednání s Angličany, které jim ale ani v následujících letech nepřinesly žádné ovoce. V následujících letech sice dále docházelo ke konfliktům mezi „Katolickou armádou“ a republikány, jejich síly ale s každým konfliktem slábly až do března 1796, kdy došlo k definitivnímu poražení odporu vůči republice (Tilly, 2017b, pp. 26-29)

Revoluce v roce 1830 označovaná jako Červencová revoluce je obvykle považována jako politické hnutí, které se vzepřelo nepopulárnímu králi Karlovi X. a jeho ministrům. Kdy se král pokusil o *coup d'état*⁵, jelikož po volbách do parlamentu nezískali jeho přívrženci většinu. Na odpor se proti takovému kroku postavili pařížští dělníci vedení studenty a republikánskými lídry. Revoluce trvala tři dny a po sesazení krále Karla X. dosadila opozice na trůn vévodu orleánského, který vládl jako Ludvík Filip, král Francouzů. Veškeré události se odehrály pouze v Paříži a provincie celou revoluci přijaly bez většího zásahu. V Červencové revoluci ale nešlo jen o královu *coup d'état*, ale zejména o podmínky, ve kterých žila skoro polovina obyvatel Paříže. Hlavní město Francie totiž nebylo připraveno na imigraci lidí z venkova a prudký nárůst obyvatel, který zapříčinil nedostatek místa, práce, škol, nemocnic ale i pitné vody nebo kanalizace. Důsledkem toho žila více než čtvrtina lidí na úplném okraji společnosti bez domova a o hladu. Narůstala kriminalita, a i obyčejní chudí lidé byli střední třídou označováni na barbary a divochy. Tato ekonomická a sociální krize dopomohla tomu, aby došlo k sesazení Karla X. Svou rychlostí a určitou jednoduchostí je tato událost přehlížena a je označována spíše jako výměna hlavy státu a předzvěst roku 1848,

---

⁵ Francouzský výraz pro státní převrat neboli puč.

kdy skutečně došlo k republikánské revoluci (Pinkney, 1961, pp. 490-501).

Kromě velkých revolucí, které měnily politické a režimové směřování Francie, se zemi i nadále nevyhnuly povstání pracující třídy. V 30. letech 19. století zaznamenala červencová monarchie lyonské povstání pracující třídy. Konflikt nastal mezi Canuty, lyonští hedvábníci, a prodejci hedvábí, kteří měli na své straně podporu vlády. Problémem lyonských pracovníků byla špatná ekonomická situace, která ovlivnila pokles ceny hedvábí, což vedlo ke snížení mezd dělníků. Ti tak požadovali zavedení minimální ceny hedvábí, která by jim tak udržela životní úroveň. Díky tomu, že měli Canutové bohatou kulturu a dokázali velice dobře fungovat jako komunita, se jim podařilo mezi lety 1831 a 1834 vytvořit silnou organizaci s programem a ideologiemi, které inspirovaly další povstání dělníků nejen v roce 1848 (Sewell Jr., 1977, pp. 686-688).

Ne dlouho po politické revoluci v roce 1830, která nastolila červencovou monarchii a dosadila na trůn krále Ludvíka Filipa, byl po 18 letech během Únorové revoluce král Ludvík Filip sesazen. Revoluční rok 1848 nebyl významný jenom pro Francii, ale i pro celou Evropu. Napětí bylo v zemi už nějakou dobu, zejména kvůli ekonomické, ale i sociální krizi. Červencová revoluce dala naději republikánům, kteří doufali v lepší zítřky, politika Ludvíka Filipa byla ale daleko od liberální (Traugott, 1988). Opozice proti králi a ministrům byla velice organizovaná a skrývala v sobě několik skupin: tisk, politická sdružení a strany. První jiskry dokázaly v rámci Červencové monarchie zažhnout dva primární novinové tisky: *Le National* (radikálně republikánské noviny) a *La Réforme* (republikánské a socialistické noviny). Hlavní ranou ale byl vládní zákaz opozičního banketu. Během konce února došlo k nepokojům, kvůli kterým nakonec Ludvík Filip abdikovat. Nastolena byla prozatímní vláda, která dokázala na místě vydržet jen pár měsíců do června 1848, kdy se vzbouřili pařížští dělníci. Příčinou byla neshoda mezi konzervativní většinou v Národním shromáždění a socialisty ohledně národních dílen⁶. Červnové dny tak změnily směr, kterým se první fáze Druhé republiky ubíraly. Nová ústava byla přijata 4 listopadu, vytvořila jednokomorový parlament a prezidenta republiky. Obě instituce měly být zvoleny přímo ve všeobecných mužských volbách. Přímou zvolený prezident se stal jedinou výjimkou až do Páté republiky (Sawyer, 2009).

I když Francie již dávno nahradila monarchii republikou, tradice mas, které vyjadřují svoje

---

⁶ Organizovaná veřejná práce pro nezaměstnané dělníky.

znepokojení v ulicích Paříže, přetrvala do dnešních dní. V některých demonstracích se Francouzi odkazují na historické okamžiky. Například během prosincových demonstrací Žlutých vest v roce 2018 přirovnávali účastníci prezidenta Emmanuela Macrona ke králi Ludvíku XVI. Symbolika mezi těmito dvěma muži měla odkazovat k tomu, (Doyle, 2001) že se obyvatelé Francie necítí být vyslyšeni a Macron se nedokázal poučit z historie a chyb jeho předchůdců (France 24, 2018a).

Symbolismus hraje v rámci některých francouzských manifestací také svou roli. Demonstrace, které jsou hlavním záměrem této práce, získaly své jméno po svém symbolu žlutých dopravních vest. V minulosti byl symbolem některých protestů a revolucí červený prapor. Určitý původ této vlajky je možné datovat až do postávání sedláků ve 14. století. Skutečný původ ale pochází z Francouzské revoluce (Souyri, 1967). Mezi lety 1789-1791 sloužil prapor jako symbol pořádku a autority, v pozdějších letech ale přesel do rukou suverénního lidu, který jej použil ve své vzpouře proti výkonné moci. Stala se i ukazatelem těch, kteří nic nemají proti těm, kteří mají. Znovu se pak prapor objevil až v roce 1832 jako další symbol, tentokrát ale patřící pod republikánskou stranu. Na několik let znovu mizí v roce 1835, tajné společnosti ale na ni nezapomněly a její význam a její chápání se začalo rozšiřovat a polidšťovat. A tak se červená vlajka dočká svého návratu v roce 1848 společně s revolucí. Na barikádách tak kromě trikolóry vlaje i červený prapor, který tehdy sloužil i jako vlajka socialistů. Prapor se stal až tak velkým symbolem, že Pařížané požadovali, aby se stal francouzskou vlajkou místo trikolóry. Útočníky, kteří vtrhli do Hôtel de Ville, se pokusil přemluvit tehdejší ministr zahraničních věcí Alphonse de Lamartine (Perreux, 1924, pp. 181-184). Po roce 1830 byl rudý prapor vnímán spíše jako projev síly lidu a snahy o sociální spravedlnost spíše než touha zavraždit protivníka (Souyri, 1967).

Současný politický systém Francie je označován jako tzv. Pátá republika, která vznikla po uvedení v platnost nové ústavy v roce 1958. Tato ústava nedává vysloveně prezidentu žádnou velkou osobní moc, kromě článku 16., který prezidentu dovoluje, aby se stal částečným diktátorem ve výjimečných situacích: v případě „že jsou vážně a bezprostředně ohroženy instituce Republiky, nezávislost státu, celistvost území a je-li narušen chod ústavních orgánů veřejné moci.“ Tento článek není jednoduché uplatnit a do této doby se tak stalo jenom jednou, a to v roce 1961, kdy jen použil tehdejší prezident Charles de Gaulle po pokusu o vojenský převrat v Alžírsku, za kterým stál generál Challe. Kromě tohoto článku nemá na formálně prezident žádné zásadní pravomoce, v praxi má ale mnohem větší moc.

Od roku 1962 je prezident přímo volen, může se tedy odkazovat na to, že mu moc vložil do rukou lid. Obecně je pak ale přehlíženo, že Národní shromáždění je také voleno v přímé volbě, a je tak stejně jako prezident nositelem národní suverenity, členové vlády jsou navíc odpovědní parlamentu, což limituje prezidentův výběr do této instituce. Po většinu času si ale prezidenti již od de Gaulla udrželi svou silnou pozici. Síla autority prezidenta se pak liší od toho, jak silný je oproti němu premiér (Duverger, 1980, pp. 170-172). De Gaullovi se podařilo vytvořit z prezidenta člověka, který je jediný schopný reprezentovat stát a hájit zájmy národa, tím mu tak určit postavení, které ve státě měl. Prezident ani vláda ale nejsou všemohoucí a i přesto, že se de Gaulle pokoušel významnost politických stran zmírnit, nechtěně se mu podařilo jejich moc a význam posílit, tím, že se staly nezbytné pro fungování prezidenta v rámci politického systému (Perottino, 2005, pp. 72-75). Francouzské prostředí je tak silně ovlivněné rozdělením moci mezi prezidenta a exekutivu, systém je tak definován jako poloprezidentský režim. Jelikož se moc dělí mezi dvě instituce není v případě Francie tak jednoduché definovat, kdo je za politiku zodpovědný (Terolli, 2020). Otázka odpovědnosti prezidenta začala být problémem až v 90. letech 20. století společně s aférami tehdejšího prezidenta Jacquese Chiraca. Prezident je totiž i přes své aféry, skandály a další problémy nestíhatelný po celou dobu vykonávání svého mandátu. Podle francouzské společnosti ale takové aféry poškozují a delegitimizují celý politický systém. Došlo tak k návrhu změny ústavy, která měla chránit hlavu státu přes neopodstatněnými žalobami, ale zároveň mu přidělit určitou trestní odpovědnost. Za porušení své povinnosti či „zjevnou nekompatibilitu s důstojností funkce“ tak bylo možné zahájit po schválení obou komor trestní stíhání prezidenta. Společnost ale potřebuje i další druhy kontroly prezidentského úřadu, aby nedošlo k přeměně demokraticky zvoleného prezidenta na diktátora, jak se tomu stalo v minulosti. Takovou roli hrají referenda, která si oblíbil zejména de Gaulle. Referenda pokládána tak, aby jejich odpovědí bylo jen „ANO“ nebo „NE“ a kdy se jasně vědělo, jaký názor má prezident. Pokud by lidové referendum skončilo jinak než názor prezidenta, znamenalo to, že francouzská společnost nesouhlasí s jeho postoji a prezident by tak měl odstoupit, alespoň takovou hrály referenda roli během vlády de Gaulla. V dnešní době je ale politická odpovědnost prezidenta prakticky minimální, i přesto že výsledky referend mohou jít proti jejich názoru (Perottino, 2005, pp. 105-109).

Důležitým rokem ve formování politické kultury byl rok 1968. Dochází ke změně francouzského intelektuálního života, politici se aktivně snaží „přiblížit“ politiku lidem

stejně jako přeorientovat postkoloniální politickou identitu. Po 70. letech přichází dekáda socialistického prezidenta Mitterranda, které se sice nepodařilo drasticky změnit kurz francouzského směřování, ale posunula Francii k více liberální, individualistické a politicky fragmentované společnosti (Chabal, 2016, p. 246). Ve zbytku světa prosazovala v 80. letech pravice myšlenky liberalismu, zatímco se Francie vydala na dráhu sociální demokracie. Francouzská pravice se sice smažila prosadit liberální myšlenky, ale ne na úkor národního státu. Francie si i nadále ponechává silnou vazbu ke státu. Časem se ale ukázalo, že myšlenky sociální demokracie nenaplňují globální vizi (Sauvé, 2013, p. 65). Po pádu komunismu a Berlínské zdi zaznamenala Francie určitou krizi své nadřazenosti v Západním světě. Francouzská politika navíc zaznamenává čím dál větší napětí mezi klidnější politickou scénou ale násilnějším jazykem politiky. Jedním z důvodů může být dle Emilea Chabala fakt, že francouzská politika popírá, jaká je skutečnost. Politická rétorika například stále upozorňuje na to, jakou je Francie výjimkou, přesto země podlehla globalismu úplně stejně jako jiné země. Neschopnost Francouzů přizpůsobit se požadavkům postmoderní politiky může spočívat v přetrvávající protestní kultuře, legislativní setrvačnosti nebo kolektivní neochotě produktivně reagovat na novou éru politické nejistoty. A tak se francouzská politická kultura vymyká empirické realitě (Chabal, 2015, pp. 261-262).

V roce 2017 se podařilo Emanuelu Macronovi změnit francouzskou politiku. Jeho nástupem se totiž rozpadl tradiční stranický systém, který ve Francii fungoval od vzniku Páté republiky. Macron dokázal překonat vyčerpanou pravici a levici a zároveň pomocí technokratického populismu porazil radikální populistické konkurenty, kteří byli ve stejné době také na vzestupu. Postavil se tak dosud známému systému a vystoupil jako outsider, který odmítá elity a dává hlas zpět lidu (Perottino & Guasti, 2020, p. 552).

Důležitou národní otázkou je také postavení lidu, kdy jeho přímá vazba s panovníkem, vládcem nebo prezidentem drží Francii pohromadě. Proto je možné předpokládat, že nápis na kruhovém objezdu během protestů Žlutých vest „*Macron nourrit ton peuple*“⁷, by se mohl objevit ve stejné podobě za vlády krále Ludvíka XVI. (Rozès, 2019).

Politická kultura na rozdíl od vládního systému vychází ze společnosti a je ovlivněna historickými, geografickými, politickými a ekonomickými podmínkami (Terolli, 2020). V 19. a 20. století ovlivnila evropskou politickou scénu zejména teorie „masové

---

⁷ Přeloženo: Macron živí tvůj lid.

společnosti“, která se především ve Francii stala hlavním myšlenkovým proudem a další dvě teorie „liberalismus“ a „marxismus“ ponechala v tomto případě spíše jako sub-teorie. V poválečné éře pak díky modernizaci, rozvoji televize a obecně díky konzumerismu došlo ke kulturní homogenizaci francouzských občanů. Problémem této homogenizace je fakt, že francouzská masová společnost se opírá o názor, že politická moc byla voličům odebrána a přenesena jinam, a dokonce že volební právo samotné je jedním z podstatných mechanismů odebrání moci. Druhý problém nastává s předpokladem toho, že homogenizace přispěla k tomu, že společnost se depolitizovala. Není však vyloučeno, že na vytvoření současné politické kultury neměl vliv historický vývoj Francie, a tak i přesto že poválečné období hraje výraznou roli ve formování francouzské společnosti, je důležité zohlednit postoj k historickému republikanismu a moderní socioekonomické a kulturní proměny ke klíčovému pochopení Páté republiky a jejímu vztahu k francouzské společnosti (Gaffney, 1991, pp. 15-16).

Velký vliv na francouzskou společnost může mít i tradičně vysoká míra nezaměstnanosti. Ta hraje v zemi velkou roli už od 70. let 20. století, kdy se její míra pohybuje stále okolo 10 % a je tak možné hovořit o cyklické až strukturální nezaměstnanosti. Tento fakt pak působí na sociální strukturu a na účinnost odborů, zejména pak ve formě stávek (Groux, 2011). Svou roli hraje v rámci politické kultury i vztah centrum – periferie, kdy zejména mezi Pařížany a zbytkem obyvatel Francie existuje velký sociální a ekonomický rozdíl. Pařížani například mají příjem o 60 % vyšší než zbytek obyvatel (The Guardian, 2003).

1.3. Depolitizace

Pro větší pochopení, co je to depolitizace, je zapotřebí se zaměřit na to, co znamená politizace. Tu je možné definovat podle Jacquese Lagroye jako proces rekvalifikace různých společenských aktivit. Sociální aktéři se dohodnou na diferenciaci svých aktivit, tedy že určité objekty a aktivity budou od té doby vnímány jako politické. Politizace a depolitizace jsou ale dva různé procesy (Lagroye, 2003) a není možné je vnímat jako kontinuum, které by vedlo z politizace k depolitizaci, není ani možné je vnímat jako dvě strany jedné mince (Perottino, 2016, p. 46). S depolitizací úzce souvisí také antipolitika, jedná se ale znovu o dva různé fenomény, kdy antipolitika je spojována s neangažovaností veřejnosti, klesajícím členstvím ve stranách nebo odporem veřejnosti k paradigmatickým politickým programům. Někteří ale považují úbytek politických stran a zhoršení vnímání politiky a institucí se

vstupem nepolitických aktérů na politickou scénu spíše se změnou formy politiky než přímo s antipolitikou (Fawcett, et al., 2017, pp. 4-5) (Perottino, 2016, pp. 46-48). S politizací je také propojena politická participace. Silná účast implikuje, že člověk si silně zpolitizovaný, což funguje i naopak (Bréchon, 1998, p. 12).

První větší definici depolitizace nabídl Peter Burnham v roce 2001, kdy ji použil v souvislosti s vládou tehdejšího britského premiéra Tonyho Blaira. Depolitizace je podle něj „strategie vládnutí, která je v podstatě procesem, při němž se politický charakter rozhodování odsouvá na druhou kolej.“ (Burnham, 2001, pp. 128-129). I mezi dalšími vědci panuje shoda, že depolitizaci lze definovat jako nástroj procesů (včetně rozmanitých taktik, strategií a nástrojů), které odstraňují nebo vytěsňují potenciální volby, kolektivní jednání a deliberace kolem určité politické otázky. Problém s pojetím depolitizace je v tom, že konkrétní způsoby, kterým depolitizace probíhá nebo kde k ní dochází, na jaké úrovni a v jakém měřítku, jsou různorodé a sporné (Fawcett, et al., 2017, pp. 3-4).

Politizované problémy mohou být podle Colina Haya depolitizovány ve třech krocích: 1. přeražením z vládní do veřejné sféry, 2. přeražením z veřejné sféry do sféry soukromé, 3. přeražením ze soukromé sféry do „říše nutnosti“, která už není politická a problémy se v ní neřeší a společnost je pak odpoutána od politiky (Hay, 2007, p. 80).

Prvním krokem je přesunutí problémů do neveřejné a nevládní sféry, kdy formální politická odpovědnost je přenesena na trh. Příkladem je monetární politika a nezávislé centrální banky. Tento krok pak nemusí mít žádné negativní dopady na společnost ani na politické rozhodování vládní sféry. Některá agenda se však může vrátit zpět do vládní sféry, pokud depolitizované téma v ruku veřejné sféry selže. Podobně funguje i druhý typ depolitizace. Jeho nejčastější podoba je převedení odpovědností a rozhodování na korporátní úroveň. Informace hrají v tomto typu hlavní roli. Čím méně jich je firmami, korporacemi nebo společnostmi veřejnosti poskytnuto, tím více dochází k depolitizaci (ibid, pp. 82-86).

Nejdůležitější formou je třetí typ depolitizace. Posunutí odpovědnosti a otázek může být z jakékoliv sféry do té poslední, kterou Hay nazval jako „říše nutnosti“. Tento typ pak spočívá ve zřeknutí se schopnosti uvažování, rozhodování a lidského jednání (ibid, p. 86). Političtí aktéři se tímto procesem, kdy otázky a problémy jsou delegovány do jiné sféry nebo na vůli trhu, snaží uchránit. Depolitizace tak není přímé odstranění politiky ze sociální a ekonomické sféry, ale jde spíše o odebrání politické moci a vlivu (Burnham, 2001, p. 136).

Politické rozhodování je pro proces depolitizace také důležité. Za politické rozhodnutí je možné brát: „1) přijaté zákonodárcem nebo vládou, které by z normativního hlediska mělo být demokraticky legitimní; 2) podmíněná volba mezi alternativními možnostmi jednání; a 3) kolektivně závazné pro určité společenství“. K depolitizaci pak dochází v případě, že některé z těchto rozhodnutí není přijato. U prvního rozhodnutí nastává depolitizace v případě, že rozhodnutí přijali jiní aktéři než zákonodárci nebo vláda. U druhého rozhodnutí je dosaženo depolitizace, pokud je popřena kontingence volby jako základní rys politiky, tedy takzvané neoliberální argumentační strategie, které odmítají existenci jiných alternativ například k volnému trhu nebo omezení sociálního státu. U třetího rozhodnutí je depolitizace dosaženo, pokud jsou zastírány účinky rozhodnutí, tedy že rozhodnutí je prezentováno jako nepolitické a kolektivně nezávazné, čímž se od problému odvádí pozornost (Landwehr, 2017, p. 4).

1.4. Sociální hnutí

Sociální hnutí mají ve světě dlouhou historii a je možné je spojit s růstem demokratických režimů již v 18. století. Neznamena to ale, že by se sociální hnutí vyskytovala jenom v demokratických zemích. Jejich nárůst je možné sledovat i v zemích, které prochází procesem demokratizace nebo dokonce i v autoritářských systémech. Jako taková se mohou sociální hnutí objevovat v různých kategoriích společnosti, od hnutí zastupující odstranění toxického odpadu v sousedství až po národní a nadnárodní hnutí s mnohem širším okruhem zájmů. Některá sociální hnutí požadují politickou změnu v existujícím systému, jiné volají po změně individuální nebo kulturní (Salem Press, 2014, p. 1). Fungují tak jako prostor, skrze který mohou lidé se společnými zájmy nebo povoláním vyjádřit svůj názor. K takovému vyjádření nejčastěji využívají známé „zbraně“ jako jsou demonstrace a stávky (Bazin, 2015).

Hlavními společnými znaky sociálních hnutí je podle vzorců chování kolektivní akce: 1. společné, dobrovolné a odhodlané jednání, 2. úmyslné jednání využívající standardní postupy akcí jako jsou demonstrace a manifestace, 3. kampaň za dosažení specifického cíle společně s ochotou diskuse (Bazin, 2015) (Salem Press, 2014, p. 1).

Ve svém vztahu k veřejným orgánům a politice si sociální hnutí nesou vlastní „politickou složku“ – vlastní politické prostředí –, ve kterých vytvářejí různé arény, které využívají pro své zviditelnění a přeměnu jejich požadavků v cíle. Hnutí jsou dále chápána jako proces

budování vyváženého vztahu k moci a významnosti (Bazin, 2015). Na národní úrovni existuje ve Francii na sedm odborových organizací (CGT, CFDT, CGT-FO, CFTC, CFE-CGC, SUD, UNSA). Mezi samotnými odbory pak ale existují různé pohledy na stávky, které byly pro velkou část 20. století typické, a podporu zaměstnanců (Groux, 2011) proto je možné ve Francii zaznamenat rozličné postupy v organizaci stávek či protestů a odlišné přístupy ve vztahu k veřejným orgánům.

Mezi lety 1960-1970 je se v Evropě začal objevovat nový typ sociálního hnutí, resp. nové pojetí „kolektivní akce“. Nová sociální hnutí je možné definovat podle čtyř norem: 1. formy organizace (decentralizace a autonomie), 2. akční repertoár (vynalézavost a hravost), 3. hodnoty a požadavky (odpor vůči sociální kontrole a autonomii), 4. vztah k politice a identita aktérů (Bazin, 2015). Místo typických stávek tak převzala sociální hnutí nový model své akce: demonstrace. Od 70. let prosazují hnutí protesty zejména v soukromém sektoru, tento model je ale možné vidět i v sektoru veřejném. Podle francouzského politologa Guye Grouxe je tato náhrada efektivní, jelikož se zaměstnanci stále seskupují v ulicích po stovkách tisíc. Stávky postupem času nahradily i tzv. mikro-konflikty, vedené buď jednotlivci nebo malými skupinami (Groux, 2011), jako je například bojkotování práce nebo záměrně špatně provedená práce.

Velkým příkladem funkce francouzského sociálního hnutí je studentské hnutí během Května 1968. Hnutí se v té době rozvíjelo tak rychle, že to překvapilo i studentské odbory, které stály u jeho vzniku. Hnutí se pak přeneslo i do továren a veřejného sektoru. Tento případ pak odkazuje na to, že není důležité se ptát, kdo je zdrojem konfliktu, ale zda bude konflikt eskalovat, zda bude úspěšný a povede k výsledkům (Groux, 2011).

Podle práce Oliviera Fillieula se občané při vytváření manifestačních akcí stále více vyhýbají tradičním formám jejich zastoupení skrze odborové organizace. Tyto organizace pak už ani neplní svou roli sociálního hnutí. „Nová sociální hnutí“, která vznikla v 60. letech a zastupovala post-materialistické hodnoty, začala postupem času zpochybňovat své původní návrhy. Demonstranti se během manifestací více zaměřují na materialistické požadavky (zaměstnání, příjem, životní úroveň a vzdělání), zatím co pouhá menšina se zabývá problémy post-materialistickými (životní prostředí, potraty atd.) (Mathieu & Fillieule, 2000).

Nový typ sociálních hnutí vzniká i po nepokojích v roce 1995, kdy se na scéně objevuje tzv.

sdužení „sans“, tedy sdužení lidé bez práce, bez domova nebo bez dokladů. „Sans“ mělo představovat nepravděpodobné sdužení, které přeneslo do popředí mobilizaci skupin s malými zdroji, které právě využívají viditelné akce, jako například squatting budov bezdomovci nebo pochody proti nezaměstnanosti. Toto sdužení má pak dávat hlas těm, které nikdo jiný nezastupuje. Tím tak poukazují na funkční nedostatky tradičních odborových skupin, které nejsou schopny zastoupit ty, kteří nedostávají žádnou mzdu (Sommier, 2012, p. 157).

Rozvinutí nového typu hnutí přispělo i k nové organizační struktuře, která dává větší přednost flexibilnímu způsobu fungování, jež odpovídá novým požadavkům na angažovanost. Prioritu v rámci hnutí má mobilizace prostřednictvím velkých akcí, které mají za cíl uspokojit autonomii jedince, jenž má potřebu se zapojit do skupiny, do které musí k investovat i svůj čas. Jelikož dochází ke ztrátě důvěry v politické organizace, fungují tato nová hnutí především formou určité organizované anarchie, v rámci, které vychvalují přímou demokracii, nemají tiskového mluvčí, nemají právní postavení, nemají dokumentované pracovníky a jejich delegáti mohou být kdykoliv odvoláni (ibid. pp. 160-161).

1.5. Kolektivní mobilizace

Mezi obecné definice kolektivní mobilizace patří: „...zahrnuje všechny kolektivní intervence, jejichž cílem je transformovat podmínky existence jejich aktérů, zpochybnit hierarchie nebo sociální vztahy a za tímto účelem generovat kolektivní identity a pocity sounáležitosti,“ (Boulland, 2014). Charles Tilly pak označuje mobilizaci za proces, při kterém se skupina z pasivního souboru jednotlivci stává aktivním účastníkem veřejného života. Každá taková mobilizace se pak rozpadá na tyto složky: 1) akumulace zdrojů a 2) zvyšování kolektivních nároků, tento bod je pak možné rozdělit na a) snižování konkurenčních nároků; b) změna programu kolektivního jednání; c) změna uspokojení plynoucího z účasti jako takové (Tilly, 2017a, p. 72).

Každá kolektivní akce, mobilizace, má svůj čas a své dny. Ve Francii připadá tento čas nejvíce na všední dny vrcholící čtvrtkem, i když podle autorky článku *Le temps des manifestations* Nonny Mayer přitahují nejvíce lidí neděle, kdy mají volno v práci. Protesty mají i svá roční období. Philippe Besnard ve svém průzkumu francouzského kolektivního života analyzoval, že v zimě je čas se stáhnout do sebe a připravit se na jaro, které podporuje

protestní exploze v tradičních rytmech. V moderních časech jsou pak dva vrcholy protestů a stávek, v březnu a v září (Mayer, 2004), kdy jsou schopny přilákat co nejvíce lidí, tudíž i co největší pozornost veřejnosti a médií.

Protestů se v západních zemích z pravidla účastní lidé, kteří se už dříve demonstrací účastnili. Většina z nich pak této kolektivní mobilizace využívá pro hájení svých názorů a tvrzení. Díky tomu pak roste míra legitimacy pouličních protestů, která je obecně definovaná jako kolektivní okupace veřejného prostoru pro politické vyjádření (ibid.).

V případě mobilizace je zapotřebí zohlednit roli globalizace, která přenesla rozhodovací moc do jiných míst společně s politickým prostorem. Takový přesun pak měl za následek vznik nové formy mobilizace. Nově vzniknuvší globální rovina pak nejenže otevírá rozvoj v mobilizaci lidu, ale i v komunikačních možnostech (jako je internet) a v samotné organizaci (Bazin, 2015). Komplexní roli médií ve hře mobilizace analyzoval Erik Neveu v roce 1999. Podle jeho zjištění „kolektivní akce přepokládá práci na reprezentacích“, to znamená, že problémy sociální reality se stávají předmětem veřejné debaty. Aby byla mobilizace vybavena schopností vyjádřit své podmínky, je potřeba přeměnit veřejný neklid na nespravedlnost a legitimizovat ji s ohledem na systém hodnot a norem, zatímco se na scénu dostanou ti, kteří jsou za to odpovědní, a formulují své požadavky (ibid.) veřejnosti a zejména pak na politické rovině.

Hypermediální pokrytí některých nedávných hnutí ukazuje na vznik „druhého stupně“ mobilizace. Tento výraz podporuje Patrick Champagne: „Organizace s podporou komunikačních kanálů, ochotně využívají propracované zviditelnění... usilují o vytvoření pozitivního obrazu skupiny a jejich nároků skrze média.“ Podle Nevea je pokrytí mobilizovaných skupin ale stále selektivní, různorodé a podléhá novinářským omezením. Rizikem by se pak dále mohlo stát přehlížení moci a role médií nebo naopak nadhodnocování jejich „demokratických cností“ (ibid.).

Od 90. let 20. století je možné pozorovat ve Francii trend ochranářského aktivismu, který má znaky protestního cyklu, tedy stoupajících a klesajících vln spojených s kolektivní akcí a reakcích na ně. Ty je možné doložit pěti prvky: zesílením konfliktu, jeho geografickým a sociálním rozšířením, vznikem spontánních akcí, vznikem nových organizací, nových symbolů, nových interpretací světa a ideologií a rozšíření repertoáru akcí [(Tarrow, 1995, p. 95) in (Sommier, 2012, pp. 1554-155)].

Podle hlavních průzkumů ministerstva práce je možné vidět za posledních čtyřicet let pokles počtu konaných stávek. Naproti tomu právě rostou již zmíněné mikro-konflikty, odmítnutí práce přes čas nebo spontánní demonstrace malé skupiny pracujících. Tyto mikro-konflikty však pozornost médií tolik nepřitahují, i když podle Grouxe mohou být pro společnost stejně škodlivé jako stávky (Groux, 2011). Počet stávek se ve Francii snížil na tolik, že v letech 1970-1988 se dokonce země dostala v jejich počtu až za Itálii, Kanadu, Španělsko, Řecko a Finsko. Problémem toho, že Francie je viděna jako určitý symbol stávek, je možná v tom, že většinou se stávky překlenou v násilnější charakter, ale také tím, že stále vznikají další inovativní skupiny, které se zabírají sociálními otázkami nebo alterglobalismem⁸ (Sommier, 2012, p. 155).

Demonstrace na rozdíl od stávek jsou pro odbory i pro zaměstnance výhodnější, jelikož stávky jim v posledních letech přinášely méně a méně. V důsledku toho pak zaměstnanci začali využívat nové formy mobilizace. Demonstrace začala mít účinnější dopad na dosažení veřejného mínění a na oslovení veřejných orgánů (ibid.). Rok od roku tak dochází ke zvyšování pouličních protestů jako legitimní formy vyjádření svého názoru. V roce 1988 byl tuto formu připraven využít každý druhý Francouz. V roce 1995 se tento podíl zvýšil na dvě třetiny a v roce 2002 překročil hranici tři čtvrtin, demonstrace se tak postupem času dostaly v hierarchii ve využívání vyjádření svých postojů nad stávky (Mayer, 2004).

Aby sociální hnutí bylo schopné dobře fungovat, potřebuje kromě tradičních akcí, které zahrnují přímé akce, jako jsou demonstrace a manifestace, také zvolit strategii ovlivňování rozhodovacích institucí, a to formou petic, kontaktem s politickými stranami nebo právními bitvami. Využívat ale mohou i nelegálních, nekonvenčních akcí jako je squatting v objektech nebo odmítání placení účtů za elektřinu a plyn. Mezi nenásilné akce, které fungují jako občanská neposlušnost patří kromě pochodů i hladovky nebo pokojné okupace tzv. sit in (hromadné sezení na zemi) a die in (ležení na chodníku) (Sommier, 2012, p. 161).

Proti demonstrantům stojí povětšinou manifestací policejní a ochranné složky. A i když některým protestům předchází konzultace, není možné plně zabránit tomu, aby nevznikly kolize mezi demonstranty a policií. Tyto střety pak mohou být i taktickým procesem, který využívají nejenom sociální hnutí, ale i policie na místě a politické orgány. Dle Fillieula je tak možné brát jakýkoliv projev jako konfiguraci vzájemné závislosti spojující tyto tři

---

⁸ Program zaměřený na prosazování spravedlivější globalizace.

kategorie protagonistů, kdy každá sleduje své konkrétní cíle a má jinou míru autonomie (Mathieu & Fillieule, 2000).

Fillieule upozorňuje na to, že stát vnímá demonstranty příliš homogenně a není tedy schopen integrovat konkurenční inherentní logiku na vnitřní diferenciaci. Tato perspektiva se pak setkává se vznikem dalších protestních vln, které reagují na vývoj konfigurace moci ve stranickém systému nebo na míru otevřenosti politických institucí. Podle autora existuje nevyvážené zastoupení vztahů mezi sociálními hnutími a politickými institucemi, což vede k úzké zavislosti prvního na druhém. Přímá podřízenost demonstrantů mobilizovat se k vnitřnímu vývoji politických sektorů má pak tendenci zavádět diskutabilní myšlenku nadřazenosti nebo vyšší účinnosti legitimní politické hry (ibid.).

Důležitou roli má v rámci kolektivní mobilizace ve Francii pojetí lidu, a tak i přesto, že demonstrace vzniknou za účelem nápravy nepravostí vůči určité sociální skupině, je možné předpokládat, že se k této skupině přidají i jiné kategorie a sjednotí se právě pod jedním spojením: lid. Takové spojení je silně zakořeněno ve francouzské historii, kdy v moderní době je toto pojetí ještě silněji vnímané, jelikož sociální problémy postihují v této době skoro všechny sociální skupiny (France 24, 2018a). Určitou roli v aktivaci sociálních skupin sehrály i aktivní menšiny, které od 90. let 20. století pomohly postavit Francii do čela rozvoje antiglobalizačních protestů (Sommier, 2012, p. 155).

Rozvinutí mobilizace od druhé poloviny 90. let 20. století je překvapivé ze tří hledisek: 1) rozmanitostí jejich aktérů, kteří patří k různým bojovým tradicím a organizačním způsobům, ať už jde o odbory, sdružení nebo sítě, chápané jako shromáždění jednotlivců a skupin v rozptýleném, slabě hierarchizovaném a institucionalizovaném hnutí, zaměřeném na přesný a omezený cíl; 2) originalitou jejich akčního repertoáru, který ukazuje kontinuitu mezi „zvládnutými“ formami soutěžení vedenými uznávanými aktéry a dodržujícími zavedené modality na jedné straně a „transgresivními“ formami, tj. inovativními a nesenými nováčky, na straně druhé [(McAdam, et al., 2001, p. 3) in (Sommier, 2012, p. 158)].

1.5.1. Dynamika protestů

Bez ohledu na období mají větší sklon k podpoře demonstrací až násilí mladí lidé. Bez ohledu na rok narození protestujících se celkově s každým rokem zvedá přijatelnost vyjádření svého názoru formou demonstrací. Nonna Mayer ve svém článku upozornila na

to, že s každou novou kohortou, která dosáhne volebního věku, se společnost více váže k této formě vyjádření svého názoru než kohorta předchozí ve stejném věku.

Rok narození	Věk v roce 1988	Podíl souhlasu s demonstracemi (%)			Věk v roce 2002	Vývoj 1988/2002
		1988	1995	2002		
1978-1984		-	-	88	18-24 let	-
1971-1977		-	83	89	25-31 let	+6
1964-1970	18-24 let	68	74	87	32-38 let	+19
1957-1963	25-31 let	65	73	85	39-45 let	+20
1950-1956	32-38 let	62	71	79	46-52 let	+17
1943-1949	39-45 let	51	61	71	53-59 let	+20
1936-1942	46-52 let	44	51	70	60-66 let	+26
1929-1935	53-59 let	36	47	62	67-73 let	+26
1922-1928	60-66 let	32	40	48	74 let +	+16
1915-1921	67-73 let	30	32	-		
1908-1914	74 let +	23	-	-		
Celkem		49 (3847)	62 (4078)	77 (4107)		

Tabulka 1 – Přijetí projevu kohortou [Převzato z (Mayer, 2004)]

Tabulka 1 popisuje procenta souhlasu s demonstracemi, které jsou vyjádřeny ve sloupcích s názvy „1988“, „1995“ a „2002“, tato procenta se odkazují na různé věkové skupiny popsané ve sloupci „Rok narození“. V roce 1988 souhlasilo s protesty ve věkové skupině 18-24 let 68 % dospělé populace, tento trend se ale mezi mladými zvedná, stejná věková skupina se tak v roce 1995 vyjádřila kladně k protestům v 83 % a v roce 2002 dokonce v 88 %. Vzestupný trend souhlasu s protesty můžeme zaznamenat ve všech věkových skupinách, kdy protesty v roce 2002 jsou přijaty prakticky všemi věkovými skupinami. Zajímavou skupinou jsou lidé narození v roce 1936-1942, z nichž v roce 1988 nesouhlasila s protesty ani polovina, v roce 2002 to už ale bylo až 70 %. V posledním sedmém sloupci můžeme vidět vývoj v rozdílech přijetí v procentních bodech od prvních zaznamenaných demonstrací do roku 2002. Největší skok zaznamenala věková skupina narozená v letech 1928-1935, tedy skupina bezprostředně předválečná.

Nejen spojení ale i definice a samotné násilí v rámci kolektivní mobilizace je často těžké od sebe odlišit. Různá sociální hnutí mají na násilí jiné pohledy stejně tak jako sociologové. Pro

větší pochopení je potřeba studovat vztah mezi násilím a sociálními hnutími. V případě politických protestů se násilí může stupňovat, jestliže dojde k tvrdému státnímu a policejnímu potlačení demonstrací a akcí hnutí (Salem Press, 2014, pp. 40-41). Dle Fillieule je násilí součástí kontinua taktických strategií a představuje běžný prostředek kolektivního jednání. I když jeho využití nemusí vždy odpovídat stejným cílům. Násilí ale nemusí být předem plánované, na scénu může přijít v případě, že protagonisté kolektivní mobilizace nad ní nemají plnou kontrolu (Fillieule, 1993, p. 290).

Mezi násilím produkovaným sociálními hnutími existuje několik forem. *Nespecializované násilí* je násilí na nízké a neorganizované úrovni, může k němu dojít jen na okraji protestů nebo jako reakce na konkrétní hrozbu ze strany policie či protestujících. *Polovojenské násilí* se nachází také na nízké úrovni, může zahrnovat ničení cizího majetku, které provádějí organizované skupiny s cílem více bojovat s úřady. *Autonomní násilí* je spontánní násilí, které se využívá na vysoké úrovni organizovanými skupinami. Poslední formou je *utajované násilí*, jedná se o extrémní násilí sloužící k účelům pro zapojení do radikálnějších forem kolektivní akce. Časem se násilí pak může stát značkou, kterou hnutí využívají stejně jako využívají stávky nebo demonstrace (della Porta, 1995). Násilí ale může být i strategickou pomůckou během protestů, jelikož lákají média, které tak mohou veřejnosti předat informace o činnosti a požadavcích jednotlivých hnutí (Salem Press, 2014, p. 41).

Další formou kolektivní mobilizace, která může určovat jejich dynamiku, jsou barikády. Ty jsou ve 20. století primárně využívány zejména studenti, kteří jsou jednou ze silnějších sociálních skupin, které se účastní demonstrací. Využití barikád může být pro studenty výhodnější, jelikož se pro ně snadněji shromáždí v budovách univerzit a obsadit je. Tím pak získají pocit toho, že mají „své území“, které by mělo zůstat bez policejního zásahu. Barikády využili studenti během demonstrací v Paříži jak v roce 1968, tak v roce 1986. Nejedná se ale jen o specifickou pařížskou studentů, což dokazuje například demonstrace studentů medicíny v Montpellier v roce 1983. Barikády slouží k zablokování přístupu do budov, zablokování dopravy a jsou vytvořeny z vraků vozidel, plotů, ostnatých drátů a pneumatik politých benzinem (Fillieule, 1993, p. 279).

1.6. Legitimita

Za legitimní se může označit skoro vše. Jak zmiňuje Rodney Barker legitimní může být cokoli od divadelního představení po způsob rozdělení majetku. A tak vše může být také

vystaveno napadání a následnému obhájení o své vlastní legitimitě. Legitimita je tak podle Barkera nejvíce využívána jako zbraň, která pak může být použita během konfliktu proti nepříteli jako odstrašení nebo jako odvěta (Barker, 2012).

Legitimitu je možné popsat jako rys vztahu mezi vládou a ovládanými nebo jako proces a strukturu vlády. Politická legitimita pak nestojí ale sama na sobě, ale je odvozena od jiných forem legitimacy, které vychází ze společenského a ekonomického uspořádání. Legitimita pak existuje tam, kde existuje víra v právo vlády vládnout (Barker, 2012), demokracie tak nemůže bez legitimacy existovat, protože demokracie je založena na souhlasu jejích občanů s konkrétní formou vlády. Pro vládu ale není důležité jenom legitimitu získat, ale také si ji udržet, a to uspokojením zájmů občanů a svou službou společnosti. Občané ale pro přijetí vlády musí také přijmout legitimitu vládních opatření jako morální autority a tím se dobrovolně podřizovat vládním aktům. Tato definice je založená na myšlence Maxe Webera, který dále upřesnil, že každá autorita může mít svůj původ ve zvycích a tradicích, jež pak dávají charakter způsobu vedení (Schmidt, 2020).

Legitimitu ve stávajícím demokratickém režimu udržuje také politizace jedinců. Politická sféra tak šíří a posiluje hodnoty, které jí pomáhají legitimitu udržet. V případě, že se jí svou legitimitu udržet nepodaří, je to příčinou selhání vztahu mezi politikou (tj. politiky a institucemi) a jednotlivci, společností (Říchová, 2002, p. 30).

Dle Johna P. Murphyho je důležité se dívat na několik faktorů, které mohu mít vliv na legitimitu nepokojů jako politických protestů: ohlášení demonstrace, určený mluvčí, disciplinovaní členové, jasné řízení a dohled nad protesty, tvrzení o obecném zájmu a relativně vysoké postavení účastníků. Tento model pak byl sestaven na základě francouzských protestů z Května 1968 [(Murphy, 2011) in (Horvath, 2018)]. Legitimita pro demonstrace a protestující je důležitá. V případě, že některé nástroje nesplňují podmínky legitimacy požadavků a akcí, které jsou pořádány, stát může veškeré činy delegitimovat a použít proti účastníkům demonstrací, které tak označí jako nepřítel lidu. Tuto formu využívá i francouzský prezident Emmanuel Macron, který delegitimuje hlasy jeho oponentů, jelikož se podle něj vymykají obecné vůli lidu, kterou on jakožto prezident ztělesňuje. Mezi delegitimační prostředky může patřit násilí ze strany protestujících nebo neschopnost pochopit komplexní pojetí řešení otázky (Perottino & Guasti, 2020, p. 551). Právě prostředky jako neúměrné násilí ze strany protestujících pak ale mohou být i naopak

využity pro legitimitu tvrdých zákroků policejních složek (Trouillard, 2021).

Důležitým legitimním faktorem je také to, jakým způsobem jsou demonstrace nebo stávky organizovány. I přesto že v celé zemi nemusí fungovat pošta, jsou zavřené školy nebo nefunguje doprava, je na stávky pohlíženo jako na legitimní, jelikož fungují podle daného plánu a vzorce. Odbory jako kolektivní aktér podávají oznámení se záměrem stávkovat s dostatečným předstihem skrze jasné mluvčí a s disciplinovaným členstvem. Vše je pak přesně řízeno a kontrolováno – a to i ze strany kolektivního aktéra – aby došlo k udržení veřejného pořádku a bezpečnosti. Tento model vzešel z událostí Května 1968, které formulovaly kontury moderní francouzské společnosti v několika rovinách, ale zejména pak v rámci fungování kolektivních aktérů (Murphy, 2011, pp. 983-984). Model, který ale fungoval po několik desetiletí se v posledních letech vytrácí, nastupují sociální sítě, odbory ustupují, a naopak nastupují neznámí demonstranti, kteří vykřikují z davu. Tento fenomén pak ukládá větší důraz na to, co je a co není legitimní v případě, že žádný kolektivní aktér nenese odpovědnost za udržení veřejného pořádku a bezpečí.

1.7. Legislativní úprava demonstrací ve francouzských zákonech

Do příchodu hnutí Žlutých vest neměla francouzská společnost přílišné problémy s uchopením kolektivní mobilizace. Během nich je zapotřebí zajistit, že za jejich organizaci nese někdo odpovědnost, a to zejména lídři sociálních hnutí, které také akce svolalo. Problematika odpovědnosti nejen za škody na majetku, ale zejména pak za škody způsobené republice samotné a jejím občanům, se stala během událostí hnutí Žlutých vest těžce řešitelná. Kdo má zodpovědnost za průběh demonstrací, za kterými nestojí konkrétní sociální hnutí ani konkrétní lidé?

Oproti právu stávkovat není právo demonstrovat ve Francii zakotveno v ústavě, ale je pouze symbolicky začleněno do Deklarace práv člověka a občana z roku 1789. Díky členství Francie v Evropské unii, tak pro ni platí i Evropská úmluva o lidských právech, která zaručuje právo demonstrovat svým 9. článkem. Právo demonstrovat není přesně vymezeno ani v žádných jiných zákonech. Ty pouze upravují situace, ve kterých je porušen obecný pořádek nebo dojde k ohrožení obecného zdraví právě třeba během demonstrací (Libération, 2018).

Důležitým zákonem, který upravuje opatření týkající se posílení veřejného pořádku je

zákonný dekret ze dne 23. října 1935, který tak stanovuje určitá a dosti obecná pravidla hry. Podle něj platí povinnost předchozího nahlášení veškerých průvodů, přehlídek a shromáždění lidí (tedy obecně i všech demonstrací) (ibid). „*Shromáždění je každé shromáždění osob na veřejné komunikaci nebo na veřejném místě, které může narušit veřejný pořádek*“ (Article 431-3 – Code pénal).

Plánovaná shromáždění se tak musí předem, nejméně tři dny a maximálně patnáct dní, nahlásit na příslušném úřadě ke schválení. Ve většině měst stačí ohlásit shromáždění na radnici. V Paříži a u obcí, které patří do departementu Seine, spadá ohlašovací povinnost na policejní ředitelství. V případě, že je ve městě zřízena státní policie, ohlašují se shromáždění prefektovi⁹ či sub-prefektovi. V prohlášení k plánovanému shromáždění je třeba uvést jména a adresy organizátorů, účel akce, místo, datum, čas, počet pozvaných lidí k účasti a případný itinerář celé akce. Celé prohlášení pak musí být podepsáno alespoň třemi organizátory. Okamžitě po předání prohlášení je příslušným orgánem vydáno potvrzení. Prohlášení je pak do dvaceti čtyř hodin předáno starostou příslušnému prefektovi, který může dle podmínek stanovených zákonem z 5. dubna 1884 vydat zákaz akce. V případě, že se daný orgán, pověřený policejními pravomocemi, domnívá, že by akcí mohlo dojít k narušení veřejného pořádku, plánovanou demonstraci zruší a oznámí tak signatářům prohlášení (Libération, 2018).

Státní zástupce v departementech nebo policejní prefekt v Paříži mají pravomoc akci zakázat v případě, že se domnívají, že by jejím konáním mohlo dojít k vážnému narušení veřejného pořádku. Ze své moci mohou také uložit pořadatelům opatření nezbytná pro řádný průběh akce jako jsou bezpečnostní služby nebo zdravotní systém (Article L211-7 – Code de la sécurité intérieure). Pověřené osoby mohou rozhodnout o i zákazu demonstrace dle článku L211-3 Kodexu vnitřní bezpečnosti. Organizátoři demonstrace pak mají možnost zpochybnit takový zákaz (Libération, 2018). S touto vyhláškou také souvisí zákaz přepravy předmětů, které mohou být použity jako zbraň v oblasti, na které se má konat akce, okolní prostory a přístupy do oblasti. Takový rozsah pak musí být přiměřený potřebám vyplývajícím z okolností (Article L211-3 – Code de la sécurité intérieure).

Trestní zákoník pak upravuje podobu trestů za narušení demonstrací nebo povolených protestů. Za pořádání demonstrace, která nebyla předem ohlášena, došlo k jejímu zakázání

---

⁹ Státní úředník zastupující stát v departementech a regionech.

nebo vypracování nepřesného prohlášení, hrozí jejím organizátorům šest měsíců vězení a pokuta 7 500 eur (Article 431-9 – Code pénal). V případě, že se budou demonstraci snažit udržet protest, který byl rozpuštěn, hrozí jim až tři roky vězení a pokuta ve výši 45 tisíc eur (Article 431-15 – Code pénal). Stejný trest čeká demonstranty v případě, že se manifestací účastnili se zbraní. Pokud si ozbrojená osoba zakrývá i svou tvář nebo její část pro účely zamezení identifikace, hrozí jí až pět let odnětí svobody a pokuta ve výši 75 000 eur (Article 431-5 – Code pénal). Za omezení svobody projevu, shromáždění a demonstrací hrozí až jeden rok odnětí svobody a pokuta ve výši 15 000 eur (Article 431-1 – Code pénal).

Podle advokáta Jeana-Louise Vasseura není možné stanovit, jaký minimální počet lidí může představovat demonstraci. Shromáždění lidí na demonstraci může být totiž bráno již od dvou nebo tří lidí, v zásadě mohou představovat i nepovolenou demonstraci (Libération, 2018).

„Stát je lidské společenství, které si na vymezeném území – a klíčové je zde slovo ‘území’ – úspěšně nárokuje monopol legitimní síly. Specifickým rysem současnosti je, že právo použít fyzickou sílu je přiznáno jakýmkoli jiným sdružením nebo jednotlivcům pouze v rozsahu, v jakém to stát sám povolí.“ [(Weber, 2007) in (Trouillard, 2021)].

Určitou podobnost výše uvedeného popisu státu od Maxe Webera je možné najít i ve francouzském právu. Ve svých zákonech totiž organizuje zprostředkování mezi subjektivními právy díky monopolu na legitimní násilí. Vedle toho pak zavádí zásadu „absolutní nezbytnosti“ pro použití síly, a to i při zásahu orgánů činných v trestním řízení během protestů (Trouillard, 2021).

Policejní právo zasáhnout proti shromáždění ve smyslu článku 431-3 trestního zákoníku je ve francouzském zákoně Čl. L211-9 legitimní poté, co bylo shromáždění dvakrát upozorněno k rozchodu některým z oprávněných úředníků nebo členů policie. Policejní sbory, které se ale na místě zásahu nacházejí, mohou použít své síly bez upozornění v případě, že je proti nim použito násilí nebo útok a oni nemohou jinak chránit obsazené území (Article L211-9 – Code de la sécurité intérieure). Použití síly ze strany policie je tak možné pouze tehdy, pokud je to pro okolnosti nezbytně nutné a došlo tak k udržení veřejného pořádku. Síla, kterou policejní složky použít, ale musí být přiměřené k síle, která stojí proti nim a musí být zastavena, jakmile narušení ustane (Article R211-13 – Code de la sécurité intérieure).

V boji proti Žlutým vestám využila pařížská prokuratura také zákon 78-2-2 trestního řádu,

díky kterému mohla dát policii volnou ruku, aby mohli zatknout a prověřit každého, kdo se jim zdál podezřelý. Společně s tímto zákonem také přišel i článek 222-12-2 trestního zákoníku, který stanovuje, že je možné trestat osoby za „vědomou účast ve skupině s cílem páchat násilí nebo škodu“ (Le Monde, 2018a).

Jak již bylo řečeno francouzské zákony vymezují, jakým způsobem je možné demonstrace ohlásit, jejich přesnou definici ale v zákonech nenajdeme. Pravidly, kterými se demonstrace neboli *manifestations* musejí řídit, se tak odlišují od pojmu nepokoje neboli *émeutes*. Největší rozdíl mezi těmito pojmy ale uvádí společnost. I když se v obou případech může jednat o protestní události nebo jednoduše společenskou odezvu na uplynulé politické či ekonomické události, je v nich jasný rozdíl, a to i přesto že se v obou případech může jednat o násilné události. Rozdíl mezi nimi je tak často velmi neparný a stačí k němu jen lehký přechod určitých hranic či nelibost médií. Dle Murphyho je rozdílem právě vymezení hranic, které stanovuje zákon, a to je ohlašovací povinnost demonstrací, stanovení jasného mluvčího či organizátora a institucionální rámec. Dalším zákonu nepodléhajícím faktorem je vliv společnosti, která se buď k protestující skupině vyjádří pozitivně, a tudíž se jedná o demonstrace, nebo negativně, a tudíž se jedná o nepokoje (Murphy, 2011, pp. 978-980).

Vymezení pohledu francouzského zákona na problematiku demonstrací a nepokojů je v případě událostí hnutí Žlutých vest důležité zejména z hlediska jejich organizovanosti a odpovědnosti za škody způsobené během protestů.

2. Od studentských nepokojů ke Žlutým vestám

Zrod fenoménu hnutí Žlutých vest není možné sledovat pouze od roku 2018, kdy se do ulic Paříže vydali lidé ve žlutých dopravních vestách. Aby bylo možné lépe porozumět tomu proč dospěla společnost k vytvoření protestního hnutí a jak na sebe navzájem s vládou reagují v rámci krizových situací, je zapotřební se zaměřit na již proběhlé demonstrace a stávky, jež jsou nedílnou součástí francouzské historie. V možnostech ani ambicích předkládané práce není zmapovat kompletní dějiny demonstrací ve Francii, analýza se proto zaměří zejména na protesty až od roku 1968, které jsou pro vývoj demonstrací i celé současné Francie klíčové a nastavily nejenom kurz proměny kolektivní mobilizace, ale i proměnu sociální. Od roku 1968 navíc dochází k proměně aktivismu v rámci demonstrací, který je viditelný i v nadcházejících letech (Pagis, 2018, p. 133). Dalšími silnými demonstracemi ve 20. a 21. století byly univerzitní protesty v roce 1986, protesty proti důchodové a školské reformě v roce 1995, které přerostly i v protesty společenského postavení některých tříd společnosti, a masové nepokoje v roce 2005 (France 24, 2018a).

Nutno však podotknout, že Francouzi nedatují tradici demonstrací až od 20. století, ale vzpomínky na revoluce v letech 1789, 1830 a 1848 jsou ve společnosti stále silné a jistým způsobem se vtiskly do francouzské genetiky. Ještě před událostmi Května 1968, které patří mezi nejtěžejnější manifestace v moderních dějinách, proběhlo ve 20. století Francii několik velkých protestů jako např.: nepokoje v regionu Champagne v letech 1910-1911; krize 6. února 1934 jako jedna z největších krizí Třetí republiky, která málem způsobila její pád, vedená ultrapravicovými ligami; demonstrace levicových stran během inaugurace generála de Gaulla v roce 1958; nebo například krvavé protesty za osvobození Alžírsko v roce 1961.

Za povšimnutí stojí, že od konce druhé světové války došlo k poklesu četnosti sociálních a politických protestních hnutí, jelikož došlo k jejich větší institucionalizaci a zejména pak spojení s politickými stranami nebo odbory, a také k poklesu jejich míry násilností. Jak už bylo naznačeno, mezi nejzásadnější protesty patří demonstrace v Květnu 1968, od té doby ale Francie až do konce 80. let zažívala poměrně klidné období. Po něm se ale počty a násilí demonstrací znovu stupňují, zejména kvůli zapojení mladých lidí do „bojů“ proti policii (Mucchielli, 2009, pp. 731-732).

Existují ale i jiné formy manifestací, jako například pochody 1. května na Svátek práce. V tento den vychází do ulic pochodovat či demonstrovat členové francouzských odborů. Ať už ve společné manifestaci v jednotné organizaci všech francouzských odborů, nebo každý jednotlivě. Prvního máje je tak možné skoro až považovat za den mobilizace a demonstrací. Zaměstnanci tak pravidelně vycházejí do ulic, aby vyjádřili svoje nespokojenosti s podmínkami na pracovním trhu, ať už se jedná o nedostatek pracovních míst, lepší mzdy, veřejné služby nebo sociální ochranu (20 minutes, 2021). Do ulic ale vycházejí Francouzi nejen protestovat, ale i slavit nebo vyjádřit svou podporu. Jako například v červenci 2018, kdy Francie po 20 letech vyhrála Mistrovství světa ve fotbale. Fanoušci tohoto sportu se vydali v hojném počtu do ulic, kde je jejich oslavy ale během chvíle proměnily ve výtržnictví (BBC , 2018). Během oslav zvolení Emmanuela Macrona prezidentem v roce 2017 vyšlo na jeho podporu do ulic Paříže na tisíce lidí (CNN, 2017). Pochody a manifestace tak ve Francii nemusejí nutně na začátku znamenat nic negativního, mohou vyjádřit podporu nebo vzniknout při oslavách.

V historii francouzských protestů a revolt se dá vyzorovat několik témat, která se stále opakují. Mezi ně patří daňové, školské a důchodové reformy, které jsou patrné i v moderní době. Protesty proti školským reformám nebo za lepší studentský život se objevují od Května 1968 prakticky neustále, jmenovitě se tak dělo v letech 1994 (proti Contrat d'Insertion Professionnelle¹⁰), 1998 (proti ministrovi školství Allègremu a jeho reformám), 2004 (proti hnutí výzkumných pracovníků), 2005 (proti reformám ministra školství François Fillona), 2006 (proti Contrat première embauche¹¹) a 2007 (proti zákonu o svobodách a odpovědnosti vysokých škol). Nesouhlas s důchodovou reformou je záležitost objevující se v ulicích Francie spíše novější a od svého vzniku v roce 1995 se line až do doby současné (Sommer, 2012, p. 154). Daňové reformy jsou na rozdíl od reformy důchodové věci stálou, která se objevuje už před francouzskými revolucemi.

I přesto má ale každý projev nepokojů a demonstrací jinou interpretaci a časem se mění významy, které poukazují na to, jak mohou probíhat kolektivní akce a akty sporu ve Francii. Tyto akty sporu, které mohou doprovázet tvoření barikád, házení dlažebních kostek a Molotovových koktejlů, můžou pak legitimizovat odkazy revoluční minulosti [(Murphy,

---

¹⁰ Typ francouzské pracovní smlouvy na dobu určitou pro osoby mladší 26 let, zavedená v letech 1993-1994.

¹¹ Typ pracovní smlouvy na dobu určitou pro osoby mladší 26 let, přijatý na jaře 2006.

2011, p. 984) in (Horvath, 2018, p. 194)].

S příchodem Žlutých vest v roce 2018 se může zdát, že ve Francii se jiná forma demonstrací a protestů již nevyskytuje a veškeré aktivity spojené s touto činností přešly do režie Žlutých vest. Tomu ale tak zdaleka není, mimo jiné proto, že odbory ve Francii nezanikly a stále jsou aktivní i v době působení Žlutých vest. Odbory jsou i v této době schopné organizovat protesty nebo stávky, ale už nejsou tak bojovné jako v minulosti. Rok 2019 pak poukázal na limity ve funkčnosti odborů, které jsou teď omezeny jen na veřejnou službu nebo na obranná hesla. Odbory tak i přes svou dosavadní funkčnost budou zřejmě muset přehodnotit své funkce v rámci kolektivní akce (Noûs, 2020).

2.1. Události Května 1968

Začátkem (a později také symbolem) protestů v Květnu 1968 se staly masivní studentské stávky, které se později rozšířily do celé země, kde se protesty přeměnily nejen na politické téma, ale i na kulturní a sociální (Zancarini-Fournel & Delacroix, 2010, p. 367). Jejich vznik a následná kulminace je možné brát za spontánní, kdy se do celého sledu zapojovalo na několik organizací, ale zároveň celá akce neměla jasného lídra nebo syndikát, který by veškeré akce zaštitoval.

Chudoba ve studentském prostředí z hlediska ekonomických, politických, psychologických, sexuálních a zejména intelektuálních aspektů je součástí studentských debat, které poukazují na jejich životní situaci, a představily tak panorama globální vzpoury studentů. Chrámem všech protestů se stala univerzita v Nanterre. I když studentské nepokoje vyeskalovaly až v Květnu 1968, debaty a shromáždění studentů o nepříznivých studentských podmínkách začaly již 22. března (ibid., p. 376). Zancarini-Fournel a Delacroix rozdělují události jara 1968 na tři etapy. Do první etapy řadí studentskou krizi, která trvala od 3. do 13. května. Druhá etapa začínající 13. květnem a pokračující až do konce měsíce zaznamenává krizi sociální. Třetí etapa, která trvala celý měsíc červen, je krizí politickou (ibid., pp. 382-383).

2.1.1. Studentská krize (3. – 13. května)

Téměř rok před událostí Května 1968 se napjaté vztahy mezi militantními studenty a vedením univerzit stupňovaly, zejména pak na zmíněné fakultní univerzitě v Nanterre. Zde odstartovaly nepokoje 22. března, kdy radikální studenti obsadili administrativní část univerzity v reakci na zatčení několika jejich přívrženců během protestu proti válce ve

Vietnamu, který se konal dříve toho týdne. Tato okupace pak vedla k založení Hnutí 22. března, jehož hlavní tváří byl Daniel Cohn-Bendit. Od té doby se zvyšovaly studentské aktivity, především ty militantní, které dospěly až k uzavření fakulty 2. května. O den později, 3. května, se pak většina nanterreských studentů sešla v Sorbonně, kterou obsadila policie z údajného podezření na hrozící násilí ze strany studentů. Sřet policie a vysoce mobilních studentů pak nastolil trend dalších dnů. Během těchto dnů se konalo několik protestů nejen vysokoškolských studentů, ale i studentů středních škol, kdy se Latinská čtvrť¹² přeměnila na barikády. Studenti formou svazů (UNEF¹³ a SNESUP¹⁴) požadovali stažení policie z celé čtvrti a propuštění všech zatčených studentů/aktivistů. Zvyšujícímu se napětí také nahrávala skutečnost, že se v zemi nenacházel premiér George Pompidou, který byl v té době na služební cestě v Afganistánu, a že se k celé situaci nijak nevyjadřoval prezident země Charles de Gaulle, naopak zůstal v ústraní (Reynolds, 2011, p. 1) (Zancarini-Fournel & Delacroix, 2010, p. 383).

K širší veřejnosti se informace o událostech v Latinské čtvrti dostala skrze média až 10. května. Studenti měli ten den naplánovaný pochod Paříží, který měl končit právě v Latinské čtvrti, kterou měli v úmyslu okupovat, k čemuž využili stavbu barikád, zatímco policie na místě čekala na příchod rozkazu k tomu, aby se dala do pochybu a místo vyklidila. Po neúspěšném vyjednávání obou stran, pak dostala policie povolení k ukončení okupace, a tak došlo ke střetu se studenty. Díky přítomnosti médií, která o událostech živě reportovala na svých stanicích, se na stranu studentů hned druhého dne obrátila široká veřejnost, která byla pobouřená násilností ze strany policie (Reynolds, 2011, pp. 1-2). Tento střet je pak známý pod názvem „Noc barikád“ (Zancarini-Fournel & Delacroix, 2010, p. 384)

Hned druhého dne zareagovaly přední odborové svazy, první z nich CGT¹⁵, které svolaly konání generální stávkou a demonstrace na podporu studentů na 13. května, symbolické datum, kdy tomu bylo 10 let od té doby, co se tehdejší prezident de Gaulle dostal k moci. Ještě před generální stávkou nechal premiér Pompidou hned po svém návratu do Francie znovuotevřít Sorbonnu, propustil vězněné studenty a stáhl veškeré policejní jednotky jak ze Sorbonny, tak i z Latinské čtvrti. Jenže ani tento krok nedokázal zastavit konání generální

---

¹² Pařížská čtvrť s vysokou koncentrací vysokých a středních škol.

¹³ *Union nationale des étudiants de France*, přeloženo: Národní svaz studentů Francie.

¹⁴ *Syndicat national de l'enseignement supérieur*, přeloženo: Národní unie vysokoškolského vzdělání.

¹⁵ *Confédération Générale du Travail*, přeloženo: Generální konfederace práce.

stávky. Premiérovo rozhodnutí navíc začalo pomalu prohlubovat vztahy mezi ním a prezidentem de Gaullem (Reynolds, 2011, pp. 1-2) (Zancarini-Fournel & Delacroix, 2010, p. 384).

2.1.2. Sociální krize (13. – 27. května)

Generální stávka znamenala v určitém smyslu konec, jednalo se ale jenom o konec první etapy veškerých událostí Května 1968. Ukončila tak demonstrace studentů a přenesla se do širší veřejnosti na úroveň sociální, kdy se do celé věci zapojily odbory. Demonstrace se 13. května konaly v celé zemi a zapojily se do nich kromě studentů vysokých a středních škol i učitelé, dělníci, zemědělci nebo i někteří politici. Podle zpráv pochodovalo ulicemi Paříže na milion demonstrantů (Reynolds, 2011, p. 2).

Krátce na to vyhlásila první továrna Sud Aviation¹⁶ generální stávku a okupaci továrny. 15. května pak vyhlásila generální stávku ale mnohem větší a důležitější továrna Renault, která spustila řetězec stávek, kdy 19. května stávkovalo v celé zemi na dva miliony lidí, a kromě továren se postupně přidaly všechna pracovní odvětví. Stávky v továrnách byly charakteristické okupací dělníků, kteří nad nimi přebírali kontrolu místo úředníků, a pořádali debaty a diskuse o pracovních a životních podmínkách. Do uzavřených továren se přemístili i studenti, kteří pomáhali s pořádáním debat, ale zároveň nepřestali protestovat v ulicích, ve kterých se i nadále objevovalo násilí. CGT se ale snažilo později omezit přímý styk dělníků a studentů, jelikož chtěli zabránit možnému rozšíření studentského hnutí. Dělníci tak sice mluvili o přeměně celého systému, odbory jim ale dovolily vyjednávat pouze o materiálních záležitostech (ibid. pp. 2-3).

Pouze vzácně se objevovaly nepokoje v továrnách, po většinu času probíhaly stávky a debaty v klidném duchu, vedení firem se totiž obávaly zásahu policie. Ve městech vznikají místní výbory určené pro vzájemnou pomoc a výměnu informací, což přispělo ke svobodě projevu. I přes velkou rozmanitost se jedná o globální a historický fenomén nejdelší a nejdůležitější stávky ve francouzské historii, kdy poprvé došlo ke sdružení veřejného a soukromého sektoru, jež projevilou touhu po rovnosti a důstojnosti napříč odvětvími (Zancarini-Fournel & Delacroix, 2010, p. 389).

---

¹⁶ Výrobce letadel vlastněný francouzským státem. Společnost fungovala v letech 1957-1970, kdy došlo k jejímu sloučení do společnosti Aérospatiale.

Situaci se snažil uklidnit prezident de Gaulle 24. května v rozhlasovém vysílání, kdy slíbil rozpuštění Národního shromáždění a nové volby. Jeho krok ale místo uklidnění přispěl k ještě většímu vyhrocení. Té noci zažila Paříž největší vlnu násilí a došlo k několika ztrátám na životech na obou stranách barikád v Latinské čtvrti. O celé věci reportuje pouze jedno zpravodajství, neboť všechna ostatní stávkují. Hlavními iniciátory v rámci této stávky jsou Hnutí 22. března a UNEF (ibid. p. 394).

Premiér Pompidou se pokusil situaci uklidnit vyjednáváním, a tak svolal hned druhého dne 36hodinový maraton vyjednávání v Grenelle¹⁷ společně s největšími odbory, vládou a patronátem¹⁸. Podle Pompidoua bylo „memorandum o porozumění“ úspěšné a celé zjištění se jevílo pozitivně jak vládě, tak i odborům a zaměstnavatelům. Výsledek jednání byl ale 27. května odmítnut prostřednictvím rádia dělníky Renaultu v oblasti Boulogne-Billancourt, což vedlo k tomu, že podobně zareagovali dělníci v dalších společnostech. O den později pak regionální média hovoří o zhoršení situace (Reynolds, 2011, p. 3) (Zancarini-Fournel & Delacroix, 2010, p. 402).

2.1.3. Politická krize (27. května – konec června)

28. května vystupuje v televizi François Mitterrand a oznamuje svou kandidaturu na prezidenta, jelikož bylo podle něj nutné, aby byly vyhlášeny předčasné prezidentské volby. I když byl později kritizován, že takové rozhodnutí bylo jenom oportunistickým manévrem, jeho zamýšlené spojenectví s Pierrem Mendès Francem mohlo nabídnout novou alternativu vůči gaullismu. PCF¹⁹, která se doposud od květnových aktivit distancovala, ale dala svou aktivitou jasně najevo, že takové spojenectví vyžaduje účast komunistů. Demonstrace pořádaná a kontrolovaná PCF dala najevo, že bez jejich účasti nemá požadovaná politická alternativa žádnou šanci. Pařížská demonstrace totiž proběhla celá v poklidu a vysílala tak zprávu o síle a důležitosti komunistické strany (Reynolds, 2011, pp. 3-4).

Mezitím se z veřejného života na několik dní stáhl prezident de Gaulle, který se objevil až 30. května, kdy promluvil k národu a ve své řeči znázornil svou sílu. Rozpustil Národní shromáždění, nechal vypsát nové volby a složit novou vládu, v jejímž čele ale zůstal premiér Pompidou. Tímto krokem se obrátila celá společnost, do ulic vyšlo na podporu generála de

---

¹⁷ Podle ulice Grenelle v Paříži, ve které sídlí Ministerstvo sociálních věcí, kde se vyjednávání uskutečnilo.

¹⁸ Vedoucí korporátních společností.

¹⁹ *Parti communiste français*, přeloženo: Francouzská komunistická strana.

Gaulla přes 300 tisíc lidí, tedy nejvíce od demonstrací ze 13. května. Davy se nacházely na Place de la Concorde i na celé Champs-Élysée. Demonstrace se nesla v duchu očisty národa, podstatou nečistých prvků měl být Daniel Cohn-Bendit, předseda Hnutí 22. března (Zancarini-Fournel & Delacroix, 2010, p. 407). Cohn-Bendit se totiž narodil Německým Židům a ve svých 14 letech si změnil občanství z francouzského na německé, aby se vyhnul francouzské armádě. Během demonstrací si pak vysloužil přezdívku „Dany le Rouge²⁰“ a to nejen pro své rudé vlasy, ale zejména pro své politické názory. Pravicové noviny jej označovaly za nového Karla Marxe a komunisté za německého anarchistu. 27. května 1968 pak byl Cohn-Bendit vykázán ze země²¹ (France 24, 2015).

Po těchto událostech se dělníci postupně začaly vracet zpět do práce. Během června docházelo nadále k menším potyčkám a střetům extremistů, kteří odmítali ukončit svou revoltu. Asi v polovině června se společnost ustálila a čekala na nadcházející volby (Reynolds, 2011, p. 4).

2.1.4. Dopad protestů

V poválečné Francii došlo k decentralizovanému diskurzu mladých. Politický režim, který v zemi působil se stavěl do opozice proti nim a snažil se o destabilizaci jejich mobilizace. Přestože se mladým na malou chvíli podařilo narušit režimní pořádek, nakonec se po červnových volbách, ve kterých gaullisté vyhráli většinu v Národním shromáždění s 294 křesly ze 488, vrátilo vše do předchozích legislativních struktur. Režimu pod Charlesem de Gaullem se podařilo udržet svou vládu a tím pak delegitimizovat mládežnickou opozici (Krawatzek, 2018) (Reynolds, 2011, pp. 4-5).

Jelikož zaznamenaly volby vysokou účast okolo 80 %, bylo možné chápat výsledek jako referendum francouzské společnosti, která požadovala republikánský kompromis, jež vedl kampaň zaměřenou na strach z občanské války, rozdělení Francie nebo „totalitního komunismu“. Politické osobnosti – zejména Pierre Mendés France a François Mitterrand –, které během krize nejvíce vystupovaly proti postupu prezidenta, tak byly výsledkem potrestány. K volbám se nemohly dostavit také určité skupiny lidí. Pasivní volební právo bylo ve Francii od 21 let a volební seznamy nebyly před červnovými volbami revidovány,

---

²⁰ Přeloženo: Červený Dany.

²¹ 10 let poté byl Cohn-Bendit na území Francie Persona non grata. V Německu se poté stal politikem a v roce 1999 kandidoval do Evropského parlamentu za Francii. V roce 2014 získal zpět francouzské občanství ke svým 70 narozeninám.

vyloučeni byli i přistěhovalci, kteří neměli právo volit (Zancarini-Fournel & Delacroix, 2010, pp. 415-416).

Během 60. let došlo ke změně kritiky, která vycházela od mladých. Místo kritiky institucí obecně se jako opozice obrátili proti de Gaullovi samotnému (Krawatzek, 2018). Předčasné volby totiž nevyřešily kritickou situaci mladých lidí na univerzitách i na středních školách, kvůli které vznikly veškeré události Května 1968. Naopak platového kompromisu pro dělníky bylo dosaženo (Zancarini-Fournel & Delacroix, 2010, p. 416). Změnila se nejen kritika mladých, ale i celá francouzská společnost, u které je doposud znatelný vliv událostí Května 1968 (Reynolds, 2011, p. 5). Vítězství, zvýšení minimální mzdy na 35 procent a zvýšení platů o 10 procent ale legitimitu de Gaullova režimu neudrželo, a tak v roce 1969 předčasně odstoupil ze svého prezidentského křesla (France 24, 2018a).

Po roce 1968 došlo ke změně vnímání pojmu „protest“ – kromě odborového protestu byl kladen i důraz na protest systémový. Novým fenoménem se v rámci těchto protestů stala televize, která se snažila zaznamenávat a co nejrychleji informovat o událostech demonstrací v květnu a červnu 1968. Druhým fenoménem pak byla role sociologie, která se po druhé světové válce začala vyvíjet jiným směrem a během protestů zaujali její výzkumníci roli expertů na danou problematiku (Zancarini-Fournel & Delacroix, 2010, pp. 368-369).

Přestože pro většinu účastníků se jednalo o historický moment, který podle nich změnil tvář francouzské společnosti, složení protagonistů těchto událostí bylo tak různorodé, že se i zásadně lišila jejich motivace. Někteří z nich považovali Květen 1968 za nevyhnutelný a za proces vývoje situace, která už byla ve Francii neudržitelná, jiní chtěli změnit budoucnost pro svoje děti, změnit systém a začít revoluci či se odpoutat od francouzské buržoazní společnosti. Odlišnost názorů pak souvisí s heterogenitou veškerých událostí, které se na jaře 1968 ve Francii staly. Do celých událostí zasáhlo několik generací lidí a několik různých sociálních skupin společnosti. Rozdílná byla také organizace a cíle některých skupin, kdy oproti studentům, byli dělníci spojeni zejména s odbory, více organizovaní a měli jasný přehled o svých požadavcích (Pagis, 2018, pp. 82-85). Studenti byli vnímáni jako skupina lidí, která silně kritizovala stávající systém a kapitalistickou společnost pro svou nelidskost a hierarchii. Systém i společnost tak měly být zavrženy a změněny, studentská hnutí jen neměla představu, jak by nová kultura měla vypadat (Bryson, 1987, p. 254).

Po Květnových událostech se jakýmsi symbolem boje proti moci stal pařížský chodník, a to

zejména dlažební kostky, které byly u chodníku vytrhovány a házeny po policejních složkách. Ulice v Latinské čtvrti pak měly být pro jistotu pokryty asfaltem. K samotnému zániku takto vypadajících ulic došlo postupně především v 80. letech (Paris, 2020).

2.2. Univerzitní demonstrace 1986

Za nepokoji, které začaly 23. listopadu 1986, stály dvě reformy pověřeného ministra pro vysoké školy Alaina Devaqueta. Studentské protesty pak pokračovaly skoro tři týdny do 8. prosince a prakticky paralyzovaly nejen univerzity, ale i lycea. Demonstrace nabraly masových rozměrů, a to zejména ve dvou dnech: 27. listopadu a 4. prosince. Násilí, které se společně s vysokým počtem demonstrantů dostavilo, zaskočilo policii, ale i studenty samotné (Bryson, 1987, p. 247).

Rozsáhlé protesty vyvolaly ve společnosti otázky, zda nejsou odrazem událostí Května 1968. Kromě toho, že v obou případech se jednalo o studentská hnutí, která stála za jejich zrodem, zajímavostí bylo zrcadlení dat, ale i ročních období (ibid.).

2.2.1. Reformy Alaina Devaqueta

Nové školské reformy se měly zaměřit na pět okruhů: požadavky na přijetí, diplomy, diplomové práce, hierarchie univerzitní správy a vstupní poplatky. Reforma by tak dovolila jednotlivým univerzitám limitovat počet příchozích studentů v daném oboru. Do té doby platila tradice, že jsou všechny obory otevřeny pro každého, kdo složil konečné zkoušky druhého stupně studia²². Nově nabytá autonomie měla pro univerzity také znamenat, že mohou udělovat diplomy ve svém jménu pro všechny obory, namísto aby se jednalo o diplom národní. V rámci administrativy univerzit mohli zastávat pozice rektora, členů kolegia rektora nebo děkanů fakult pouze zaměstnanci s nejvyšším akademickým titulem²³. Jednalo by se tedy o zaměstnance, kteří dosáhli kariérního úspěchu, na rozdíl od zaměstnanců s nižšími akademickými hodnostmi²⁴, kteří se tak měli více věnovat výzkumu a výuce (ibid., p. 248).

Díky větší autonomii měly vysoké školy mezi sebou více soupeřit a zvýšit tak svoji efektivitu – to bylo alespoň Devaquetovým záměrem a cílem. Podle studentů ale pokus o zavedení

---

²² Tzv. *baccalauréate* tedy francouzská obdoba českých maturitních zkoušek.

²³ Tzv. *Professeur catégorie A*.

²⁴ Tzv. *Maîtres-assistants*.

maximálního možného počtu přijetí na univerzity je nedemokratický a povede k exkluzím a zavedení hierarchii. Nově nabytá svoboda univerzit by totiž odepírala přijetí některých studentů na základě kritérií, která nesouvisí s úspěšným dokončením francouzských maturit. Reformy také mohly podpořit znehodnocování významnosti maturit, jelikož pro přijetí na univerzitu by tento diplom už nebyl brán v potaz. Úspěšné splnění maturit navíc zaručovalo do té doby *právo* na přijetí, odepření takové práva by tak znamenalo, že dochází k popření rovnosti, na které v očích občanů Francie celý jejich stát a právo stojí (ibid., p. 249).

Další kritikou reformem bylo poukázání na to, že i přesto, že se snaží modernizovat francouzské vyšší vzdělávání, neřeší zásadní problém, kterému čelí všechny univerzity v zemi. Studenti jsou totiž během studia připravováni zejména na to, jak se věnovat výuce nebo výzkumu, ale nejsou připraveni na jiné profese. Nebyli tak připraveni na to se integrovat do neustále se měnícího se pracovního a ekonomického trhu. Studenti sice vítali modernizaci fungování univerzit, zvýšení soutěživosti mezi nimi a nastolení vyšší autonomie, ne ale na úkor vyloučení studentů na základě jiných kritérií než na úspěšném dokončení maturit (ibid., pp. 249-250).

2.2.2. Studentské hnutí (23. listopadu – 8. prosince)

První protestní pochod se konal 23. listopadu a účastnilo se ho na 200 tisíc studentů a učitelů vysokých i středních škol. Negativně vůči reformám se univerzitní odbory vyjádřily už dříve, nikdo ale nečekal, že by tato nevole mohla přerůst v něco víc. Novely totiž už před první demonstrací prošly jednáním Senátu a měly se přesunout do Národního shromáždění. Manifest, který zorganizovala Národní federace pro vzdělávání (FEN), byl zakončen u Sorbonny, kde dav volal po generální stávce na 27. listopadu, tedy na den, na který připadalo zahájení jednání o novele v Národním shromáždění. Požadavkem studentů bylo kompletní stažení novely (ibid., p. 251).

V den generální stávky se sešlo na 200 tisíc protestujících před budovou Národního shromáždění, která tak rozhodla, že se jednání o zákoně přesune na další den. K protestujícím v Paříži se přidaly i další univerzity v regionech po celé zemi, v podobných demonstracích zde protestovalo na 400 tisíc lidí. Po přesunu jednání shromáždění se pak odbory shodly že další stávku uspořádají na 4. prosince. V reakci na stávky požádal dalšího dne premiér Jacques Chirac, aby byly některé části zákona upraveny, zejména pak podmínky a limity přijetí na vysoké školy (ibid.).

Druhá stávka svolaná na 4. prosince vypadala zpočátku jako úspěšná akce, na které se sešlo přes půl milionu lidí, a kterou kromě FEN pomohlo zorganizovat také CGT. Demonstrace se ale přeměnila v násilné střetnutí demonstrantů s policií poté, co ministr školství oznámil, že odmítá stáhnout Devaquetovy reformy. Hned druhý den ale prohlásil, že osobně převezme odpovědnost za reformu univerzitního školství a původní návrh reformy bude stažen. Toto rozhodnutí nicméně nestačilo k uklidnění situace, která v zemi nastala po střetu s ozbrojenými složkami z předchozího večera. Několik tisíc studentů tak znovu vyrazilo do ulic a svou cestu zakončili na Sorbonně, kde během noci došlo k dalšímu násilnému střetu s policií, jejímiž konsekvencemi byla smrt mladého studenta Malika Oussekina (ibid.). Oussekin zemřel v nemocnici na následky napadení policejními složkami PVM²⁵, které ho měly zahnat do haly domu, kde ho několikrát udeřily obuškem, i přesto že nebyl podezřelý z žádného negativního jednání či nejevil žádné známky agrese (Le Monde, 1990).

Smrt studenta otřásla veřejností, která odsoudila policejní brutalitu během zásahu proti okupaci univerzity, a odstartovala další vlnu demonstrací. Následujícího dne rezignoval na svůj úřad Alain Devaquet. Premiér Chirac předčasně ukončil summit v Londýně a vrátil se do Paříže na schůzku s Mitterrandem, po které prezident vyzval k národní soudržnosti a ukončení násilí (Bryson, 1987, pp. 251-252).

Studentské hnutí označilo 8. prosince za den smutku a vyzvalo k dalším demonstracím a stávkám na 10. prosince, kterou podpořila i CGT. 8. prosince ale premiér Chirac oznámil kompletní stažení reformy (ibid., p. 252).

Změnou oproti jiným demonstracím, které začaly jako studentské, byla počáteční absence politických stran a odborů, které v souvislosti s těmito událostmi nehrály tak zásadní roli. Do akcí se sice některé velké odbory nebo politické strany zapojily, ale velká část událostí byla zcela v rukou studentského hnutí (ibid., p. 256).

2.2.3. Odezva ve společnosti

Demonstrace nebyly důležité jenom pro studenty, ale i pro celou Francii, jelikož dokázaly ukázat, jakým problémům čelila tehdejší francouzská společnost během 80. let. Mezi problémy patřila integrace studentů s vyšším a sekundárním vzděláním do pracovního

---

²⁵ *Peloton des Voltigeurs Motoportés*. Přeloženo: Motorizovaná policejní brigáda. Ta měla po roce 1968 na starosti první linii u demonstrací, po úmrtí Malika Oussekina byla rozpuštěna.

prostředí ale i do kultury. Francouzští občané často čelili konfrontaci mezi ekonomickými potřebami a oddaností ideálům svobody, rovnosti a bratrství. Stejně tak docházelo k nevyjasněnému vztahu občana ke státu a politické moci (ibid., p. 247).

Francouzské školství je ve své podstatě velice selektivní a postavené na určité hierarchii, kterou během protestů ale nikdo ze studentů nikdy nenapadl a tento systém v určitém smyslu přijímali. Jejich problémem bylo ohrožení tradičních socio-kulturních práv prostřednictvím parlamentní legislativy, která by vytvořila právní status cizím kritériím. Pro mnohé to znamenalo, že stát tak přerušuje smlouvu se svými lidmi. Demonstrace tak stály za tím, aby se zachovala tradice, ale neozývaly se proti legitimitě systému, který změnu této tradice prosazoval (ibid., p. 253).

Podařilo se jim také poukázat na politické rozdíly mezi Francií Mitterranda a Chiraca od Gaullistické Francie v roce 1968 (ibid., p. 247). Ukázalo se zejména to, že vláda a francouzské autority nejsou schopné komunikace se svými občany. Navržené reformy totiž nebyly předtím nijak komunikovány ani se studenty ani s učiteli nebo univerzitami. Jejich implementace tak přišla jako příkaz shora bez respektu vůči Francouzům (ibid. p. 257), a zejména pak k francouzským studentům, jejichž sjednocení během protestů stálo na touze po rovnosti příležitostí a pocitu, že vláda není schopna porozumět problémům tehdejší mládeže (The Washington Post, 1986).

Rozdílné byly ale i studentské protesty ve své podstatě, za kterou studenti vešli do ulic. V Květnu 1968 bojovali studenti za kompletní změnu společnosti, zatímco v roce 1986 se studenti nestavěli proti společnosti ale pouze proti konkrétním sociálním změnám, které by jim zabránily plnému zapojení se do francouzské společnosti pro těžší podmínky přijetí na vysoké školy. Studenti tak neměli nic proti společnosti, ani proti politickým institucím jako takovým a silně se stavěli do obrazu, kdy nechtěli vyjadřovat během protestů svoje politické názory, i přesto že by s vládními politickými stranami nesouhlasili (ibid.).

S Devaquetovými reformami jsou v této době spojovány i pokusy o stížení získání francouzského občanství. Děti narozené ve Francii imigrantům, kteří sami nezískali občanství, by se totiž už automaticky nestaly Francouzi, jen díky tomu, že se narodily na francouzské půdě²⁶. Oba tyto pokusy o reformy měly vyřešit dva palčivé problémy tehdejší

---

²⁶ Tzv. *ius soli* – „právo místa“.

Francie: nezaměstnanost a ilegální migrace. Protesty se tak nesly v duchu obav z jakékoliv exkluze, ať už rasové, kulturní nebo ekonomické. Ke studentům se navíc zapojili i jejich rodiče a učitelé, což ukazovalo na více otevřenou společnost, která je ochotná komunikovat a řešit problémy (Bryson, 1987, p. 255).

Demonstrace také přinesly nový vzorec chování nejen studentů, ale i francouzské společnosti. Ta chtěla problémy nově řešit pragmaticky bez politizace tématu, bez stranického zapojení a odmítnutí tradice ideologie pravice a levice. Bezpolitičností byla zaskočena i média, která kvůli tomuto fenoménu věnovala protestům takovou pozornost, zejména proto, že měla stále v živé paměti studentská hnutí z roku 1968, která se často inspirovala politickými a filozofickými tématy (ibid. p. 255).

2.3. Protesty v listopadu a prosinci 1995

Na jaře 1995 končí po 14 letech prezidentský mandát Francois Mitterrandovi, prvnímu prezidentovi ze strany Parti Socialiste (PS)²⁷. Na jeho místo je zvolen Jacques Chirac, kandidát pravice, který během Mitterrandova mandátu působil i jako předseda vlády, čímž došlo k první kohabitaci²⁸.

Jen několik měsíců po Chiracově zvolení do funkce ale dochází k prvnímu sociálnímu konfliktu. V říjnu a listopadu se v několika provinčních²⁹ univerzitách začalo vytvářet silné protestní studentské hnutí. 25. listopadu pak v ulicích Paříže protestuje 40 tisíc lidí za ženská práva. A v prosinci zasáhnou Paříž a provincii masivní stávky a demonstrace, které se později převinou do celé země (Trat, 1996, p. 223) ve snaze zastavit důchodovou reformu, která by prodloužila věk odchodu do penze (Sommier, 2012, p. 154).

Nen jen důchodová reforma, ale i reforma celého sociálního zabezpečení a rodinných příspěvků pro veřejnou službu jsou známy jako Juppého plán, který byl představen 15. listopadu 1995 v Národním shromáždění (CNEWS, 2019). Cílem bylo snížení schodku veřejných financí tím, že by byly zavedeny parlamentní kontroly nad výdaji na zdravotnictví, a to prostřednictvím zákona o financování a přenesení nákladů na zdravotnictví na uživatele. Došlo by také ke zmrazení rodinných příspěvků, jež by měly podléhat dani z příjmu, a

---

²⁷ *Parti socialiste*, přeloženo: Socialistická strana

²⁸ Rozdělená vládní většina v poloprezidentském systému, kdy prezident nemá v parlamentu většinu a o svou moc se dělí s premiérem, který drží většinu v parlamentu **Je zadán neplatný pramen..**

²⁹ Provincie odkazuje na okolí Paříže, tedy region Île de France.

zvýšení zdravotních příspěvků pro nezaměstnané a důchodce (Noûs, 2020).

2.3.1. Sociální hnutí

Během podzimních nepokojů a demonstrací se v celé zemi neutvořilo jen jedno hnutí, ale ve stejnou dobu jich fungovalo hned několik. Přestože všechna fungovala samostatně, měly dvě věci společné: 1. odmítnutí společnosti se nadále spoléhat na neoliberalní politiku, která systematicky od 80. let zvýhodňovala zaměstnavatele oproti zaměstnancům, 2. podpora základních občanských práv (Trat, 1996, p. 224).

Prvním důležitým hnutím bylo hnutí studentské, které vzniklo v říjnu na univerzitě v Rouen. Odtud se hnutí rozšířilo do dalších 40 univerzitních měst, kde studenti bojkotovali vyučování, zahájili okupaci budov a demonstrace. Ke konci listopadu se ke studentům postupně přidaly i studentské a učitelské odbory. Hlavními body celé akce byly obavy z nezaměstnanosti a požadavky zvýšení kvality veřejného školství (ibid., p. 224). Problémy, které bylo možné zaznamenat už v předešlých demonstracích, zejména pak v roce 1986, kdy se studenti obávali selektivity a následné nezaměstnanosti.

Situaci nepomáhal ani zásadní nedostatek akademických a administrativních pracovníků, stejně jako učeben a míst v knihovnách nebo prostory v univerzitních kampusech. Tento problém byl zakořeněn v rozdělení financí mezi univerzitami, kdy *grandes écoles*³⁰ získávaly 30 % financí, ale vyučují jenom 4 procenta studentů. Docházelo tak k situacím, kdy veřejné vysoké školy se topily pod nápořem studentů a veškeré vybavení včetně budov bylo v zanedbaném stavu, zatímco elitní vysoké školy, placené z veřejných peněz, byly zahaleny v luxusu jen pro hrstku vybraných studentů (ibid., p. 225).

Mezi začátkem října a koncem listopadu je možné vypořovat vývoj druhého hnutí. To vzniklo zapojením státních zaměstnanců skrze svoje odbory. V prosinci navrhly železniční odbory, které v celém mezioborové hnutí převažovaly (Noûs, 2020), aby kromě vyhlášení celostátní stávkou, zůstal odchod do důchodu na věku 55 a došlo ke stažení restrukturalizačního plánu SNCF³¹, který nebyl nijak projednán se zaměstnanci železnic. Stávka se později rozšířila nejen na dráhy v celé zemi, ale i k pracovníkům pařížského metra, pošťákům, pracovníkům na pumpách, učitelům a nemocničním zaměstnancům. Stávky tak

---

³⁰ Typ vysoké školy ve Francii, která přijímá studenty na základě přijímacích řízení a je jim zde poskytnuto elitní vzdělání.

³¹ *Société nationale des chemins de fer français*, přeloženo: Národní společnost francouzských železnic.

dokázaly paralyzovat železniční systém po celé Francii a veřejnou dopravu v Paříži (Trat, 1996, p. 227), kde nejezdil žádný vlak ani metro a z autobusové dopravy pouze 5 procent, na silnicích se pak zejména ráno a večer tvořily obrovské dopravní zácpy (CNEWS, 2019).

Do celé situace se také zapojila CGT, která 23. listopadu vyhlásila generální stávkou, v té době už studentská hnutí vedla dialog s tehdejším ministrem školství François Bayrouem. Podle CGT se jejich demonstrací, které se konaly mezi 24. až 12. prosincem účastnilo na 2 miliony lidí. Tímto se pak s CGT spojují další hnutí z různých profesních sektorů, zejména pak už zmínění železničáři, ale také studentské a akademické odbory. Hnutí také získalo vysokou podporu veřejného mínění. Průzkum z 2. prosince ukazoval, že pozitivně se k mobilizaci stavělo 62 % občanů, a to i přesto, že se média snažila o pozitivní vykreslení Juppého plánu (Noûs, 2020). Pokud by Juppé od svého plánu neustoupil, ke stávkám by se přidal i francouzský operátor France Télécom³². Kromě dopravy v zemi v dalších dnech přestala fungovat i většina poštovních středisek (CNEWS, 2019).

Třetí hnutí se objevilo během Pařížské demonstrace 25. listopadu. Na 40 tisíc lidí různého pohlaví i věku protestovalo za právo na potrat a antikoncepci, za právo na práci, za rovnost mužů a žen a proti obnovení různých forem fundamentalismu. Stalo se tak poprvé od roku 1979. Za úspěchem této demonstrace stojí asociace CADAC³³, která od roku 1990 pracovala na vytvoření společenského povědomí o problémech reprodukce. Dalším faktorem úspěchu protestů bylo zvolení Chiraca a protipotratová kampaň vedená extrémní pravicí. Třetím faktorem úspěchu se staly útoky náboženských fundamentalistů a krajní pravice, které získaly mezinárodní rozměr. Tyto tři faktory pak stály za tím, že se spojilo několik různých organizací včetně CADAC, aby vytvořily jednotnou manifestaci. Dohromady se spojilo na 149 skupin, mezi kterými byly např. feministické organizace, ale i politické asociace nebo levicové odbory, mezi nimiž chyběla jen CFDT. Úspěch této demonstrace zaskočil nejen veřejnost, ale i samotné organizátory (Trat, 1996, pp. 225-227).

Hnutí, která vznikla ve veřejném sektoru pak vytvořila 12. a 16. prosince masové demonstrace v Paříži a okolní pařížské provincii. Určitým negativním faktorem pro fungování a dosah měl fakt, že se stávky státních zaměstnanců nikdy nedostaly na úroveň generální stávky a zaměstnanci ze soukromého sektoru zůstaly v rámci těchto událostí

---

³² Později přejmenováno na Orange.

³³ *La Coordination des associations pour le droit à l'avortement et la contraception*, přeloženo: Koalice sdružení pro právo na potrat a antikoncepci.

v ústraní. Zajímavostí bylo i postavení zbytku Pařížanů, kteří stávku zaměstnanců v dopravě přijali, ale odmítli se do ní více zapojit. Účelem stávky a demonstrací ale nebylo zapojit co nejvíce lidí, ale spojit zaměstnance ze stejného oboru v jedno mobilizované hnutí, které svobodně mohlo vyjádřit svoje názory (ibid, p. 228). Podle některých analytiků se nejednalo o homogenní mobilizaci, ale šlo o vytvoření nové formy, tzv. „dělnické aristokracie“, která má silnou mzdovou integraci a další společné vlastnosti jako: slušná životní úroveň, jednotná národnost, životní styl a mužské pohlaví. O tuto skupinu, která tvořila jádro stávkujících, se pak opírala celá kolektivní akce (Noûs, 2020).

Tyto protesty a spojení několika organizací a skupin ukázaly na to, že práva, která společnost pokládala za základní a která vybojovala po roce 1968, nejsou v jejich zemi tak zakořeněna a je potřeba je pomocí mobilizace ochránit. Všem sociálním hnutím se nakonec povedlo dovést události z roku 1995 do sociální a politické roviny. A to díky tomu, že hnutí zahrnovalo několik skupin a stalo se z něj tak obecné uskupení, které bylo schopné fungovat jednotně, a dokázalo vyjádřit ucelený světový názor (Trat, 1996, p. 227).

Demonstrace 1995 byly jedinečné v tom, že většina hnutí, která na podzim protestovala, pocházela z jiných okruhů společnosti, ale podařilo se jim i přesto spojit ve funkční uskupení, ve kterém figurovaly i velké odborové společnosti jako CGT a FO nebo národní školské odbory jako FEN a FSU. Silné postavení tohoto uskupení ale postupem času sláblo na úkor velkého vlivu generální sekretářky CFDT, Nicole Notat, která vyjádřila podporu pro sociální reformu v den, kdy premiér Juppé prezentoval svůj plán před Národním shromážděním. Konfederace odborů ale v určitém smyslu také narazila, kdy spolupráce nebyla plně koncertovaná na útok proti Juppého reformě a požadavku pro generální stávku. Po stávce volalo totiž pouze vedení CGT (ibid., p. 230).

2.3.2. Odezva ve společnosti

Na základě stávek a demonstrací oznámil 15. prosince premiér Alain Juppé stažení části svého plánu, která se týkala důchodové reformy, reforma sociálního zabezpečení zůstala zachována. Tímto krokem končí funkce sociálních hnutí během listopadových a prosincových nepokojů 1995 (Noûs, 2020), a to i přesto že některé odbory tlačily na to, aby stávky nadále pokračovaly. Doprava se postupně obnovila a země se vrátila do klidného stavu. 30. prosince byl přijat zákon, který umožnil přijmout reformu, jež navrhovala částečnou složku sociálního zabezpečení z původního Juppého plánu (CNEWS, 2019).

Rok 1995 pokračoval v novém fungování manifestací, které se již nemusely tolik opírat o velkou podporu odborů, ale zejména dokázaly plně fungovat bez účasti politických stran. Jediní se tak ve své touze pro vyjádření svého názoru už nemuseli spoléhat na jiné entity, a mohli tak bez většího strachu svobodně projevit svůj postoj. Spouštěčem takového objevení mohlo být zklamání v opozičních politických stranách, jejich lídrech a odborech, které nebyly schopny využít situace a spíše se na vlně mobilizace jenom svezly, aniž by požadovaly zásadní změny na politické scéně. Socialistická strana (PS) byla pak v případě Juppého plánu vnitřně rozdělena, kdy někteří lídři reformu vládní strany podporovali. Další opoziční stranou pak byla PCF, která v posledních letech výrazně ztratila podporu, a přestala tak zastávat post silné opozice (Trat, 1996, pp. 230-231).

Celé sociální hnutí, které v rámci protestů 1995 vzniklo, nesloužilo především k hájení korporativních zájmů, ale jako prostředek prosazení světonázorů a také jako hlas obav společnosti z ohrožení určitých privilegií a nároků, které byly získány masivním sociálním bojem v minulosti (např. národní zdravotnický systém nebo plná penze mezi lety 1955-1960). Společnost už byla také unavená z politiky, která po nich žádala spoustu obětí, zatímco nezaměstnanost neustále rostla, i přesto že se profit země zvyšoval, z čehož měly výhody ale jenom elitně postavení. Hnutí se tak jednoduše postavilo proti sociální nerovnosti (ibid., p. 231-232) a ukázalo, že se ve francouzské společnosti stále prohlubuje pocit opovržení k elitám, které právě od roku 1995 stále selhávají vůči celému zbytku společnosti (Noûs, 2020).

Nepokoje 1995 jsou také klíčové v proměně protestní krajiny, a to z několika důvodů: 1) zahájením odborového zlomu mezi CFDT a ostatními konfederacemi; 2) vytyčením spojenectvím mezi sdruženími „sans“ na jedné straně a odbory na straně druhé; 3) povzbuzením angažovanosti kleriků – včetně Pierra Bourdieua³⁴ – a následného vytvoření několika intelektuálních reflektivních skupin, jako jsou Raisons d'Agir³⁵ a Acrimed³⁶; 4) opětovným okouzlením militantností (Sommier, 2012, p. 156).

2.4. Nepokoje v roce 2005

Násilné nepokoje, které otřáslly Francií v roce 2005, začaly v jednom pařížském předměstí

---

³⁴ Ústřední postava francouzského intelektuálního života, sociolog, kritik médií a neoliberalismu.

³⁵ Nakladatelství vydávající militantní a akademické práce mladých badatelů, zaměřené na kritiku neoliberalismu.

³⁶ Sdružení věnující se kritice médií (Action critique Médias).

(tzv. *les banlieues*) Clichy-sous-Bois poté, co 27. října zemřeli dva nezletilí chlapci Bouna Traoré a Zeyd Benna. Mladíci se ještě společně s dalším chlapcem, Muhittinem Altunem, ukrývaly v areálu EDF³⁷ před policií, kterou měl zavolat jeden z místních obyvatel kvůli obavám z krádeže. Poté co se jim podařilo dostat k trafostanici byli v několika vteřinách Traoré i Benna zabiti elektrickým obloukem, Muhitton vyvázl s popáleninami na 10 % těla. Nepokoje, jež začaly už v tu noc, ochromily celou Francii na tři další týdny (Le Figaro, 2015). Na první pohled se protesty jevily jako spontánní události bez jasného lídra (Horvath, 2018, p. 195), kdy se za nepokoji neskrývala žádná velká organizace nebo sociální hnutí.

Pouliční bouře měly dát Francii najevo beznadějnost jedné generace mladých obyvatel předměstí, kteří se z něj pro svou adresu, barvu pleti, nezaměstnanost nebo faktu, že jejich rodiče jsou imigranti, nemohou dostat (The Guardian, 2015). Mladí většinou pocházeli z druhé nebo až třetí generace přistěhovalců. Francouzská kulturní politika navíc připouští pouze francouzskou identitu, a i přes svou bohatou koloniální historii nechce akceptovat jiné kulturní odlišnosti (Haddad & Balz, 2006, p. 23).

Ve svém vystoupení před novináři zpochybnil premiér Dominique de Villepin účinnost integračního modelu Francie a přiznal, že nepokoje jsou způsobeny sociálními problémy a nesouvisí s náboženstvím islámu. Doplnil, že je potřeba kolektivní odpovědnosti, aby se předměstí stala neodlišitelnou součástí zbytku Francie. Násilné nepokoje 2005 ale pro tehdejší vládu nemusely být z počátku takovým překvapením, jelikož podle ministra vnitra Nicholase Sarkozyho bylo násilí v předměstí na denním pořádku (ibid., pp. 24-25). Podobné nepokoje a výtržnosti se v chudinských čtvrtích objevovaly od 80. let 20. století. Trvalou součástí francouzské politiky se městské nepokoje staly po roce 1990 a trvaly pravidelně až do roku 2002, kdy vláda doufala, že tento fenomén je na ústupu. Po dvou letech ale nastoupily na scénu nepokoje 2005, které se zapsaly do francouzské historie jako nejrozsáhlejší (Mucchielli, 2009, p. 732).

2.4.1. Vývoj událostí

Nepokoje probíhaly od 27. října do 17. listopadu ve třech fázích. První z nich začala v Clichy-sous-Bois, kde došlo k úmrtí dvou chlapců a první výtržnosti začaly už tu noc. Jejich eskalace nastala ale hned dalšího dne po Sarkozyho vyjádření, ve kterém popřel, že

---

³⁷ Energetická společnost „Électricité de France“.

by na smrti dvou mladíků měla podíl policie. V noci z 29. na 30. října se ulice Clichy uklidnily během tichého protestu 500 obyvatel této čtvrti (ibid. p. 736). Do ulic se vydali zejména mladí, kteří zapalovali auta, a později napadli policii a hasiče, jež vyjeli do předměstí hasit požáry, útokům se nevyhnula ani mateřská škola. 30. října se při potyčce odrazila střela od policejního granátu se slzným plynem a dopadla na místní mešitu. Tento akt vyvolal mezi muslimským obyvatelstvem velký rozruch a násilí se tak začalo šířit do dalších měst, tím tak začala fáze dvě. Z předměstí Paříže se nepokojná situace roznesla i do dalších měst Francie jako Lyon nebo Lille, zejména pak do jejich imigrantských oblastí (Haddad & Balz, 2006, p. 24) (Le Figaro, 2015). Během třetí fáze se nepokoje rozšířily do celé Francie a dostaly se tak až do více než 300 obcí po celé zemi. Do plné síly protesty dorostly v noci 5. listopadu a vrcholu dosáhly mezi 6. a 8. listopadem. Nepokoje se v celkovém počtu dotkly měst v okolo 40 departementech. Fenomén protestů se zpomaloval v každém regionu jinačím tempem a podle ministerstva vnitra se celá země dostala pod kontrolu až 17. listopadu (Mucchielli, 2009, p. 737).

Média po celém světě začala okamžitě šířit fotografie hořících francouzských měst. Francouzští političtí představitelé se vyslovili, že násilí, které se v ulicích vyskytuje je přehnané. Premiér Dominique de Villepin uvedl v rozhovoru pro CNN, že není vhodné používat označení „nepokoje“³⁸ v souvislosti se vzniklou situací, ale spíše „nepořádek“ (Koff & Duprez, 2009, p. 714).

9. listopadu byl vyhlášen výjimečný stav, během jehož vyhlášení ale tehdejší premiér Dominique de Villepin použil pouze termín „zákaz vycházení“. Zákon, který umožnil vyhlášení výjimečného stavu, pocházel z roku 1955, kdy byl zaveden během alžírské války. Jeho použití platilo pouze pro 25 departementů, a před rokem 2005 byl vyhlášen pouze jednou během nepokojů v Nové Kaledonii (Le Figaro, 2015).

Do situace se zapojil 31. října i tehdejší ministr vnitra Nicolas Sarkozy. V předešlých dnech docházelo k tvrdým zásahům mezi policií a některými obyvateli severovýchodní části Clichy-sous-Bois, zejména mládeží imigrantů. Mladí zapalovali auta a kontejnery, na policii házeli kameny, v některých případech se objevila i střelba. Zvýšení policejního opatření vysvětlil Sarkozy jako zajištění bezpečnosti pro obyvatele chudinské čtvrti, do některých míst pak měli být vysláni i agenti v civilu, kteří měli identifikovat vůdce nepokojů. Přislíbil

---

³⁸ V rozhovoru použil de Villepin anglická slova „riot“ pro nepokoje a „disorder“ pro nepořádek.

pak do konce roku vypracování národního plánu na řešení kriminality (The Guardian, 2005).

Některým opozičním politikům, ale i Sarkozyho spolustraníkům z vládní strany UMP³⁹ vadilo, že ministr nečinní tak, aby vyřešil dlouhodobou prevenci kriminality, ale spíše nepokoje jenom prozatím potlačuje. Jeho vyjadřování vůči lidem zapojených v pouličních bouřích navíc mohlo naopak napětí ještě více rozdmýchat. Sarkozy viděl ale nepokoje jako činnost gangů, překupníků a obchodníků s drogami, kteří podle něj se svou činností na předměstí snaží dostat mimo dosah úřadů (The Guardian, 2005). Sarkozyho interpretace nepokojů a zejména pak jeho pohled na účastníky byly později vyvráceny sociology a označeny za politické výroky, které byly využity v rámci blížící se prezidentské kampani, ve které nepokoje mohli političtí aktéři zdiskreditovat (Horvath, 2018, p. 196).

Nepokoje v *les banlieues* neodpovídají modelu Murphyho legitimacy politických protestů a mají se řadit jen jako akty násilí. Byl tak kladen velký rozdíl mezi společnostmi, která se účastnila protestů v Květnu 1968, a mezi účastníky nepokojů 2005, kteří tak byli označováni za „vnitřního nepřítele“. Jinak se k účastníkům obou protestů chovala i média a policie (ibid. p. 194). Protesty obecně neodpovídají ani modelu sociálního hnutí, které se snaží upozornit na politická témata a jejich vyřešení. Robert Castel v rámci toho mluví o integrační mřížce, která má pomoci k pochopení chování mladých během nepokojů: „...jsou v rozporové pasti a jejich slepé násilí je nihilistickou reakcí na slepou uličku, v níž se ocitli. Nejsou ‘vyloučení’... ale prožívají svoje výsady skrze nemožnost dosáhnout svých cílů. Jsou to občané bez pozitivních atributů občanství a svou příslušnost k francouzskému národu negativně testují skrze své nedosažení a nesplnění sliby.“ [(Castel, 2006, p. 783) in (Koff & Duprez, 2009, p. 716)].

Nezaměstnanost v *les banlieues* byla v době nepokojů až pětkrát větší než národní průměr. A tak navzdory ideji toho, že rovnost všech obyvatel republiky je bezmezná, byli přistěhovalci vytlačeni z měst do předměstí a druhé až třetí generace imigrantů byly uvrženy do cyklu chudoby, kriminality a zbavení občanských práv, ze kterého není pro mladé úniku (Haddad & Balz, 2006, p. 29).

---

³⁹ *Union pour un Mouvement Populaire*, přeloženo: Unie pro lidové hnutí. Nástupnickou stranou se v roce 2015 stala politická strana *Les Républicains*.

2.4.2. Dopady ve společnosti

Výsledkem násilností bylo více než 10 000 spálených aut, 300 zničených nebo poškozených budov, 6 000 zatčených a 1 300 uvězněných osob. Materiální škody byly vyčísleny na více než 200 milionu euro (Koff & Duprez, 2009, p. 714). Mezi nejzávažnější oběti nepokojů patřila postižená žena, která se nedokázala dostat z hořícího autobusu a utrpěla tak vážné popáleniny (Mucchielli, 2009, p. 733). Při pozdějším vyšetřování bylo zjištěno, že mladíci, kteří zemřeli v trafostanici se žádného přestupku nedopustili. O 10 let později bylo zahájeno soudní řízení s dvěma policisty, kteří se měli událostí 27. října účastnit. Jeden z policistů byl obviněn z toho, že nezasáhl, i když si byl vědom nebezpečí, do kterého se mladíci ženou. Druhý policista byl obviněn, že nevaroval EDF, aby neštěstí zabránila (Le Figaro, 2015).

Sociologické výzkumy později poukázaly na napjaté vztahy mezi mládeží na předměstí a policií, jež nebyly spuštěny jenom během nepokojů v roce 2005. Zvyšování hlídek a náhodných kontrol ve čtvrti nepomáhá k tomu, aby se obyvatelé chovali k policistům s respektem. U policistů pak podle výzkumu převládají rasové a sociální předsudky, které jsou vůči obyvatelstvu hlavní příčinou nepřátelských vztahů. Zásadním problémem tak zůstává nedostatečné školení policistů a institucionální rasismus (Horvath, 2018, p. 196).

Během nepokojů mnohé účastníky rozlítla slova tehdejšího ministra vnitra Sarkozyho, který označil účastníky nepokojů za „*racailles*“⁴⁰, ale o rok a půl později v květnu 2007 se stal francouzským prezidentem⁴¹, jenž ve své kampani sliboval zajištění bezpečnosti a zastavení migrace. Strukturální problémy, které byly hlavními body protestů, tak zůstaly prakticky beze změny, a naopak došlo k jejich posílení (Koff & Duprez, 2009, p. 715). A tak i po deseti letech se situace v *les banlieues* nelepší a lidé ve čtvrti stále žijí ve stigmatu a diskriminaci, dostupnost vzdělání a práce se za dobu také nezměnila (The Guardian, 2015). Pro mnoho Francouzů znamenaly nepokoje otevření očí v otázce imigrační politiky, která selhala. Selhalo také jedno z hesel samotné republiky: „*égalité*“, tedy rovnost, která nebyla schopná se přizpůsobit podmínkám 21. století (Haddad & Balz, 2006). V krizi se ocitla i tehdejší politická elita, která nejenom ztratila kontakt s mladými z chudinských čtvrtí, ale došlo k celkovému odloučení mezi lídrem a jeho stoupenci a v některých případech i odloučení

---

⁴⁰ Přeloženo: špína či spodina

⁴¹ Během kampaně pronesl větu: „*Dès demain, on va nettoyer au Karcher la cité. On y mettra les effectifs nécessaires et le temps qu'il faudra, mais ça sera nettoyé.*“ Přeloženo: „Od zítřka budeme čistit město pomocí Karcheru (vapka). Vynaložíme potřebné pracovní síly a čas, který nám to zabere, ale bude tu uklizeno.“

vrcholných politiků od komunikace s ostatními lidry v rámci celého politického systému. Dlouhodobá decentralizace politické moci, tak během nepokojů ukázala na to, že nejsou jasně definované moci, které mohou zastávat místní orgány oproti centrální vládě, a tak se místní a centrální představitelé často řídí strategiemi, které jsou navzájem v rozporu (Koff & Duprez, 2009, pp. 719-720).

Odpovědí na nepokoje bylo zavedení integračního zákona v roce 2007. V rámci tohoto zákona měli přistěhovalci podepsat „smlouvu o přijetí a integraci“, která tak měla přistěhovalce zavazovat k tomu, aby dodržovali zákony a hodnoty Francie a podstoupili kurzy občanské výchovy a jazyka. Tento postup tak zpochybňuje vývoj integrační politiky v reakci na nepokoje v roce 2005, kdy v centru debaty měla být úroveň francouzské demokracie (ibid., p. 715).

2.5. Demonstrace od roku 2005 až ke Žlutým vestám

Mezi dalšími demonstracemi, které se konaly po nepokojích v roce 2005 byly studentské protesty v roce 2006 proti novému pracovnímu zákonu, který by umožnil jednodušeji vyhazovat mladé zaměstnance v rámci jejich první pracovní smlouvy. Kromě Paříže se protesty uskutečnily i v Marseille, Bordeaux, Grenoble a Lyonu. V rámci těchto protestů projevíli solidaritu se studentskými odbory i odbory zaměstnanců, kteří se ke stávkám připojili (The Guardian, 2006). Předseda vlády Dominique de Villepin se pokoušel tímto zákonem snížit nezaměstnanost mladých a navrhnout zaměstnavatelům větší flexibilitu, svůj záměr ale nekonzultoval s odbory a po vypuknutí nepokojů se pokoušel zákon co nejrychleji protlačit. Ministr vnitra Sarkozy naopak vyzval ke kompromisu a komunikaci s odbory. V dubnu pak byl návrh zákona oficiálně zrušen (Le Monde, 2016).

O rok později započaly protesty proti tehdejšímu prezidentovi Sarkozymu a jeho reformě univerzitního zákona. Stovky studentů, kteří se vydali do ulic, nesly s sebou transparenty s nápisy jako: „Společně je všechno možné, v ulicích!“ nebo „Svobodná kultura, veřejné vzdělání!“. Ve stejnou chvíli se kromě studentů chystalo k rozsáhlým stávkám proti důchodové reformě. Univerzitní reforma spočívala ve vytvoření větší svobody pro univerzity, které by si mohly lépe vybírat své studenty a naskytl by se jim větší prostor pro financování ze soukromého sektoru. Podle tehdejší ministryně školství Valérie Pécresse zablokovali studenti 10 univerzit z 85, podle studentských odborů se ale mělo jednat o univerzit 40. Protesty na Sorbonnské univerzitě musela uklidnit až policie (Reuters, 2007).

Z počátku nevinně vypadající protesty se táhly až do roku 2009. Ke studentům se později připojili i mladí vyučující a výzkumníci z univerzit. Veškerá nevole byla namířena na reformy ministryně Péresse. Zatímco vláda nebrala protesty v potaz, několik vysokoškolských odborů se spojilo v jednotném prohlášení (Le Monde, 2009) Stávky a zastavení vyučování na univerzitách probíhaly po několik týdnů i přes postupné ústupky ze strany Péresse (France 24, 2009).

Od 80. let 20. století je možné ve francouzské společnosti zaznamenat vyznačující se pluralitu odborů, která až hraničila s roztržičností. S rokem 2008 pak přichází hospodářská krize, která zasahuje i Francii. Mezinárodní finanční krize tak přispěla k náhlé jednotě francouzských odborů, které se v rámci společného prohlášení 5. ledna 2009 postavily za obranu zaměstnanců, kteří byli podle odborů mezi prvními oběťmi. Toto nezvyklé spojení pak dokázalo vytvořit mobilizace, kterých se ve velkých městech účastnilo ve dnech 29. ledna a 19. března mezi 1 až 3 miliony lidí, 1. května a 13. června pak dalších několik set tisíc (Bérout & Yon, 2012, p. 170).

V roce 2010 pak mobilizace ještě více vzrostla proti další důchodové reformě. Mezi 27. květnem a 23. listopadem 2010 se ve Francii konalo na nejméně 11 celostátních akcí, kterých se účastnilo přes milion lidí. Profesní odvětví se pak zapojovala do větších i menších stávek. Tento spojenecký krok byl velkým překvapením, jelikož byly odbory do té doby považovány za oslabující ve svých strukturách – malý počet členů a nerovnoměrné zastoupení v soukromém sektoru ve všech organizacích dohromady. Je pravda, že odbory v pokrytí členství nebo etablovanosti dosti slábnou, jejich institucionalizovaná pozice jim ale stále umožnila si zachovat sílu, díky které byly schopni strukturované kolektivní akce (ibid., p. 171).

Proti reformám pracovního zákona navrženými levicovou vládou vyšlo v roce 2016 společně do ulic několik mládežnických organizací a odborů. Navrhovaný zákon se znovu pokoušel usnadnit propouštění zaměstnanců ve snaze povzbudit zaměstnavatele, aby přijímali více lidí. Premiér Manuel Valls proti sobě ale tímto krokem nepoštval jenom odbory a studenty, ale i velkou část vlastní strany (BBC, 2016).

I přes oslabující vliv odborů je možné vidět jejich činnost i po roce 2018, kdy započalo hnutí Žlutých vest svou aktivitu. Začátkem prosince 2019 vyhlásily odbory stávku v dopravním sektoru, který na 14 dní vyřadil infrastrukturu z obvyklého chodu. Důvodem problémů mezi

odbory a vládou mělo být vytvoření jednobodového důchodového systému. Podle kritiků by tento nový systém zvýšil věk odchodu do důchodu z původních 62 let na 64. Vláda ale svou reformu obhajovala tím, že nový systém má být transparentnější a zlepšit důchody zejména pro ženy a osoby s nízkým příjmem (The Guardian, 2019). Podle průzkumu společnosti Odexa-Dentsu Consulting se nepříjemnosti spojené se stávkami dotkly 48 % Francouzů a až 78 % Pařížanů. I přesto ale se stávkami a celým hnutím proti důchodové reformě souhlasilo 66 % Francouzů (Le Figaro, 2019b). Jednalo se také o nejdelší stávku pracovníků dráhy od událostí Května 1968. Odbory doufaly, že se jim povede to samé, co v roce 1995, kdy po stávkách dopravního sektoru vláda ze svých důchodových reforem ustoupila. Jak premiér Édouard Philippe, tak prezident Emmanuel Macron ale ze svého plánu neustoupili (BBC, 2020).

3. Hnutí Žlutých vest

Začátek dlouhé společenské a politické krize, pro kterou se staly symbolem žluté dopravní vesty, můžeme datovat od podzimu 2018. Spouštěčem bylo oznámení o chystaném zvýšení uhlíkové daně na pohonné hmoty. Náznaky nepokojů a jejich symbolu se ale objevily už na začátku roku 2018 poté, co bylo oznámeno omezení rychlosti na 80 km/h na některých silnicích druhé třídy na jihu Francie. Koncem ledna se objevila výzva k vyjítí do ulic a zablokování kruhových objezdů. Již v té době na sobě měli někteří z protestujících žluté vesty s nápisy. 18. října 2018 zveřejnila Jacline Mouraud⁴² video, ve kterém vyzývala prezidenta Macrona, aby odsoudil zdražení nafty, zvýšení počtu radarů nebo i plány zpoplatnění vjezdu do velkých měst. Toto video se pak stalo na sociálních sítích virálním a z Mouraud udělalo jednoho z viditelných členů hnutí. (Libération, 2019). Žluté vesty jsou často prezentovány jako výjimečná událost a úroveň tohoto hnutí může být často srovnána jenom s Francouzskou revolucí. Na Žluté vesty je ale zapotřebí nahlížet jako na výraz rozporu mezi politickými očekáváními a výsledky vládní elity, jež provází poslední francouzské prezidenty (Grossman, 2019, p. 31).

V první velké protestní sobotu 17. listopadu 2018 zastavilo ve Francii dopravu na čtvrt milionu žen a mužů oblečených do žlutých vest. Zablokovali silnice, dálnice i kruhové objezdy celkově na 3 000 místech. *Gilets jaunes*, tedy Žluté vesty, se staly viditelným symbolem (Valance, 2019), (RFI, 2020), reflexní vestu totiž není ve Francii těžké sehnat, jelikož jsou řidiči povinni mít právě takové vesty v autech, kdy během nehody signalizují, že mají potíže. A právě takový signál začali protestující vysílat směrem k vládě a celému světu (Hankla, 2018). Vesta se ale nestala důležitá jen pro protestující, ale i pro obyčejné Francouze, kdy jejich viditelným umístěním v autě byl člověk brán jako sympatizant a mohl se tak dostat například za zátarasy (Valance, 2019). Právě k tomuto kroku vyzval ještě před sobotní demonstrací člen ŽV Ghislain Coutard, aby řidiči umístili žlutou vestu na přední sklo svých vozidel a dali tak najevo svou motivaci se účastnit sobotní demonstrace (Libération, 2019).

Primárním zaměřením byly pro Žluté vesty metropole jako Toulouse, Bordeaux a samozřejmě Paříž. Demonstrace se často vyhroutil tak moc, že přešly do stádia výtržnictví.

---

⁴² Francouzská aktivistka, která je považována za jedno ze zakladatelů hnutí Žlutých vest.

Příkladem může být sobota 24. listopadu 2018, kdy byly postaveny a zapáleny barikády na Champs-Élysées, autobusové zastávky zničeny a výlohy obchodů rozbity. 1. prosince došlo dokonce k poničení Vítězného oblouku. Výtržníkům se podařilo zapálit i dvě policejní dodávky, hořely dvě budovy a hasiči museli zasahovat u více než 200 požárů. Dle deníku Le Monde „Paříž doslova hoří.“ (Valance, 2019). Jen po prvních třech týdnech protestů zemřeli čtyři lidé, tři z nich zemřeli v dopravních nehodách kvůli zátarasům Žlutých vest a čtvrtá žena podlehl zraněním, která utrpěla při zasažení granátem, když zavírala okno svého bytu kvůli protestům na ulici (NPR, 2018).

Poprvé o sobě velmi viditelně dalo hnutí Žlutých vest vědět právě v sobotu 1. prosince 2018. Jakkoliv bylo do této doby hnutí ve francouzských ulicích spíše ignorováno, obrázky a videa z této demonstrace obletěly svět, poté, co demonstranti v Paříži vtrhli na Vítězný oblouk a postavili se na jeho vrchol. Francouzská vláda najednou začala cítit tlak a okamžitě zpřísnila svou bezpečnostní agendu. Další sobotu mělo být mobilizováno na 120 000 policistů a četníků a byla zřízena nová policejní skupina DAR⁴³ (France 24, 2018c) (Off Investigation, 2022).

Vyjednávání mezi vládou a hnutím se nedařila a situaci v ulicích se nepodařilo uklidnit, právě naopak. Ke Žlutým vestám se přidávají další skupiny – studenti (kteří začínají protestovat proti plánované vzdělávací reformě) a rovněž zemědělci. Pokračují blokády silnic, nákupních centech i skladů s pohonnými hmotami. Ani vládní ústupky ohlášené začátkem prosince situaci neuklidňují. Žluté vesty vládní kroky viděly jako nedostatečné a naplánovaly další rozsáhlé demonstrace na následující sobotu. 8. prosince je zatčeno na více než 2000 protestujících, zapalují se auta a dav se střetává s policií nejen v Paříži, kde jsou poprvé nasazeny obrněné vozy, ale i v dalších městech (France 24, 2018c).

První krizí prochází hnutí následující protestní víkend 15. prosince. Struktura, která držela hnutí pohromadě na základě frustrace vůči politickým elitám, se začíná rozpadat. Umírněnější členové chtějí začít vyjednávat, ti odhodlanější nicméně stále stojí v ulicích Paříže, Bordeaux a Lille. 29. prosince protestují Žluté vesty u budov televize BFM a France Televisions a obviňují novináře z kolaborace. Násilí během demonstrací je nadále přítomné a někteří z účastníků jsou odsouzeni k odnětí svobody za jeho podněcování. 9. února se podle dat ministerstva vnitra vydalo do ulic na 50 tisíc lidí. O týden později se Pařížského pochodu

---

⁴³ *Détachements d'Actions Rapides*, přeloženo: Oddíl rychlého nasazení.

účastní přibližně 5 tisíc lidí. 16. března se v ulicích Paříže koná pochod století za klima, se kterým souběžně pokračují další protesty Žlutých vest, které opět doprovází násilnosti a značné škody na majetku. Víkendové protesty postupně začínají ubírat na síle i velikosti, přesto se objevují i některé akce, kde se skupiny Žlutých vest objevují – například na Svátek práce 2019, kdy došlo k dalším násilnostem od některých členů ŽV a od tzv. blackbloc⁴⁴. I přes letní měsíce dochází k protestům, jejich velikost a intenzita se ale už nepodobá těm, které Francie zaznamenala v zimě 2018 a 2019 (Libération, 2019).

S větší odezvou se setkaly protesty ze 16. listopadu 2019, pořádané k ročnímu výročí první demonstrace Žlutých vest. Ve srovnání se situací o rok dříve bylo účastníků podstatně méně, ale intenzita násilí zůstala stejná. Někteří z protestujících házeli dlažební kostky a zapalovaly odpadkové koše. Oficiálně protestovalo v Paříži na 4700 lidí, v celé zemi pak pouze 28 tisíc. Policie následně kvůli násilnostem, které se konaly na jihu Paříže a na náměstí Place d'Italie, zrušila plánovaný protestní pochod Paříží a uzavřela Champs-Élysées (The New York Times, 2019).

V prosinci 2018 hnutí přímo podporovalo 46 procent Francouzů a dalších 26 procent s ním sympatizovalo (France 24, 2018a). Prvotní úspěch je možné najít i v tom, jakým způsobem zafungoval internet, který dokázal zmobilizovat davy nespokojených lidí. V čemž právě spočívá hloubka, jež se vymykala obyčejným a klasickým odborovým demonstracím (L'Express, 2018), společně s absencí lídra, který by jasně zastupoval celé hnutí a bral za něj odpovědnost. Podporu ze začátku svého fungování hnutí neztrácelo, i přesto že docházelo ke slovnímu i fyzickému násilí vůči státním složkám nebo novinářům, došlo ke stovkám zatčení, 1 200 zraněných z řad policie a více než 2 000 zraněných z řad Žlutých vest, k několika škodám na majetku a ohrožení podniků (Rozès, 2019). Postupně nicméně začala podpora veřejnosti klesat a již po roce fungování nebyly protesty ŽV veřejností přijímány s velkou sympatií (The New York Times, 2019).

Fakt, že hnutí vydrželo fungovat nepřetržitě několik měsíců a je v ulicích stále přítomné, je třeba vidět i ve francouzském specifiku, kdy francouzská společnost je jednou z nejindividualističtějších v Evropě, ale touží po vytvoření společnosti. Žluté vesty čelí osamoceně tvrdé době, sociálním a životním nespravedlnostem, mění společnost zdola,

---

⁴⁴ Viz. Podkapitola 3.5.

protože je nedokázala podržet politická rovina (Rozès, 2019).

3.1. Starý fenomén v nové podobě: *Gilets jaunes* jako *Jacqueries*

Žluté vesty jsou často spojovány a připodobňovány k rolnickým povstáním zvaným *Jacqueries*, o kterých se práce zmiňovala již v první kapitole. O *Jacqueries* se dlouho po ukončení jejich povstání nemluvilo, do větší pozornosti a paměti se dostaly až během revoluce v 18. století. Podle některých historiků pochází označení *Jacqueries* pro násilná selská povstání právě z tohoto století. Ještě větší prohloubení problematiky *Jacqueries* přišlo v 19. století po vydání knihy *Histoire de la Jacquerie* od Siméona Luce. Postupem času se evidence o povstáních více rozšiřovaly a zdokonalená metodologie přinesla jejich další výklady. Bližší zájem pak přišel ve 20. století s protesty, které se ve Francii konaly v 60. a 70. letech (Firnhaber-Baker, 2021, pp. 268-269).

Historicky patří *Jacqueries* do skupiny eruptivních hnutí, která vznikají bez institucionálního rámce, často jsou násilná, ale trvají velmi krátce. Právě díky absenci institucionálního rámce je možné Žluté vesty přirovnávat právě k *Jacqueries* (L'Express, 2018). Stejně jako Žluté vesty, tak i *Jacqueries* vycházely z daňové otázky a vyzývaly pána, monarchu nebo prezidenta k tomu, aby plnil svoje povinnosti, jelikož slouží lidu, ne šlechtě, oligarchům nebo cizincům. Otázka daní je ve Francii důležitá, protože je zavedl panovník a stát, který předcházela národu. Daně jsou tak pojátkem francouzského lidu, který může být různého původu, ale výběrem, výší a spravedlivými příspěvky jsou daně spojením, které utvrzuje národní společenství (Rozès, 2019).

Hnutí Žlutých vest není možné srovnávat s Francouzskou revolucí, která stála proti doktríně na jasných a strukturovaných požadavcích. Nelze ho také připodobňovat s hnutím Května 1968, kdy mladí lidé v rámci něj dle Georgese Valence věřili v budoucnost, kdežto mladí Žlutých vest věří v to, že jejich budoucnost je pro ně zablokovaná (Valance, 2019). ŽV nemají ve francouzské historii obdoby a je těžké je srovnávat s jinými hnutími, a to i s *Jacqueries*, i přesto že jsou právě s tímto hnutím v médiích nejvíce skloňovány. Důvodem může být role politické symboliky, která ve Francii předchází všemu, a tak země překřtila Žluté vesty na moderní hnutí *Jacqueries*, aniž by byly brány v úvahu sociální nároky samotných Žlutých vest (Rozès, 2019). Jednání Žlutých vest mohlo často Francouzům připomenout historické momenty jejich země. Jeden z úředníků policejní prefektury se svěřil: „Poprvé v životě jsem pochopil, že republika, instituce, všechno, co jsme považovali

za samozřejmé, může padnout ze dne na den, svrženo nenávislným davem.“ (Valance, 2019).

Nejpodobnější bylo hnutí ŽV k *Jacqueries* hned ve svém začátku. Revolta proti daním, ale zejména proti elitě, která pohrdala obyčejným lidem a nebyla schopna porozumět jejím problémům. V pokusu o usmíření, se ale prezidentu Macronovi nepovedlo pomyslné společenské nůžky přiblížit, právě naopak. Jasně totiž definoval své postavení a postavení těch, kteří stáli proti němu. Smíření vrcholu (elity) a základny (obyčejný lid) se tak nekonalo. Základna byla označena za neschopnou navrhnout řešení pro jejich problémy a ztrácela na legitimitě. Nevyslyšení jedné skupiny obyvatel a nezájem ze strany elit, které nekomunikují svoje politické záměry, ale také ubírá na legitimitě tentokrát ze strany prezidenta a premiéra (Le Monde, 2018b).

Některé složky ŽV si vysloužily přirovnání i k poujadismu. Ten vznikl v 50. letech 20. století podle populistického lídra Pierra Poujada, který stál v čele protestů proti elitě a zvyšujícím se daním. A tak stejně jako v 50. letech poujadisté, i Žluté vesty stojí proti elitám a populisticky odmítají „systém“. Velkým rozdílem je ale ekonomická situace mezi poujadisty a členy Žlutých vest (Hankla, 2018).

Pro svůj prudký vzestup a pro své postavení se vůči elitám si Žluté vesty vysloužily přezdívku moderní *Jacqueries*. Zmiňovala se tak o nich média ve svých titulcích i lidé na sociálních sítích, které v rámci fungování tohoto unikátního hnutí hrají velkou roli. Co ale skutečně je tento nový fenomén, který ochromil celou Francii a který budil v lidech naději a zároveň strach z toho, že jejich města doslova hoří?

3.2. Nový fenomén proti starým pořádkům aneb kdo jsou *Gilets jaunes*?

Z počátku vzniku *Gilets jaunes* bylo možné zaznamenat o trochu jasnější profil toho, kdo se demonstrací účastní. Jednalo se zejména o občany z nižší střední třídy, které předtím nikdo nezastupoval. A to na rozdíl od příjemců sociálních dávek, studentů, úředníků a odborových pracovníků, kteří jsou skupinami lidí, které ve francouzských ulicích během jiných protestů je možné potkat nejčastěji. Členy hnutí Žlutých vest tak byli občané, kteří spadají do kategorie poražených v globalizovaném světě. Jejich plat po několik dekád stagnuje, žijí na pokraji ekonomického krachu a bojí se, že jejich děti nebudou žít jinak. Zároveň to jsou ale lidé, které vytvořil sám francouzský systém. Vydělávají tolik peněz, že nemohou dosáhnout na sociální programy, ale zároveň ne tolik, aby jejich život byl komfortní. Jsou to lidé, kteří

předtím nechodili protestovat, protože nesouhlasili s aktivitami jiných sociálních hnutí (Gobry, 2019, pp. 24-25). Tato nezkušenost se projevila v nevěděni toho, jak správně by měli protestovat. Během několika týdnů se to museli účastníci naučit, což podle Oliviera Fillieula, způsobovalo i vážná nedorozumění (Le Monde, 2019a).

Sociální problémy, které se týkají této skupiny obyvatelů, ale potkávají i další skupiny, které se tak postupem času připojily ke Žlutým vestám (France 24, 2018a) a vytvořily tak hnutí, jež není možné snadno a jednoduše definovat. Hnutí se tak rozrostlo na hněv několika sociálních vrstev, které se cítily být vyčleněny z liberální globalizace a podlehly čerpáním idejí z krajní pravice i krajní levice. Svou absencí doktríny, svým univerzálním aspektem nebo mícháním dělníků, řemeslníků, zemědělců a nezaměstnaných podlehli populistické vlně, která je přítomna i v mnoha dalších zemích (Valance, 2019).

Mnohé sociologické skupiny se ve svých výzkumech pokoušely zaměřit na politickou orientaci hnutí Žlutých vest, narážely ale na obtížnost získání spolehlivých vzorků. Vedoucí výzkumný pracovník CNRS⁴⁵ na Science Po ve svém barometru politické důvěry měří politickou váhu podle charakteristiky těch, kteří hnutí podporují. Tato analýza pak ukazuje na to, že se Žluté vesty opírají o dělnickou a střední třídu, které sdílejí dvě společné charakteristiky: kritika kapitalismu a silná poptávka po přímé demokracii (Rouban, 2019, p. 1).

	Nižší třída	Střední třída	Vyšší třída
Plně podporuje	40	27	15
Spiše podporuje	27	31	29
Spiše nepodporuje	14	17	24
Nepodporuje vůbec	10	15	26
Lhostejní	9	7	4
Bez názoru	1	2	2

Tabulka 2 – Podpora hnutí Žlutých vest podle sociálních tříd (v %) (Rouban, 2019, p. 2).

Ve svém složení je hnutí mezitřídní, spojuje drobné podnikatele, majitele obchodů, řemeslníky, skromně vydělávající zaměstnance a dělníky nebo matky samoživitelky a důchodce. Většina účastníků nepochází z hlavního města Francie, ale naopak spíše z venkova a z rurálních oblastí – periferií Francie často opuštěných od veřejných služeb a mimo priority veřejné politiky. Dle studie, která byla provedena mezi internetovými

⁴⁵ *Centre national de la recherche scientifique*, přeloženo: Národní výzkumné centrum.

uživatelé Žlutých vest, se mezi příznivci nachází převážně ženské složení (Rozès, 2019). K problémům střední podnikatelské třídy se přidali i lidé, kteří jsou více či méně vyloučeni z trhu práce, mladí lidé hledající práci, práceschopní ale zdravotně postižení a pravidelní voliči – mezi nimiž se nacházejí i ti, kteří již v minulosti volili krajně pravicovou stranu Marine Le Pen nebo mají naopak blízko k levici -, nováčci kolektivních mobilizací, ale i ti, kteří se v minulosti angažovali v odborech (Bendali, et al., 2019, p. 145).

Proč ale tato střední třída nelibě nesla zvýšení cen pohonných hmot? Většina z těchto lidí totiž žije na okrajích velkých měst nebo na venkově a do velké míry se musí při dopravě do práce spoléhat na své automobily, ale také na zemědělské stroje, jelikož velká část prvotních členů ŽV pocházela ze zemědělského prostředí. Environmentální politika je tak silný zásah do jejich každodenního života, stejně jako je zvýšení cen pohonných hmot, které by silně zasáhlo jejich finanční rozpočet (RFI, 2020) (Hankla, 2018). S postupem času a narůstající viditelností se ale rozrostly také požadavky a problematické otázky, kvůli kterým lidé ve Žlutých vestách protestovali. Začátkem roku 2019 tak už nebyly daně na pohonné hmoty jediným problémem, ale nároky se přesunuly k obecnějším nespokojenostem s životními náklady, které již ani tolik nesouvisely s ekologickými otázkami (Le Monde, 2018c). Specifika (nižší) střední třídy se projevila také v organizaci demonstrací. Pracující lidé, kteří jsou závislí na svém podnikání a na přítomnosti ve svém zaměstnání si nemohli dovolit demonstrovat během pracovních dnů, aby pak přišli o výdělek. Sobotní demonstrace tak vytvořily impozantní masovou dynamiku (Le Monde, 2019a). Demonstrace byly svolávány na sobotu skrze sociální sítě od 17. listopadu 2018 v několika velkých městech (Paye, 2019, p. 47).

Novým znakem funkčnosti sociálního hnutí byla nepřítomnost lídra, jasných požadavků nebo jakékoliv funkční struktury. Volnost a nevázanost tak přilákala další různé skupiny militantů nebo jiných bojovníků s protichůdnými požadavky (RFI, 2020), než které by požadovala francouzská (nižší) střední třída. Výjimečnost spočívala také v tom, že hnutí nemělo žádný regionální rozměr, žádnou organizační strukturu a nestála za ním žádná odborová činnost. Charakter hnutí tak byl vnímán jako čistě „spontánní“ (Bendali, et al., 2019, p. 144). Existence hnutí také ukazuje na absenci volebního východiska. Podle Jérôme Sainte-Marie, ředitele PollingVox, je další příčinou vzniku ŽV existence velkého množství opozičních politických stran, které nejsou schopny najít sjednocující vzorec, a tak nedochází k regulaci politiky jako tomu bylo při dělení na pravici a levici. Nespokojenost občanů tak

není možné přenést na politickou rovinu. Žluté vesty se ale organizují samy, mají vlastní mobilizaci i hesla a nefungují na politické perspektivě (L'Express, 2018). Kromě tohoto viditelného symbolu bylo inovativní také jejich semknutí a jejich viditelnost v obsazování kruhových objezdů, který utvářel jakýsi symbol prostoru solidarity. Jejich obsazení ale bylo klíčové i v tom, že i přes okupaci objezdů byl umožněn jejich částečný provoz, čímž si Žluté vesty uchovaly určitou pozitivní bilanci ve veřejném mínění. Symbolismus tak hrál roli i v tom, jaká místa si ŽV vybíraly ve své akci, a to zejména pak právě ta, která v sobě skrývala co nejméně francouzského symbolismu. Roztříštěnost hnutí pak přispěla k tomu, že policie měla velmi obtížný dohled nad jeho aktivitami (Le Monde, 2019a). Mění se tu tak struktura boje, která se přenáší z místa výroby (továrny a další dělnická pracoviště) do místa oběhu produktů. Lidé také neobracejí svou frustraci na zaměstnavatele, ale přímo na stát (Paye, 2019, pp. 48-49).

Nabízelo se, vlivem ŽV budou schopné spojit svoje strategie dvě francouzské politické strany: France insoumise⁴⁶ a Rassemblement national⁴⁷. Ty se však hnutí snažily spíše jenom využít pro svůj prospěch (Rozès, 2019). Strany ale nebyly mezi hnutí přijaty, což jen dokazuje, jak moc jsou členové Žlutých vest nedůvěřiví ve prospěch veškerých politických stran a politiků (NPR, 2018). Základna hnutí také odmítla krok některých členů kandidovat pod hlavičkou Žlutých vest v květnových volbách 2019 do Evropské parlamentu. Do čela této kandidátky se postavila Ingrid Lavavasasseur, vystupující také jako jedna z mluvčích hnutí. Nicméně žádná z listin, která měla být spojena se Žlutými vestami, nepřesáhla ani 1 % hlasů (Libération, 2019).

I když se účastníci ŽV vyjadřují negativně k politice, spontánně se dle studií přibližují ke dvěma tématům: 1) sociální rozměr: fiskální a sociální politika musí být spravedlivé, je nutné brát nejbohatším a dávat chudým; 2) politický rozměr: politická moc reprezentuje všechny, závisí především „na lidech“, a ne na jiných silách. Oblečením se do žlutých dopravních vest, blokadou silnic a kruhových objezdů a obklíčením míst symbolizujících moc jako Champs-Élysées, Place de la Concorde, okolí Národního shromáždění nebo Elysejský palác, se snaží co nejvíce zviditelnit nejen před politickými vůdci, ale také před novináři, u nichž se domnívají, že byli dříve hlouzí a slepí vůči životním podmínkám dělnické třídy. (Rozès, 2019). Dle Priscillie Ludovsky, jedné ze zakladatelek ŽV, je hnutí spojeno čtyřmi faktory:

---

⁴⁶ Přeloženo: Nepoddaná Francie.

⁴⁷ Přeloženo: Národní sdružení.

demokracie, životní prostředí, férovější veřejné služby a férovější zdanění (RFI, 2019).

Časem ale protesty stále více přitvrzovaly na míře nepokojů v ulicích. Mezi novými skupinami, které se do protestů zapojily, patřily i levicovní aktivisté, anarchisté nebo výtržníci, kteří chtěli jenom páchat násilí nebo rabovat. Kromě protestů a blokování silnic tak docházelo i k házení dlažebních kostek nebo ke sprejování ulic graffiti. Ani po politické reakci, která přišla začátkem prosince 2018, protesty neutichly (RFI, 2020). Výkonná moc udělala chybu, když si myslela, že právě kvůli stupňujícímu násilí se veřejné mínění obrátí proti Žlutým vestám. Kvůli útokům ŽV na vládu a zejména na prezidenta byla z vládního rozhodnutí ve veřejném prostoru upřednostněna viditelnost premiéra na místo prezidenta, což ale lidi ještě více pobouřilo. Macron měl představovat lídra, který konečně měl vrátit lidem suverenitu, místo toho se ale po svém zvolení od lidí odtáhl (Rozès, 2019). Navzdory tomu, že měl Macron působit jako nováček a čistá tvář politiky, byl produktem elitních francouzských škol stejně jako většina prezidentů před ním. Jeho nevelké politické zkušenosti ale vedly k některým jeho neobratným poznámkám o „lenosti“, „nechuti ke změnám“ na stranu některých francouzských občanů nebo o „šílené hromadě peněz“, které vyplácel francouzský stát na sociální dávky. Macronův záměr přinést do politiky novou tvář a snížit frustraci Francouzů z politiků se příliš nepovedl (Grossman, 2019, p. 32).

Další otázkou v rámci protestů Žlutých vest byla legitimita. Jednou k těmto legitimit bylo použití násilí, jak ze strany protestujících, tak ale i ze strany policie. V rámci strategie udržení pořádku na veřejnosti měla policie použití většího násilí, než kterého jí umožňuje zákon. Vláda pak vyřešila tento problém opřením se o monopol násilí definovaný Maxem Weberem, které znamená, že jakékoli policejní násilí je legitimní. Už třetí den hlavních protestů (1. prosince) byla policie zaskočena silou celé mobilizace Žlutých vest. Demonstranti se sice neotáčeli útokem na policejní složky, rozbíjeli ale výlohy nebo autobusové zastávky. Co bylo pro policii nejtěžší, byla politická a sociální otázka, jelikož ŽV měly velkou podporu ve společnosti (Trouillard, 2021). Někteří z protestujících se projevíli jinou kreativitou. Během jednoho z protestních víkendu zadržela policie sedmadvacetiletého mladíka, u kterého našli v batohu tenisovou raketu, matici a plynovou masku. Podle mladíka není možné považovat tenisovou raketu ani matici za zbraň. Důvodem jeho zadržení ale bylo povolení pařížské prokuratury, která dala policii volnou ruku, aby mohla kontrolovat každého, kdo jim přijde podezřelý (Le Monde, 2018a).

S růstem a silou celého hnutí ale ani tak vláda nepřistoupila k tomu, aby uznala hnutí za jednotný celek. Tento krok totiž mohl vládě umožnit nejenom odmítnout veškeré návrhy, ale také odmítnout jakékoliv výzvy na svou adresu (Paye, 2019, p. 47). Vláda se tak postavila mezi Žluté vesty a zbytek populace Francie, kterou dle svých slov musí chránit. Pokusila se tak získat legitimitu na svou stranu, zatímco ŽV vyobrazí jako nelegitimní skupinu, která ohrožuje národ. Jelikož je to právě policie chránící obyvatele celé země každý den, byla tak každá oběť policejního násilí násilníkem sama o sobě, jež ohrožoval republiku a její občany (Trouillard, 2021).

Podle analytiků se hnutí Žlutých vest oslabilo samo zevnitř, protože členové nebyli schopni se sjednotit za jednou strategií a za jediným lídrem, který by pak mohl tyto pevné cíle prezentovat společnosti a francouzské vládě (The New York Times, 2019).

3.2.1. Osobnosti hnutí

Jednou z nejvýraznějších osobností, která je u hnutí Žlutých vest vidět, je Éric Drouet. Povoláním je Drouet řidič kamionu a na sociálních sítích se ve spojitosti se Žlutými vestami zviditelnil už v říjnu a listopadu 2018. Právě jemu je připisována organizace blokády a zpomalení dopravy ze 17. listopadu 2018, což bylo prvotním impulzem, který posléze přilákal tisíce dalších lidí. Přestože hnutí nemá jasného lídra, na sociálních sítích, zejména na Facebooku, vystupoval Drouet jako mluvčí celého hnutí. Během šesté vlny protestů 22. prosince 2018 byl poprvé zatčen. Podle zástupce ministra vnitra Laurenta Nuñeze organizoval Drouet neohlášenou demonstraci a změnil původní místo konání. Obviněn byl z držení zbraně v podobě obušku, kterou měl použít pro páchání násilí společně s dalšími lidmi. Podle Drouetova právníka šlo ale jenom o obyčejnou dřevěnou tyč, která byla shodou okolností u Droueta v batohu. Drouet byl později zatčen znovu pro další organizování nepovolené demonstrace, které se účastnila jenom hrstka lidí a žádná žlutá vesta. Jeho druhé zatčení rozvášnilo i některé politické osobnosti jako například Jean-Luca Mélanchona, který tento akt označil za zneužívání moci. Sympatie vůči Drouetovi vyjádřila i předsedkyně Rassemblement national Marine Le Pen (BBC, 2019).

Další viditelnou osobností je Priscillia Ludovsky. Koncem května zahájila tato podnikatelka online petici na serveru change.org proti navrhovanému zvýšení cen pohonných hmot. V říjnu 2018 měla tato petice na 12 tisíc podpisů, o rok později v listopadu 2019 podepsalo petici necelých 1,3 milionu lidí (Libération, 2019). Ludovsky jako bývalá pracovnice banky

označovala samu sebe jako mírumilovného bojovníka a odsuzovala jakékoliv násilí, které protesty Žlutých vest doprovázelo (RFI, 2019). Společně s Éricem Droutem byla vybrána, aby se setkali s ministrem životního prostředí Françoisem de Rugym. Dle vyjádření Ludovské ale jednání neskončilo pozitivně (Le Monde, 2018c).

Mezi takzvané lídry Žlutých vest patřila v jednu chvíli i Jacline Mouraud. Ta svým videem zahájila vyjadřování frustrace střední třídy, které přešlo do demonstrací. Z hnutí se ale stáhla poté, co se protesty přenesly do násilné linie. Ve svém postoji zůstala dle svých slov věrná „historickému“ směru hnutí. V roce 2020 oznámila svůj úmysl kandidovat na prezidentku Francie, z tohoto kroku nakonec sešlo, když se Mouraud připojila ke krajně pravicovému kandidátovi Ericu Zemmourovi (Le Figaro, 2021)

Se Žlutými vestami je silně spojen i Jérôme Rodrigues. Ten během natáčení pochodu skrz náměstí Bastily 26. ledna 2019 přišel o oko, když mu do něj spadl úlomek hozeného granátu. Později byl souzen za to, že na Twitteru označil policisty za „bandu nacistů“. Podle pařížského soudu bylo určeno, že status byl namířen na metody, které někteří policisté používají. Na svobodu byl propuštěn 6. dubna 2021. K výroku ho měl vést konflikt, který vedl na sociální síti s účtem policejních odborů, který ale nelze zaměňovat s veřejnou správou jako je práce státní policie (Le Monde, 2021). Rodrigues je obecně velice aktivní na sociálních sítích (Facebook, Twitter, Instagram i TikTok). Nejvíce sledujících má na Facebooku, kde jeho stránku sleduje přes 200 tisíc uživatelů. Denně zveřejňuje několik příspěvků či videí, které souvisejí s aktivitami Žlutých vest nebo videa, která mají upozorňovat na policejní brutalitu, či příspěvky o cenách pohonných hmot nebo komentáře k politickým postojům a covidovým opatřením (Facebook, 2022).

Ve spojitosti s hnutím se zviditelnil i Étienne Chouard, a to skrze popularizaci RIC⁴⁸. Do širšího povědomí se ale dostal už v roce 2005 jako blogger, který se vyslovil proti v referendu o evropské ústavní smlouvě. Referendum o občanské iniciativě se pokoušel propagovat už několik let. Jeho videa se ale rozšířila až s nástupem Žlutých vest, kdy se stal hitem na sociálních sítích (Huffington Post, 2019).

I po představení několika osobností, které v určitém čase patřily do hnutí Žlutých vest, není možné nikoho z nich označit za lídra, který by přijal odpovědnost za demonstrace, snažil by

---

⁴⁸ *Le Référendum d'initiative citoyenne*, Preloženo: Referendum o občanské iniciativě.

se vyjednávat se státními představiteli a celkově by organizoval celé hnutí. Všech pět Francouzů se během času projevovalo jako více viditelné osobnosti, které hnutí postrčily nějakým směrem. Zejména pak Mouraud, Ludovsky a Drouet, kteří stáli na úplném začátku hnutí a je možné říci, že právě kvůli nim se hnutí začalo formovat. Mouraud svým frustrujícím projevem ve virálním videu postrčila lidi k tomu, aby se připojili k jejímu znechucení z toho, v jakým podmínkách jsou nuceni žít. Ludovsky se proslavila svou peticí, ale poté ze scény nezmizela a společně s Drouetem figurovali v některých chvílích jako mluvčí, jež ale zvolilo hnutí jako zástupce pro danou situaci, ne však po celou dobu fungování hnutí. Rodrigues naopak nebyl velkou osobností na začátku hnutí ale až později, zejména poté, co přišel o oko a začal se hlasitě opírat do policejních aktivit, které jsou dle něj v zásahu proti akcím hnutí příliš násilné.

3.2.2. Role sociálních sítí

V minulých částech této kapitoly byl rozebrán jeden z fenoménů existence Žlutých vest, a to zejména absence lídra, oficiálních mluvčích nebo kohokoliv, kdo by měl na starosti demonstrace, bral by za ně odpovědnost a vyjednával. Není to ale jediný fenomén, který toto hnutí doprovází. Dalším netypickým ukazatelem funkce ŽV je využívání sociálních sítí ke komunikaci mezi členy a k celkové organizaci. Pro tyto účely bylo vytvořeno na několik stovek Facebookových skupin a událostí, které sloužily ke svolávání demonstrujících (Gobry, 2019, p. 25). Hnutí Žlutých vest symbolicky vzniklo popudem Jacline Mouraud a jejího videa, které bylo umístěno právě na sociálních sítích. Dalším popostrčením byly komentáře anonymních uživatelů těchto sítí, kteří přesvědčovali ostatní uživatele, že zvyšování daní z pohonných hmot není boj proti znečištění ovzduší, ale čistě jenom krok, který má zvýšit finance ve státní kase (Valance, 2019). A tak díky sociálním sítím, které fungují jako socializační síla, mohly Žluté vesty klást svoje požadavky, vyprávět příběhy a setkávat se (Le Figaro, 2019c), i přesto že každý pochází odjinud. Sociální sítě tak rozšiřovaly informace nejenom ze životních situací jednotlivých členů, ale i videa, fotografie a příběhy přímo z dění během demonstrací.

Facebook není jedinou sociální sítí, na které se hnutí vyskytuje a figuruje. Kromě této sítě si členové hnutí oblíbili také Twitter, Discord ale i kanály YouTube nebo systém šifrovaných zpráv k propracovanému nástroji koordinace. Ve Francii se sice jedná o fenomén a první velké protestní hnutí, které se organizuje na sociálních sítích, nejedná se však o první hnutí

tohoto druhu ve světě. Mezi první patří Indignant ve Španělsku nebo Occupy Wall Street ve Spojených státech z roku 2011. Skrz tato hnutí pak výzkumníci upozornili na to, jakou mají sociální sítě schopnosti: rychle shromáždit publikum kolem aktuálního tématu, pořádat tematické i bleskové mobilizace a vytvářet typ kolektivní akce, která vyvolává převážně pomíjivé závazky účastníků. Používání sociálních sítí je v souladu se společenským i politickým vývojem a díky nim je možné najít lidi, které neměl člověk dříve možnost potkat a sdílet s nimi své myšlenky. Sociální sítě začínají pro tyto lidi fungovat jako náhrada veřejného prostoru, kde se necítili dostatečně vyslyšeni (Franceinfo, 2018b).

Sociální sítě hrály důležitou roli také ve výběru zastupitelů hnutí. Oficiálně totiž nebyli žádní představitelé, kteří by zastupovali Žluté vesty navenek, i přesto, že existovali viditelné osobnosti, která si média i stát převzali jako určené zástupce. Byly to ale zejména sociální sítě, které vybraly členy, jež mohli vystoupit v médiích a zastoupit tak hnutí i během vyjednávání s vládními zastupiteli (Paye, 2019, p. 48). Absencí mluvčího a funkcí na sociálních sítích je možné zachytit jenom určité fragmenty hnutí a není tak možné jej přesně uchopit a označit jeho začátek a konec. Odmítání mluvčího nebo lídra může vést také z faktu, že na sociálních sítích si mají být všichni rovni, protože všichni mají stejná pravidla, která jsou nastavena společností stojící za danou sítí. Jednotlivec je tak úplně stejný jako všichni ostatní členové davu. Rovnost se objevuje ale i v symbolu hnutí – Žluté vesty. Členům hnutí tak stačí teoreticky jenom dvě věci – bezpečnostní vesta a chytrý telefon (Le Figaro, 2019c).

Efektivní, flexibilní a rychlý způsob komunikace skrze diskusní skupiny. Tak se dá popsat funkčnost sociálních sítí nejen pro Žluté vesty. Co se týče analyzovaného hnutí, bylo nalezeno na několik stovek aktivních skupin: národní, lokalizované verze národních skupin, tematické nebo disidentské skupiny, které jsou odnožemi těch původních. Roztříštěnost a četnost skupin pak umožňuje, aby vniklo na 1 500 akcí v měřítku jednoho města či vesnice. Komentáře na skupinách nebo událostech pak slouží buď k vyjádření sympatií k hnutí nebo k dohodám ohledně průběhu akce, tedy která místa jsou pro demonstranty nejdůležitější a co je potřeba obsadit (Franceinfo, 2018b). Skupiny byly ale využívány třeba i pro sehnání odvozu na demonstraci nebo i pro sbírky na vybavení pro dobrovolné „pouliční lékaře“, kteří během protestů poskytovali první pomoc (Le Figaro, 2019a).

Nejen sociální sítě, ale celá nová média⁴⁹ pomáhají viditelnosti hnutí, jak pozitivnímu, tak negativnímu například v otázce násilí, které je na vyšší úrovni, než bylo násilí v roce 1968. Viditelnost na sociálních sítích a v médiích pak dodává hnutí míru legitimacy, ale i identity, a může ovlivnit spád věcí. I přesto, že jsou za násilí jakéhokoliv typu Žluté vesty odsuzovány a kazí jejich obraz, je to pro jejich agendu a viditelnost důležité i z hlediska funkce úřadů, které kvůli němu pak mohou ustoupit ze svých plánů (Rozès, 2019).

Nejde ale jenom o užitečné informace, jako je svolávání demonstrací nebo sdílení požadavků, které lidé na sociálních sítích v okruhu Žlutých vest sdílí. Mezi příspěvky se totiž rozšiřují i dezinformace. K tomuto faktu ani nepřispívá to, že většina členů hnutí nevěří moderním médiím a odkazují se tak především jenom na informace, které najdou na sociálních sítích, čehož využívají manipulátoři (Le Figaro, 2019c). Facebook a jiné sociální sítě jsou podle nich hlasem lidu, který tak nemůže lhát. I tak se ale na sítích objevují fotografie, které nebyly pořízeny během francouzských demonstrací Žlutých vest, ale například v roce 2016 ve Španělsku. Během listopadových protestů z roku 2018 uveřejnil na Twitter francouzský novinář Jules Darmanin příspěvek, ve kterém předpovídal, že Žluté vesty se daly dohromady jenom díky Facebooku, ale právě kvůli Facebooku se také rozpadnou. Slabá organizovanost hnutí ovlivněná toxickými elementy a naplněna lidmi, kteří mají jiné plány pro tu samou skupinu, tak mají být právě koncem celého hnutí (France 24, 2018b).

3.3. Co *Gilets jaunes* chtějí a kam patří?

Jak bylo možné zjistit v předchozích podkapitolách, prvotním impulsem, který vytvořil celé hnutí Žlutých vest, bylo plánované zvýšení daně na pohonné hmoty, které jsou pro střední třídu, jež je dosti závislá na svých autech či zemědělských strojích poháněných právě benzínem či naftou, zásadní pro jejich živobytí. S narůstajícími dny ale nešlo hnutí jenom o problematiku zvyšování daně na pohonné hmoty. Přílivem velkého množství lidí z různorodých sociálních skupin zapříčinil ambivalentní a proměnlivé politické postoje samotného hnutí (Bendali, et al., 2019, p. 145).

---

⁴⁹ Nová média je označení pro média založená na digitálních datech. Řadí se sem velké množství digitálních technologií jako jsou počítač, mobilní telefon, ale i internet a konkrétní internetové weby (tedy internetové vyhledávače, sociální sítě či blogy).

Mezi další hlavní požadavky patřilo ze začátku zavedení RIP⁵⁰ a následně poté návrat ISF⁵¹ (Le Parisien, 2019b). S přibývajícimi sympatizanty rostl také list nespokojeností (Valance, 2019). Velice široký list požadavků (viz Příloha č. 1) (France Bleu, 2018), který může sloužit jako neoficiální manifest, obsahuje mix různých pohledů a přístupů. Z levice zaznívá požadavek vyšší minimální mzdy nebo nižší věk odchodu do důchodu. Pravicové požadavky jsou snížení daní pro malé podniky, opatření proti nelegálnímu přistěhovalectví nebo tvrdší policejní práce. Objevit se mohou ale i neobvyklé požadavky, které poukazují na to, že finance potřebné na splnění přechozích požadavků, by bylo možné získat nesplácením státního dluhu. Dalšími požadavky je třeba investice do vodíkových palivových článků, které by mohly být alternativou k benzínu a bateriím pro automobily, přímá demokracie prostřednictvím populárních iniciativ nebo návrat k sedmiletému mandátu prezidenta (Gobry, 2019, p. 25). Různorodost složení hnutí mohlo být výhodou v ohledu na odpovědnost, rozhodně ale nebylo výhodou ve formování a vyjednávání požadavků s vládou. Každá strana totiž požadovala něco jiného (Hankla, 2018).

Analýza výzkumné jednotky Triangle – UMR 5206 se zaměřila na zpracování dat z platformy *Le Vrai Débat*⁵² a vytvořila tak zpravodajský dokument. V rámci toho dokumentu se výzkumný tým pokusil odpovědět na to, co chtějí účastníci této debaty. Následně pak identifikovali 4 hlavní bloky požadavků: 1) hluboká transformace politického systému; 2) posílení veřejných služeb; 3) sociální a daňová spravedlnost; 4) jasné vize naléhavosti ekologických a klimatických problémů. Mezi další témata, která se nevešla do hlavních bodů, patří: význam vzdělávacího systému, boj proti sexuálnímu násilí, boj proti represím a právo na důstojnou smrt. Témata odmítnutí migrace, odmítání Evropské unie nebo návrat k morálnímu řádu se mezi účastníky objevují, ale oproti výše zmíněným jsou v menšině. Obecně tyto požadavky shrnují hněv účastníků proti privilegiím, nespravedlnosti a podvodům (Zancarini & Gourgues, 2019).

V rámci hluboké transformace politického systému požadují zavedení referenda o občanské iniciativě. Zohlednění prázdných a neplatných hlasů, které by tak napravily nezájem občanů o volby, tento požadavek je pak často spojen se zavedením poměrných voleb. Účastníci pak

---

⁵⁰ *Le référendum d'initiative partagée*, přeloženo: Referendum o sdílené iniciativě.

⁵¹ *L'impôt de solidarité sur la fortune*, přeloženo: Solidární daň z majetku.

⁵² Přeloženo: Skutečná debata. Jedná se o reakci Žlutých vest na Velkou národní debatu uspořádanou prezidentem Macronem.

také požadují mít bezúhonné volené zástupce, kteří nemají žádná privilegia. Celá transformace se má týkat vrácení občana do centra politického systému spíše než odmítnutí zastupitelského systému. Posílení veřejné služby je podle účastníků důležité z toho důvodu, že jsou součástí společných statků, které vnímají jako ohrožené. Rovnost a blízkost by měla být vyjádřena zejména ve zdravotnictví a dopravní infrastruktuře. Dálnice, letiště, železnice, vodní přehrady, pojišťovny, energetické odvětví nebo společnosti zabývající se svozem odpadu by měly být znárodněny. U sociální a daňové spravedlnosti jde zejména o boj proti daňovým únikům, proti kterým by měly být zavedeny sankce. Dojít by mělo k valorizaci platů a důchodů dle inflace, zvýšení minimální mzdy nebo sociálních dávek a příspěvků pro zdravotně postižené. Účastníci se také domáhali zákazu používání glyfosátu, podpoře ekologického zemědělství, zákazu nerecyklovatelných obalů nebo zastavení těžby ve Francouzské Guyaně (ibid.). Objevovaly se ale také požadavky na rozpuštění Národního shromáždění a uspořádání nových voleb nebo dokonce výzvy k Macronově odstoupení (NPR, 2018).

K širokému spektru požadavků se mohly Žluté vesty vyjádřit i během online konzultací prostřednictvím Google ankety. Tuto anketu pak předložila Ludovský ministři pro životní prostředí. Mezi požadavky se objevila žádost o revizi způsobů zdanění Francouzů, ale také vytvoření občanského shromáždění, které by čelilo rostoucí nedůvěře v politiky. Dalším návrhem bylo vytvoření referenda o zásadních otázkách, které by dle Ludovské bralo v úvahu názory občanů, na které se v té době zapomínalo (Le Monde, 2018c).

Návrhy, které byly předloženy, se mísí z různých okrajů politického spektra, stejně tak se jeví neoficiální manifest Žlutých vest. Z tohoto hlediska je tak možné usuzovat, že účastníci nevystupují jako zástupci politických stran ani jako zástupci jednoho hnutí, ale jako nespokojení jednotlivci. Žluté vesty tak zahrnují velice široké spektrum různých jedinců, které tak není lehké identifikovat a dalo by se říct i možné zastupovat na politické scéně. Z toho důvodu tak Žluté vesty nejsou aktérem, který by toužil po účasti ve volbách, ve kterých by zastával názory svých příznivců.

3.4. Politická reakce

Když začaly první protesty, prezident Macron se nacházel na summitu G-20 v Argentině, odkud také odsoudil násilnosti na demonstracích a slíbil, že lidé zodpovědní za tyto nepokoje budou náležitě potrestáni. Po svém návratu a návštěvě Vítězného oblouku svolal Macron

krizové nasedání s několika svými ministry, kdy jednou z probíraných možností, jak reagovat na protesty, bylo také vyhlášení výjimečného stavu. Později se sešel tehdejší ministerský předseda Édouard Philippe také se zástupci parlamentních politických stran, aby společně probrali momentální situaci v zemi. Vláda se také pokoušela navázat dialog s některými zástupci Žlutých vest, které ale neprobíhaly tak jak bylo zamýšleno. Poprvé členové ŽV schůzi zrušili, protože požadovali, aby byla schůze živě vysílána nebo alespoň natáčena, podruhé ji zrušili z bezpečnostních důvodů poté, co zástupci údajně obdrželi anonymní výhružky smrti (NPR, 2018).

Phillip 4. prosince oznamuje, že vláda ustoupila některým požadavkům. Od nového roku 2019 mělo být na půl roku pozastaveno plánované zvýšení daně na pohonné hmoty a zvýšení regulovaných cen elektřiny a plynu přes zimu zmrazeno. Z obávaných nepokojů, které by mohly pokračovat, oznámili masivní navýšení počtu bezpečnostních složek. O den později ale Macron ustupuje o další krok, když oznamuje, že plánované zvyšování daní na benzín a naftu není pouze pozastaveno, ale zrušeno na celý rok 2019. Odmítl však znovu zavést „daň z bohatství“ pro občany s vysokými příjmy (France 24, 2018c).

V pondělí 10. prosince pak sám Macron promlouvá k národu po jednání se zástupci odborů i managementu a s parlamentními a regionálními lídry. Ve svém projevu přijal díl odpovědnosti za krizi a představil řadu nových finančních opatření jako vzniku balíčku za 10 milionů eur, ve kterém mělo dojít k výraznému zvýšení minimální mzdy nebo zrušení daně z přesčasů (France 24, 2018c) (RFI, 2020). Začátkem ledna oznámil premiér Philippe návrh zákona, který byl namířen proti výtržníkům a umožňoval vydávat zakázky demonstrací (Libération, 2019). Macronova vláda poskytla pracovníkům z nižší třídy, kteří patřili mezi členy hnutí, na 19 miliard dolarů ve formě daňových úlev a dotací, jako byly například příplatky za práci. Podle ekonomů měly tyto úlevy zvýšit průměrnou kupní sílu francouzské rodiny přibližně o 900 dolarů (The New York Times, 2019).

Jednou z vládních taktik se stalo i určité shazování důležitosti protestů. Den po sobotní demonstraci 17. listopadu 2018 se na Twitteru vyjádřil ministr vnitra Christophe Castaner, který zde protesty odsoudil a vyzval k odpovědnosti. Ve svém dalším příspěvku pak napsal, že je důležité mít na paměti, že bezpečnostní složky, které musí být během demonstrací nasazeny, by měly být k dispozici na jiných místech, jelikož Francie čelí velkým bezpečnostním rizikům včetně terorismu (Franceinfo, 2018a). Někteří členové vlády se tak

pokoušeli zdiskreditovat protesty hnutí a pokusit se vykreslit jejich členy jako určitou hrozbu, proti které je zapotřebí nasadit bezpečnostní síly. Tímto krokem je pak oslabena celá Francie a nemůže se soustředit na jiné hrozby, které mohou ohrozit všechny občany země.

V reakci na první protesty Žlutých vest reagoval prezident Macron tzv. „Grand débat national“⁵³, která měla sloužit jako určitá kampaň Macronovy vlády, která sbírala náměty a podněty od obyčejných lidí. Podobný styl už využil během své prezidentské kampaně v roce 2016. Jako prezident uspořádal 10 000 místních setkání, které měly naslouchat problémům občanů. Prezident se osobně účastnil několika desítek z nich, zejména také kvůli tomu, že v té době jeho obliba prudce klesala a schylovalo se k volbám do Evropského parlamentu. Od občanů přišlo na dva miliony návrhů (Perottino & Guasti, 2020, p. 551). První Velkou debatu uspořádal v Normandii před zvolenými zástupci. Mluvil zde o posílení postavení lidí, kteří mají obtíže, z nichž někteří „si vedou dobře“, ale jiní „to kazí“ (Libération, 2019). Čímž mohl narážet na vývoj a složení Žlutých vest, kdy prvotní skupina tvořila lidi, kteří se na tom z finančního hlediska nemají dobře, ale snaží se protestovat v poklidu, zatímco jiní využívají protesty k tomu, aby ničili majetek a vyvolávali násilí.

Vláda ale byla kritizována, že v rámci debaty bylo možné diskutovat jen o omezených tématech, imigrace nebo sekularismus byly přísně zakázány. Mezi témata, která byla vládou přijata, patřilo: snížení daně z příjmu pro zaměstnance s nižšími příjmy, zrušení elitních škol jako je ENA⁵⁴, nebo zavedení dalších ekologických daní. Reprezentační vzorek zapojených lidí nebo odpovídající statistika ale naznačují, že témata, která byla vybrána z Velké národní debaty, nejsou témata, která by mohla zajímat zasaženou skupinu, jež se demonstrací Žlutých vest v hojném počtu účastní. Většina zapojených lidí do této debaty totiž nepatřila do zasažené skupiny a už vůbec nebyla členy Žlutých vest (RFI, 2020). Žluté vesty se totiž do debaty vůbec nezapojily a ani nebyly pozvány. Jejich neorganizovanost se v tomto případě ukázala jako jejich slabina, ale naopak výhoda pro vládu, která tak nemusela do debaty zvát zástupce hnutí, jelikož hnutí není oficiálně nijak organizováno a nemá žádné zástupce (Paye, 2019, p. 48). Macronova vláda tak ukázala zemi svůj zájem o to vyřešit problematiku, která ji sužovala, i když nemusela vyjednávat se zástupci hnutí.

Vzorek populace, který byl v rámci debaty zastoupen, také nesvazoval vládě ruce v tom, aby

---

⁵³ Přeloženo: Velká národní debata

⁵⁴ École nationale d'administration. - vysoká škola administrativy, patří mezi nejprestižnější vzdělávací instituty ve Francii.

musela brát výsledek debaty jako referendum než jen jako jeden z příkladů veřejného mínění. A tak i přesto že by se většina zapojených v debatě vyjádřila například pozitivně k zavedení solidárních dávek, vláda by žádné takové opatření nemusela zavádět. Macron se pouze zavázal k tomu, že na přání svých občanů bude reagovat bez odmítání nebo tvrdohlavosti (Le Monde, 2019b).

Macronova reakce na protesty v roce 2019 ukazuje komplikovaný vztah jeho formy vládnutí s vůlí lidu. V případě, že lidé jeho politiku odmítají, Macron jejich hlasy delegitimizuje, jelikož nezapadají do vůle lidu, kterou on jakožto prezident a jeho vláda odborníků reprezentují (Perottino & Guasti, 2020, p. 551). Mezi účastníky ŽV a Macronovou vládou existuje další rozdíl, který se podařilo během demonstrací nastínit. A to je Macronovo nedostatečné porozumění obyčejným lidem, kteří nežijí v hlavním městě, od kterých byl během své kariérní cesty natolik vzdálen (RFI, 2020), že není schopen porozumět způsobu života lidí, žijících v malých městech nebo na venkově a neví jaké problémy pak provází většinu obyvatel země, jež se ve větší míře liší právě od lidí, kteří do obklopují.

Velká národní debata probíhala od 15. ledna do 15. března. Po jejím konci se pak výsledky této debaty dostaly k různým poskytovatelům služeb, kteří je analyzovali, aby konečné výsledky mohla vláda znovu přednést svým občanům. Podle vlády se v různých podobách účastnilo debaty na 1,5 milionu občanů. Dle deníku Le Monde pak výsledné analýzy společností nemohou odhalit neočekávaná témata a kvůli zvoleným metodám nebude možné přijít problémům na kloub. Jedinou výhodou těchto metod je pak zjištění určitých výsledků v rychlejším čase. Deník Le Monde rozdělil výsledky debaty do čtyř okruhů: o demokracii a občanství, o ekologické přeměně, o daních a veřejných výdajích, o organizaci státu a veřejných služeb (Le Monde, 2019b).

Demokracie a občanství		Ekologická přeměna		Daně a veřejné výdaje		Organizace státu a veřejných služeb	
Snížení počtu poslanců	86 %	Jednotlivec může přispět k ochraně životního prostředí	86 %	Revize přidělování sociálních dávek	52 %	Francie má příliš mnoho správních úrovní	86 %
Referendum na místní úrovni	80 %	Ovlivnění života změnou klimatu	62 %	Větší transparentnost při využívání daní	48 %	Největší vztah existuje k obci	68 %

Větší využití poměrného zastoupení	74 %	Náprava problémů spjatá s dopravou	43 %	Všichni musí platit daně	34,7 %	Přiblížení správy a úředníků k územní realitě	49 %
Povinné hlasování	57 %	Náprava problémů spjatá s omezením pesticidů	26 %	Prioritní snížení DPH	28,8 %	Lepší přístup ke zdravotnické péči	30 %

Tabulka 3 – Hlavní okruhy, které vzešly z *Grand Débat national* (Le Monde, 2019b).

Ve výše uvedené tabulce jsou znázorněny čtyři zmíněné okruhy vymezené deníkem Le Monde. V každém okruhu jsou zmíněny první čtyři nejvíce požadované body společně s procentem respondentů, kteří se k takovému bodu vyjádřili pozitivně. Největší procento respondentů se vyjádřilo k tématům, které se týkají organizace státu a jeho řízení, které dle jejich názoru nefunguje příliš dobře. Vadí jim zejména velký počet poslanců nebo velká míra centralizace, která způsobuje to, že stát má příliš mnoho územních správ, kde pracují lidé, jež jsou příliš daleko od občanů, kteří na daném území žijí. Neexistuje tak žádný vztah mezi pracovníky regionů a obyčejnými lidmi, kteří nejvíce inklinují k obci, a ne k regionu.

RIC jeden z hlavních požadavků Žlutých vest, nebyl mezi návrhy prezentován, nejbližší se tomuto návrhu blížilo referendum o sdílené iniciativě, ke kterému se kladně vyjádřilo 42 % respondentů. V rámci okruhu daně a veřejné výdaje zůstal návrh ekologické daně, která byla také jedním z výchozích požadavků hnutí, sporným bodem. Návrh o tom, že všichni musí platit daně, byl populárnější než návrhy, které by znovu zavedly daň z majetku (10,3 %) nebo snížení CSG⁵⁵ (9,3 %), což jsou návrhy propagované Žlutými vestami. Ve snížení výdajů se stala populárnější revize přidělování sociálních dávek než prodloužení pracovní doby (24 %) nebo zvýšení věku odchodu do důchodu (22 %). Někteří přispěvatelé se domnívali, že stát je ve své organizaci příliš složitý, rigidní a rozdělený, volení zástupci mají privilegie a jsou pak odtrženi od Francouzů. Podle nich není možné vystoupat do privilegovaných řad už ani skrze vzdělání. Obecně si respondenti přáli vrátit veřejným službám smysl, a aby se zákony vyvíjely společně s občany. Důležitá je pro ně i podpora kontaktu s lidmi (ochrana venkova, boj proti vylidňování území, zjednodušení veřejných služeb), dále také zrušení regionů a pokračování v decentralizaci země (Le Monde, 2019b). *Le Grand débat national* se tak vyhnula velkým obloukem požadavkům Žlutých vest a chtěla

⁵⁵ La contribution sociale généralisée, přeloženo: Obecný sociální příspěvek. Od roku 1990 pomáhala tato daň financovat sociální zabezpečení (zdravotní pojištění a rodinné dávky). Od roku 2018 slouží také jako dávky v nezaměstnanosti. CSG odchází jako daň z mezd a v současné době se jedná o druhou nejvýznamnější daň ve Francii po DPH.

naznačit „skutečné“ problémy, které Francouze trápí a jak by je chtěli vyřešit. Pokud je ale jedna celá skupina lidí, která ve Francii žije, vynechána z reprezentativního vzorku, váha výsledků celé debaty pak nemá velkou cenu a může se tak jednat jenom o nálepku pro vládu, která uskutečnila velké debaty, aby dala najevo, že jí záleží na svých občanech a jejich názorech, i přesto že nejsou nijak vázáni k tomu vzít tyto názory v potaz a řídit se jimi. Jedná se tak spíše jenom o PR krok a vložení rozhodování o politických věcech do rukou lidu a agentur.

Jak již bylo zmíněno v minulých kapitolách, častým spouštěčem demonstrací ve Francii byla důchodová reforma. Svou roli sehrála i během protestů Žlutých vest. Oproti manifestaci v roce 1995 měla ale Macronova důchodová reforma připravována v listopadu 2019 lepší pozici, jelikož opozice nebyla schopna vznést srozumitelnou kritiku, role odborů byla oslabena a společnost vlivem okolností depolitizována. Protesty, které ale vedly po představení důchodové reformy 2019 se nejen odlišovaly od protestů v roce 1995, ale také od Žlutých vest samotných. Macron sebe a své odborníky označil jako legitimní hlas lidu a protesty odsoudil jako nelegitimní. Protestující tak byli označeni za skupinu, která chce dosáhnout zisku pro menšinu, na úkor většiny. Žluté vesty, které paralelně protestovaly vedle odborů, dané věci také nepomohly, jelikož přítomnost násilí během jejich demonstrací delegitimizovala celé hnutí (Perottino & Guasti, 2020, p. 551). Během koronavirové pandemie se ale většina Francouzů vyslovila s přáním návratu Macronovy revize důchodového systému. Pro navrácení projektu by bylo dle průzkumu Ifop a Journal du Dimanche 53 % lidí. Přesto dle Macrona ale není možné navrátit původní znění projektu zpátky na stůl. Podle analytiků z Journal du Dimanche by totiž další projednávání nové důchodové reformy mohlo ohrozit jeho začátek kampaně pro prezidentské volby 2022 (RFI, 2021).

Dva roky od velké vlny protestů přišel prezident Macron s dalším rozhodnutím, které bylo reakcí na hnutí Žlutých vest. Zrušením prestižní vysoké školy ENA chtěl dát najevo svůj záměr rozsáhlé reformy státní správy. ENA ve svém základu totiž vychovává vedoucí státní úředníky. Tento krok avizoval Macron již během protestů v roce 2019, k jeho uskutečnění došlo ale až o dva roky později. ENA je považována za určitý symbol elitismu, který nedovoluje přístup prostým studentům do vyšších pater státní správy. Na místo ENA tak má dojít k vytvoření nové instituce, která by tuto školu nahradila, a která by umožnila vstup širšímu okruhu zájemců nejen z řad Science Po. Reformou by měl projít i kariéerní postup ve

státní správě (Libération, 2021).

Od poloviny roku 2020 začalo projednávání nového zákona o „globální bezpečnosti“. Zákon však vzbuzoval v některých lidech kontroverze, zejména pak zákazem pořizování videí a fotografií policistů, používáním dronů jako sledovacích zařízení nebo masivním využíváním soukromých bezpečnostních služeb, které později mohou sloužit k rozpoznávání tváří skrze kamery na ulicích. V návaznosti na projednávání daného zákona v Národním shromáždění se konaly koncem listopadu 2020 protesty organizované novinářskými organizacemi, odbory a skupinami na ochranu lidských práv. Vláda měla opozici i občany ujistit v tom, že není zakázáno pořizovat jakékoliv fotografie nebo videa policistů, zakázána jsou pouze ta pořizování za účelem poškození fyzické nebo psychické integrity členů bezpečnostních složek (France 24, 2020). Protesty se konaly i později v lednu 2021. Do ulic se ale nevydalo takové množství lidí, jak bylo očekáváno (The Guardian, 2021).

3.5. Krajiní modely Žlutých vest a skupiny, které se připojily k demonstracím

Netrvalo to dlouho a mezi poklidnými protestujícími se začaly objevovat jedinci až skupiny, které strhávaly manifestace do násilí. Jedna taková skupina se objevila už v prosinci 2018, kdy poničila Vítězný oblouk, rabovala obchody, demolovala budovy a napadala policii. Většina účastníků z této skupiny patřila k anarchistům známým pod názvem „*les casseurs*“ (NPR, 2018). Násilnosti, které se začaly během neohlášených a neorganizovaných protestů objevovat, započaly vzbuzovat otázku, jak jim účinně zabránit? Reakcí druhé strany bylo nasazení mnohem většího počtu policejních a četnických složek na demonstrace. Problémem ale zůstávala nepřilíš rychlá reakce, jelikož mezi prvními excesy a rozkazem k zásahu, na který čekají pořádkové síly, uplyne až příliš dlouhá doba. Příkladem je sobota 17. listopadu 2018, kdy se sice policejní prefektuře podařilo zablokovat *les casseurs* na Place d'Italie ve 13. obvodu Paříže a tím znemožnit jejich rozšíření do dalších částí města, skupina ale měla tři hodiny na to, aby mohla zapalovat auta, rozbít okna hotelů a pustit se do konfliktu s policií (Le Parisien, 2019a). Demonstrace Žlutých vest lákají tyto radikální skupiny zejména z toho důvodu, že demonstrace jsou neorganizované a nikdo nebere odpovědnost za to, co se během nich stane. Skupiny se tak mohou ztratit v davu a Žluté vesty jsou proti nim bezmocné.

V prvních vlnách demonstrací se ukazovalo i to, že některé výtržnosti obyčejní členové hnutí chápou či s nimi dokonce souhlasí. Dle nich je to boj proti bohatým, jedná se o otázku odsouzení chudoby a zapojení se do třídního boje. Během protestů 17. listopadu bylo zatčeno na 185 dospělých a 15 nezletilých, drtivou většinu zatčených dospělých pak tvořili muži mladší 40 let a v polovině případů byli dokonce mladší 30 let (France Inter, 2019).

Kromě *les casseurs* se mezi Žlutými vestami objevují ale i další radikální skupiny, jedna z nich je známá pod pojmem Black blocks⁵⁶ (Le Monde avec AFP, 2021). S příchodem této skupiny, ve složení převážně z mladých lidí, se násilí během demonstrací ještě více stupňuje. Dle Sylvaina Boulouque mají tyto nové Black blocks ještě neosvojené staré zvyky starých členů a jejich forma bojů postrádá jakoukoliv kontrolu nad samotným násilím. France Inter zveřejnila v březnu 2019 infografiku od společnosti Visactu, která popisovala, kdo to jsou Black blocks a jak je také poznat. Dle infografiky se mělo do protestů 16. března 2019 zapojit na 1500 členů Black blocks. Mezi typické znaky patří ochranné brýle, kapuce nebo kukla, černé oblečení, maska, batoh, který obsahuje oblečení na převlečení, kladivo nebo železná tyč. Kvůli maskování na obličejích a podobným hábitům je pak pro bezpečnostní složky těžké identifikovat jednotlivé výtržníky (viz Příloha č. 2) (France Inter, 2019).

Black blocks jsou ale už dávno skupinou, která funguje již několik let a využívá demonstrační taktiku, kterou vyvinula ultralevice v 80. letech v Německu. Taktikou je vytvoření bloku uvnitř velkého davu během demonstrací, kdy tento blok pak zaútočí na banky, obchody nebo policii a posléze se rychle ztratí v davu, který je tak chrání. Členové této skupiny nosí černé uniformy a maskují své tváře, aby zůstali před policií, ale i ostatními kolem sebe, v anonymitě. Podle členů Black blocks neutočí jejich skupina na lidi, ale na hmotné statky, které jsou symbolem kapitalismu, globalismu a moci, tím jsou například banky nebo pobočky řetězových firem (RTL, 2019). Francouzské Black blocks, které se zapojily do demonstrací ŽV ale nehleděly příliš na to, aby kontrolovali, zda jejich forma násilí je namířena jen na hmotné statky a neublíží obyčejným lidem.

Další radikální skupinou, která se přimíchala do protestů, byli takzvaní „Ultražlutí“. Podle deníků patří tato skupina do radikální levice. I tato odnož se měla během týdnů postupně radikalizovat a na protestech se mezi členy začaly objevovat železné tyče (Le Figaro, 2019d). Taktiku, kterou využívaly Black blocks později začaly využívat i „Ultražlutí“. Původní

---

⁵⁶ Přeloženo: Černé bloky. V češtině se přesto používá výraz Black blocks.

nenásilné demonstrace Žlutých vest tak byly přecvičeny členy radikálních skupin, které si osvojily jejich techniku a protesty se přetvořily do násilí, které Francie během protestů ještě nezažila (RTL, 2019). Black blocks měly ve své taktice více méně jasné cíle, neútočit na lidi. *Les casseurs* a „Ultražlutí“ sice rozbíjely výlohy, ničili obchody, střetávali se s policií, během jejich řádění ale přímo nehleděli na to, aby nedošlo k újmě obyčejným lidem.

Skupina „Ultražlutých“ v počtu šestnácti osob byla zadržena za podněcování násilí na demonstracích Žlutých vest na konci roku 2019 v Bordeaux. Deset mužů a šest žen bylo zadrženo 7. prosince 2019 v pronajatém domě přes platformu AirBnB v bohatém předměstí Bordeaux, Bouscat. Členové takové skupiny většinou pocházejí z jiných regionů, než ve kterém působí na demonstracích (Le Monde avec AFP, 2021).

Případ se začal řešit poté, co se na zdech Bouscatu začaly objevovat nápisy „ACAB“⁵⁷. Později bylo vytvořeno spojení mezi těmito grafity a zasíláním anonymních dopisů, které vyhrožovaly místním policistům a jejich rodinám. Takové spojení pak vedlo policii k tomu, že členové „Ultražlutých“ mohou být kromě pachatelů nočních výtržností také součástí zločineckého sdružení vytvořeného za účelem páchání zvěrstev u příležitostí konajících se demonstrace. Tento postup byl pak v roce 2021 soudem označen za nezákonný (ibid.). Přestože byl tento konkrétní případ soudem zamítnut, může přítomnost nápisů „ACAB“ a vyhrožujících anonymních dopisů naznačovat, že se mezi demonstranty pohybují radikální složky, které mohou demonstrace využívat ve svůj prospěch.

Jeden z právníků Raphaël Kempf na druhou stranu naznačil, že takový postup může naznačovat, že se policejní síly snaží být všemocné, a že jejich, ale i soudní zacházení se Žlutými vestami nekoresponduje se zákony a běžným jednáním (ibid.).

3.6. Jak se demonstrace proměnily v čase

O hnutí Žlutých vest se práce několikrát zmiňovala jako o jedinečném fenoménu, který zaskočil celou Evropu. Pokud se ale zaměříme na kontinuitu demonstrací od roku 1968 až do současného působení Žlutých vest, bude stále možné mluvit o jedinečném fenoménu, který se vymyká všem doposud známým praktikám francouzské protestní kultury?

Kapitola druhá představila nejznámější a nejvýznamnější protestní události moderní Francie.

---

⁵⁷ *All Cops Are Bastards*. Přeloženo: Všichni policajti jsou parchanti.

V této části se práce zaměří na vývoj těchto událostí i ve spojitosti se Žlutými vestami. Pohlíženo bude na politickou úroveň a roli politických stran během demonstrací či roli odborů a kolektivních aktérů, které většinou stojí za zaštiťováním těchto akcí. Důležitý bude také pohled na roli a proměnu vlivu médií nebo vývoj samotného způsobu, jakým demonstrace probíhají a jak během nich jedná mobilizovaný dav a jak jednají státní složky. Toto chování totiž odráží legitimitu, která je potřebná pro udržení moci a důležitosti sdělení.

Jak bylo řečeno v podkapitole 1.2.1 protesty jsou pro francouzskou společnost často vnímané jako způsob vyjádření obecné vůle a jako možnost komunikace se státem a autoritami. Skrze demonstrace tak vyjadřovala společnost často svůj politický názor, nevoli nebo touhu po změně systému, ať už systému zavedenému či proti chystaným reformám, které by změnily tradiční fungování francouzské společnosti.

3.6.1. Politická a odborová rovina

Prvním velkým moderním milníkem a změnou v rámci politického života byly protesty v roce 1968. Studentská hnutí tehdy často čerpala inspiraci mezi politickými a filozofickými mysliteli jako byli Marx, Sartre, Heidegger nebo Nietzsche. Demonstrace tak jen pokračovaly v napětí, které provázelo dějiny evropského humanismu od Francouzské revoluce. Díky tomu také mohla vzniknout nová a bohatá éra filozofie, do které patřily Foucault, Derrida nebo Lévi-Strauss. Dopad událostí Května 1968 ale způsobil proměnu vnímání a využívání protestů ze strany francouzské společnosti. Neúspěch změny systému, jeho ideologií a svržení kapitalistického konceptu společnosti, zapříčinil ztrátu víry v politické strany (Bryson, 1987, p. 256).

Vyvolání událostí Května 1968 nebyla žádná reforma, ale dlouhodobá frustrace ze společenské a ekonomické situace, ve které se země nacházela a ve které studenti a dělníci museli žít. Demonstrace a nepokoje tak byly vyvrcholením bezvýchodné situace velkého množství občanů Francie, kteří nebyli spokojeni s tím, jakým způsobem byla Francie vedena a přišlo jim, že nejsou dostatečně vyslyšeni. Politická témata, která byla v rukou francouzské vlády, převzali občané země a přenesli je do ulic a na barikády.

Do té doby se politické strany zapojovaly do protestů a dávaly tak najevo svou sílu či nesouhlas se stávající vládou. Jak bylo právě příkladem v roce 1968, kdy se do manifestací aktivně zapojovali představitelé opozice (François Mitterrand nebo Pierre Mendès France)

či strany samotné jako celá PCF, která uspořádala vlastní protest, aby demonstrovala svou sílu a důležitost ve společnosti. Představitelům opozice se ale nepodařilo dostatečně přesvědčit nejen svoje oponenty, ale zejména veřejnost, která naopak viděla jejich jednání během protestů jako selhání jejich mandatorní funkce, a to zastupovat, hájit a prosazovat zájmy občanů. Je tak možné v proměně času pozorovat, jak se občané Francie přestávají spoléhat na organizace, které jim měly pomoci v dialogu s autoritou, se státem. Společensko-ekonomická témata, která pálila francouzskou společnost v roce 1968, totiž tyto organizace nebyly schopné dobře vyřešit a k potřebné proměně společnosti nedošlo, i přesto že společensko-ekonomická témata se zpolitizovala. Naopak rok 1986 se ukázal jako účinný, když společnost přestala řešit svá témata srze zpolitizování, ale naopak je přenesla na jinou rovinu. Byla schopna vést otevřený a úspěšný dialog s autoritami, které společnost vyslyšeli, třebaže se obešla bez velkého zásahu organizací, ale zejména kompletně bez zapojení politických stran.

I přesto za rokem 1986 stále stojí v pozadí organizace, která dohlížela spíše jen na hladký průběh protestů a na jednání s autoritami. Na studentské rovině se jednalo o FEN, jakmile se ale studentské protesty začaly více objevovat v médiích a širší společnost dostala náhled do toho, co se děje, na scéně se objevují odbory, které okamžitě přejímají iniciativu, zejména pak CGT. V roce 1995 se na scéně také objevují odbory, ale kromě nich je tu i zástup několika různorodých sociálních hnutí, které každé přichází s jinými problémy. Fenomémem těchto protestů byla organizovanost, která probíhala napříč těmito hnutími, jelikož nejsilnější byli teprve až společně. Úroveň a legitimita v rámci odborů byla v této fázi kolísavá, jelikož docházelo k vnitřnímu rozkolu uvnitř organizací, kdo podporoval protesty proti reformám a kdo stál s vládním plánem na změnu.

Od 80. let je možné pozorovat pokles všeobecné důvěry, zejména pak v masové organizace, ať už stranické nebo odborové. Podobný klesající trend zaznamenává i členství v jednotlivých politických stranách a odborech, kdy od poloviny 70. let do poloviny 90. let 20. století ztratily odbory až polovinu svých členů. Ruku v ruce s poklesem členství pak klesla i aktivita odborových organizací. Odbory jsou totiž viděny jako zastaralé struktury s omezenými možnostmi koordinace. Syndikáty se tak musely přizpůsobit novým formám protestů, jelikož vyhlásování stávek se stalo čím dál méně populárním (Sommier, 2012, pp. 155-156).

Nepokoje v roce 2005 pak vznikly jako spontánní impuls části francouzské společnosti bez jakéhokoliv zastřešení sociálním hnutím. A i přesto, že podobně jako v roce 1968, se jednalo o vyvrcholení frustrace s vládním jednáním a pokračujícími společenskými a ekonomickými problémy určité skupiny francouzských občanů, bylo na události nahlíženo jako na nepokoje namísto protestů. Důvodem mohla být právě neorganizovanost událostí či výskyt přílišného násilí. Politická reakce na události tak byla i proti předcházejícím protestům podstatně rozdílná. Pro vládní elity důležitější uklidnit pouze uklidnit nepořádek v ulicích než se zaměřit přímo na zdroje problémů postihující *les banlieus*.

Hnutí Žlutých vest a stále přítomné fungování odborů může působit jako stejný kontrast jako jsou události roku 2005 oproti demonstracím v letech 1968, 1986 a 1995. ŽV vystupují jako hnutí bez lídra, bez organizace, podobně jako lidé v *les banlieus*. Straní se od politických stran, které se chtějí přizívit na jejich problémech, a vystupují proti vládní elitě, která je zklamala. Důležitým rozdílem je ale vnímání obou událostí ze strany zbytku společnosti a vlády. Žluté vesty totiž tvoří obrazně jedno ucelené hnutí, ve kterém si mají být všichni jeho členové rovni, jemuž ale chybí hierarchie a jasný lídr. V ulicích během demonstrací se tak nevyskytují jednotlivci, ale rovnocenní členové symbolického hnutí, které podporuje většina společnosti. Vláda tak nemá jinou možnost než zvolit mírnější přístup, jelikož proti ní nestojí samotní jedinci, ale spojená masa.

Společným znakem všech zmíněných demonstrací je vztah obyčejných Francouzů s jejich vládou a proces decentralizace. Francie se od revoluce 1789 řadí do roviny národního státu, který značně posilovat nacionální vnímání ve svých občanech, aby udržel stát na pevné struktuře. Byl tak vytvořen centrální stát, který lpěl na volnosti, rovnosti, bratrství. Vytvořením centrálního státu ale došlo k odtržení občana od jeho obce, aby mohl lépe sloužit státu. Jak se ale v posledních letech ukazuje, stát je od obyčejného občana příliš daleko a přestává rozumět jeho potřebám. Na tento fenomén poukazují všechny události popsané v této práci, ale největším problémem byli pro účastníky nepokojů v roce 2005 a demonstrací Žlutých vest. Právě oni poukazovali nejvíce na odloučení politiků od obyčejných Francouzů, jejich potřeb a stylu života. Dle protestujících jsou jejich zvolení zástupci často pařížskou elitou, která netuší, jak se žije ve zbytku země.

3.6.2. Rovina mobilizovaného davu

Na kolektivní akce, ať už se jedná o demonstrace, násilné nepokoje nebo revoluce, je

postupem času nahlíženo z několika úhlů a v rámci různých druhů významnosti nebo důležitosti. Jako příklad uvádí Murphy Květen 1968, který byl popisován nejdříve jako generální zkouška pro budoucí revoluci, později jako základní moment pochodu k narcistickému individualismu a poté jako síla, která dále prohlubuje nadvládu kapitalismu. Bez ohledu na význam ale přispěly tyto události k formování moderní francouzské společnosti v několika jejích rovinách – vládní struktuře a kompetencích, sociální rovnosti, genderových rolích atd. Kolektivní mobilizace, které se staví proti nespravedlivému režimu, tak lze vnímat jako hlavní proud nejstarších a nejkvantitativnějších francouzských tradic (Murphy, 2011, p. 984).

Studentská hnutí během událostí 1968 nebyla dalšími sociálními hnutími vnímána jako vhodný spojenec. Během sociální krize a stávek uvnitř továren, se tak lídři odborů snažili od studentů distancovat, zejména pak tím, že nedovolovali přílišnému kontaktu mezi studenty a dělníky. Odbory totiž potřebovaly, aby stávky probíhaly v klidu, bez větších problémů s policií a nedocházelo k násilnostem na barikádách jako tomu bylo během studentské krize. Proto ke konci vycházejí vítězně právě odbory a zaměstnanci, zatímco studenti nezískali vůbec nic. Jejich jednání a přílišná militantnost nepodpořila jejich legitimitu v boji za lepší podmínky. Na studenty, již byli právě ti, kdo započali události Května 1968, se ve výsledku zapomnělo.

O dvacet let později během studentských demonstrací proti Devaquetovým reformám se chování protestujících značně změnilo. Kritika, která přišla z počátku znovu od studentů se sice zaměřovala na politiky. Nejednalo se ale o kritiku státních institucí a jejich rolí v rámci formování společnosti. Demonstrace měly fungovat spíše jako upomenutí vládních představitelů, že jejich plánované reformy nenacházejí podporu společnosti a jejich prosazením by došlo k popření francouzské tradice a práva. Studenti také poukazovali na to, že se je vláda pokoušela obejít, studentské i univerzitní organizace však byly otevřené dialogu nad danými tématy. Oproti Květnu 1968 také nedochází k tomu, že by celostátní odbory převzaly iniciativu studentů, kteří začali protestovat jako první. Reakce studentů totiž byla v tomto případě proti konkrétním reformám a nejednalo se o životní podmínky celé společnosti. Odbory se tak do demonstrací zapojují v jiné roli, a to sice jen jako podporovatelé než jako samotní organizátoři, kteří by převzali kontrolu nad událostmi a přeměnily studentské protesty v protesty sociální.

Demonstrace v roce 1995 jsou ale opět velkým hnutím a zapojením široké veřejnosti, než v roce 1986, kdy protesty zůstaly zejména na studentské úrovni. Rozsahem a rovinou problémů se mohou demonstrace v roce 1995 přirovnávat ke Květnu 1968. Oproti roku 1968 ale zpočátku nereagují na sociální podmínky, ale na chystané vládní reformy jako v roce 1986. I potřetí jsou hlavním iniciátorem studenti, které postupem času doplňují další nově vzniknutá sociální hnutí. Zvyšujícím se počtem účastníků se pak přesouvají demonstrace ze studentské roviny na pole sociálních otázek. Hnutí, která během demonstrací fungovala, navíc z velké části nebyl navázána na odbory, jejichž role byla čím dál tím menší. K sociálním hnutím, která v roce 1995 fungovala kvůli konkrétnímu problému, se navíc jejich podporovatelé nemuseli zavazovat jako v případě odborů. Pro obyčejné lidi bylo výhodnější se přiklonit k jednomu hnutí, které zrovna podporuje vyřešení jejich problému, aniž by museli být jeho členy.

Na první pohled je možné říci, že se rok 2005 v mnohém od ostatních událostí liší. Z uvedených příkladů francouzských protestů se poprvé setkáváme s nezapojením odborů ani jiného sociálního hnutí a objevuje se zde kolektivní aktér, který nemá žádného jasného lídra, jenž by jej zastupoval, jasně formuloval myšlenky i požadavky a vyjednával s autoritami. Rok 2005 je ale stejně jako Květen 1968 určitým výbuchem společnosti, nebo alespoň její části, která se cítila utlačovaná a nevyslyšená státními autoritami. A stejně jako u předcházejících demonstrací se i v tomto případě skloňuje míra policejní nasazení, které někteří označovali až za policejní brutalitu. Problémem událostí 2005 byla právě jejich neorganizovanost a nezaštítění sociálním hnutím. Míra agrese ze strany protestujících nepomohla k tomu, aby je společnost mohla vnímat jako legitimní a aby mohlo dojít ke společenskému posunu v rámci řešení sociální otázky v *les banlieus*. Násilnosti a nízká míra společenské podpory pak zapříčila to, že vláda pohlížena na účastníky nepokojů jako členy na organizovaných gangů či spodinu, a z toho důvodu byla policejní odezva ostřejší.

Podobný vzorec je možné najít i při demonstracích Žlutých vest. Výbuch frustrované části společnosti, narůstající požadavky protestujících, narůstající násilí demonstrantů i policie. Z počátku neorganizované ŽV zastřešené pouze symbolickým názvem hnutí stály za jedinou otázkou, a to zvyšované ceny pohonných hmot. S narůstajícím počtem protestujících a podporou společnosti se ale požadavky začaly rozšiřovat, ke střední třídě, která byla první, kdo se demonstrací účastnil, se postupem času připojují další a další sociální skupiny. Tím se přenáší problematika ŽV do celé francouzské společnosti, stejně jako v roce 1968 i 1995.

Stejně jako v roce 2005 se s přibývajícimi protestními víkendy objevuje větší míra násilí a výtržnictví. Na to odpovídá vláda posílením policejních složek. Střetnutím mezi demonstranty a policií ale může dojít k těžkým zraněním jak na straně demonstrantů, tak i u policie, v některých případech i ke smrti. Tento akt pak vyvolá v širší společnosti pocit nespravedlnosti a větší vlnu vzpoury. Dle Alain Bauera z deníku Le Figaro násilnosti ve městech trvají v průměru čtyři až pět dní (Le Figaro, 2011).

3.6.3. Role médií a sociálních sítí

Od roku 1968 sehrávají média v demonstracích velkou roli. Jedná se totiž o vedlejšího aktéra, který ale může zásadně ovlivnit průběh celých událostí. Díky médiím se studentské protesty 1968 dostaly do povědomí širší veřejnosti, a to zejména kvůli živým reportážím přímo z místa. Lidé doma tak mohli vidět a slyšet, jak to na barikádách vypadá. Díky tomu se také rychleji mohla zapojit širší veřejnost do celých událostí.

Média, která přinášejí obyčejným a do té doby nezajímavým občanům živé obrazy protestů, tak tvoří svým obsahem postoje veřejnosti. Poté, co občané mohou v televizi vidět, jakým způsobem se se studentskými barikádami vypořádává policie, vidí v tuto chvíli selhání státu a autorit, jež útočí na mládež. Živé přenosy pomohly k větší mobilizaci občanů a zapojení většího počtu lidí do akce, která začala jako stávka studentů za lepší univerzitní a kolejni podmínky. Přenosem obrazu a uvedení do děje s pohledem na studenty za barikádami a policejními složkami proti nim se stávka transformovala v občanské demonstrace. Stejný případ je možné vidět i v roce 1986, kdy se z počátku jednalo jenom o studentské protesty, po smrti Malika Oussekina, o které informovala většina médií, se společnost okamžitě připojila ke studentským protestům s cílem postavit se proti policejní brutalitě.

Média ale nemusí odrážet demonstrace jenom v dobrém světle. Je možné říct, že v roce 2005 dokázala jejich roli a vliv na společnost lépe využít vládní strana. Zejména pak tehdejší ministr vnitra Sarkozy, který si skrze tuto událost dovedl vytvořit půdu pro svou nadcházející prezidentskou kampaň. Otázkou může být, zda hrají média tak velkou roli, aby tvořily hranici mezi tím, co je společností vnímáno jako demonstrace a protesty a co je vnímáno jako násilné nepokoje?

Nová média hrála zadní roli v případě Žlutých vest. Byla využívána nejen jako informátor o průběhu demonstrací, ale i jako prostředník komunikace mezi jednotlivými účastníky a

platforma, na které docházelo ke svolávání jednotlivých demonstrací. Nová média tak dala vzniknout celému hnutí Žlutých vest, díky čemuž získalo svou jedinečnou charakteristiku neorganizované protestní skupiny. Skrze sociální sítě se mohlo zapojit více do celé akce více občanů, kteří nemuseli vyjadřovat podporu jen skrze svou přítomnost na jednotlivých protestech, ale mohli se pozitivně vyslovit na adresu ŽV i z pohodlí svého domova.

Na sociálních sítích vznikalo na desítky skupin a stránek, které měly patřit pod hnutí žlutých vest. Lidé zde mohli umisťovat fotky a videa, která zaznamenávala v pozdějších datech policejní zásahy na demonstrující. Skrze tyto skupiny se mohli lidé lehce spojit k domluvě nejen na celé akci, ale třeba i na sdíleném odvozu do místa konání. Díky sociálním sítím a novým médiím celkově se mohli lidé více zapojit a podpořit navzájem. Mohli se tu zde cítit rovni jeden druhému. Jeden z francouzských atributů, který dle Žlutých vest neplatil pro všechny občany ve Francouzské společnosti, což vedlo k samotnému vzniku celého hnutí.

Závěr

Francie jako země demonstrací a evropský symbol revolucí. Ve francouzské politické kultuře znamenají revoluce a demonstrace snahu oprostit se od starého a špatného režimu a nastavit novou a lepší společnost. Demonstrace jsou nedílnou součástí francouzského života a její politické kultury. Jsou brány jako jeden pilířů svobodného projevu občanů v rámci demokracie. Manifestací tak vyjadřují její účastníci nevoli vůči svým voleným zástupcům či vůči jimi zamýšleným reformám.

Ne všechny demonstrace jsou ale stejné. Hnutí Žlutých vest v roce 2018 je právě tím příkladem. Mnohými označované jako fenomén a hnutí, které bylo ve všem jiné než všechna ostatní. Hnutí, které svou silou, počtem, viditelností a rostoucím násilím, přimělo některé Francouze přemítat, zda doopravdy nedochází k revoluci. Úmyslem této práce bylo podívat se na fenomén Žlutých vest z hlubší perspektivy spojené s vývojem francouzské protestní a politické kultury. Záměrem byla analýza hnutí jako fenoménu s kontinuitou.

Jak se proměnila tvář protivládních demonstrací s ohledem na politickou kulturu francouzské společnosti? Historie Francie je plná velkých protestních a revolučních událostí, posledním velkým milníkem byl rok 1968. Tento rok nastavil nové kontinuum této linie, kdy do té doby převážně stávkující společnost přenesl opět do ulic. Francouzská politická kultura je založena na národu a spolenectví Francouzů, kteří se zapojují do politického života. Jejich role není pasivní, ale naopak velice aktivní. Neaktivnější částí společnosti jsou pak studenti a lidé, kteří mají další zastoupení v odborech nebo politických stranách. Jak již bylo řečeno, v minulosti byly demonstrace pořádány s úmyslem vyvolat revoluci a nastavit nový režim, protože ten starý nesplňoval představy občanů. I rok 1968 je možné v určitém smyslu považovat za revoluční. Společnost pohlížela na demokraticky zvolené zastupitele kriticky a nebyla spokojena s jejich prací, na základě čehož požadovala akci a změnu. Proměnou byla ale diskuse, ke které se občané i politici začali více přiklánět. Demonstrace se tak přenesly do role tzv. červené kontrolky, která upozorňovala politiky a vládu, že se společnosti něco nelíbí na jejich práci. Předmětem dalšího výzkumu může být otázka, zda existuje korelace mezi demokracií v zemi a mírou militantnosti a otevřeností diskusi v protestní společnosti.

Jaký vliv měl historický vývoj sociálních hnutí na způsob, jakým funguje Hnutí Žlutých vest? ŽV patří do kontinua protestní kulturní linie, ale v případě vývoje sociálních hnutí už

tomu tak není. Sociální hnutí, která ve Francii fungovala a stále fungují, ale měla přesto vliv na vznik samotného hnutí ŽV, které vzniklo jako protestní hnutí nejenom proti vládě, ale zároveň proti právě fungujícím syndikátům. Jak jich bylo řečeno, tyto odbory pak nejčastěji zastupují studenty a pracující třídu, původní složení hnutí Žlutých vest, střední třídy a nezaměstnaní, ale žádné takové zastoupení nikdy neměly. Zklamáním z politických stran a sociálních hnutí, která se nezajímala o problematiku středních tříd, vzniklo hnutí Žlutých vest, lidí, kteří se po dlouhou dobu museli spoléhat jen sami na sebe. ŽV tak fungovaly spíše jenom jako symbolické hnutí, které sjednotilo tuto skupinu pod stejným cílem a dalo jim společnou platformu pro vyjádření svého nesouhlasu. Obecné zklamání z nezájmu velkých institucí mohl mít i vliv na to, že ŽV neměly žádnou strukturu a lídra.

Dochází ve Francii k depolitizaci společnosti? Demonstrace jsou jedním z nástrojů, které francouzská společnost využívá, aby upozornila na problém. Často na problém související s vládními kroky. Lidé se vydají do ulic a požadují stažení reforem nebo jejich přepracování. Na základě těchto požadavků započne vláda diskusi se zástupci organizací stojících za protesty. Členové hnutí ŽV požadovaly po vládě jiné kroky, než kterými se ubírala, v případě, že by vláda neuposlechla, volali po nových volbách. Vláda se zprvu kvůli chybějící struktuře uvnitř hnutí stavěla vůči ŽV chladně a bez potřeby s nimi vyjednávat. Protesty ale neustávaly a vláda vyzvala zástupce hnutí, aby přednesly svoje požadavky a zahájily diskusi, tedy tradiční postup francouzské protestní kultury. Hnutí ale nebylo schopné úspěšně vyjednávat, zejména pro absenci lídra, nesourodé požadavky a také kvůli tomu, že odmítali „politicky“ jednat. Diskuse, které měly probíhat mezi vybranými zástupci ŽV a vládou se podle hnutí měla vést před kamerami, tedy před celou společností. ŽV tak požadovaly přenesení této problematiky na jinou rovinu než na rovinu politickou. Jejich nedůvěra vůči zvoleným politikům a veškerým politickým stranám, je přiměla odebrat politická témata z jejich příslušné struktury a posunout je do společenského tématu. Na tento model přešla ale i samotná vláda. Poté, co Macron zjistil, že politická diskuse a vyjednávání se zástupci ŽV neprobíhá tak, jak by měla, odpoutal se od politického rozhodování a přenesl jej na společnost, skrze *Grand débat national*. I přesto že výsledky této debaty nesloužily jako referendum a neměly ani takovou váhu, která by přiměla politiky na základě jejich výsledků konat, přenesl Macron rozhodovací sílu na stranu společnosti. Témata, která příslušela na politickou rovinu, vyhodnocovaly společnost a soukromé agentury. Společnost se ve Francii více a více odpoutává od politiky. Klesá členství v odborech i politických

stranách, ale i volební účast. Francouzi tak v posledních letech mají pocit, že nejsou dobře zastoupeni a ani je nemá kdo zastoupit. Nedůvěra ve zvolené zástupce pak občany nutí k tomu depolitizovat témata a jejich problémy.

Žlutá Francie i nadále zůstává žlutou. Fenomén hnutí Žlutých vest neodešel a je i nadále v roce 2022 přítomen. I přesto že jeho aktivita není tak výrazná jako v letech 2018-2019, je hnutí stále „vidět“ a „slyšet“ jako například během prezidentské kampaně na jaře 2022, kdy upozorňovalo jako zvednutý ukazováček na stálou přítomnost nejen sociálních problémů ve společnosti. I přes svou stálou přítomnost se funkce hnutí po pandemii Covidu-19 proměňuje a jeho vliv na další fungování protestní linie i celé Francie je otázkou pro další výzkumy. I tak je ale možné potvrdit, že Žluté vesty změnily Francii a staly se dalším milníkem francouzské kontinuální politické kultury. Žluté vesty navazují na linii demonstrací a chování společnosti, které symbolicky varuje vládu, že nastal problém. Fenomémem ale stále zůstávají. A to nejenom ve své neorganizované a bezlídrové struktuře, ale zejména také tím, že se do protestní linie zapojila skupina francouzských občanů, která do té doby nikdy neprotestovala.

Summary

In French political culture, revolutions and demonstrations mean the effort to break free from the old and bad regime and to set up a new and better society. Demonstrations are an integral part of French life and its political culture. They are seen as one of the pillars of the free expression of citizens within democracy. Thus, by demonstrating, participants express their disapproval of their elected representatives or of their intended reforms. But not all demonstrations are the same. The 2018 Yellow Vests movement is a case in point. Labelled by many as a phenomenon and a movement that was different in every way from all others. A movement that, with its strength, numbers, visibility and increasing violence, has made some French people wonder whether a revolution is really happening. French political culture is based on the nation and the alliance of French people who engage in political life. Their role is not passive but very active. The most active part of society are the students and people who are further represented in trade unions or political parties. The demonstrations have taken on the role of a red light, alerting politicians and the government that there is something society does not like about their work. The Yellow Vests belong to a continuum of protest culture, but this is no longer the case in the development of social movements. The movement arose out of disillusionment with political parties and social movements that were not interested in the issues of the middle classes, people who for a long time had to rely on themselves. This disillusionment with the lack of interest of the big institutions may also have had an impact on the fact that the Yellow Vests had no structure and no leader. Distrust in elected representatives, then, forces citizens to depoliticize issues and their problems. The phenomenon of the Yellow Vests movement has not gone away and is still present in 2022. The movement follows a line of demonstrations and social behaviour that symbolically warns the government that there is a problem.

Použitá literatura

Monografie

Chabal, E., 2015. *A divided republic : nation, state and citizenship in contemporary France*. Cambridge: Cambridge University Press.

Barker, R., 2012. *Political Legitimacy and the State*. Oxford: Oxford Scholarship Online.

della Porta, D., 1995. *Social movements political violence and the state*. Cambridge: Cambridge.

Doyle, W., 2001. *The French revolution: A very short introduction*. 1. vydání editor Oxford: Oxford University Press.

Easton, D., 1965. *A framework for political analysis*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc..

Fawcett, P., Flinders, M., Hay, C. & Wood, M., 2017. Anti-Politics, Depoliticization, and Governance. V: P. Fawcett, M. Flinders, C. Hay & M. Wood, editoři *Anti-Politics, Depoliticization, and Governance*. Oxford: Oxford Scholarship Online, pp. 1-25.

Firnhaber-Baker, J., 2021. *The Jacquerie of 1358: A French Peasants' Revolt*. 1. editor Oxford: Oxford University Press.

Hay, C., 2007. *Why We Hate Politics*. 1 editor Cambridge: Polity Press.

Heywood, A., 2000. *Key Concepts In Politics*. Houndmills: Palgrave Macmillan.

Lagroye, J., 2003. Les processus de polisation. V: *La politisation*. Paris: Belin.

Lane, J.-E. & Ersson, S., 2016. *Culture and politics: a comparative approach*. 2. vydání editor London and New York: Routledge.

McAdam, D., Tarrow, S. & Tilly, C., 2001. *Dynamics of contention*. Cambridge: Cambridge Universtiy Press.

Řichová, B., 2002. *Úvod do současné politologie: srovnávací analýza demokratických politických systémů*. 1. editor Praha: Portál.

Pagis, J., 2018. *May '68: Shaping Political Generations*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Perottino, M., 2005. *Francouzský politický systém*. 1. editor Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Reynolds, C., 2011. *Memories of May '68: France's Convenient Consensus*. 1. editor Cardiff: University of Wales Press.

Schmidt, V. A., 2020. *Europe's Crisis of Legitimacy: Governing by Rules and Ruling by Numbers in the Eurozone*. Oxford: Oxford Scholarship Online.

Salem Press, 2014. *Theories of social movements*. 1. vydání editor Massachusetts: Salem Press.

Tilly, C., 2017a. From Mobilization to Revolution. V: E. Castañeda & C. L. Schneider, editoři *Collective Violence, Contentious Politics, and Social Change*. New York: Routledge, pp. 71-91.

Tilly, C., 2017b. The Vendée. V: E. Castañeda & C. L. Chneider, editoři *Collective Violence, Contentious Politics, and Social Change*. New York, Oxon: Routledge, pp. 25-47.

Weber, M., 2007. Politics as a Vocation. V: J. Dreijmanis & G. C. Wells, editoři *Max Weber's Complete Writings on Academic and Political Vocations*. Atlanta: Agora publishing.

Welch, S., 2013. *The Theory of Political Culture*. 1. editor Oxford: Oxford University Press.

Zancarini-Fournel, M. & Delacroix, C., 2010. *La France du temps présent (1945-2005)*. Paris: Belin.

Odborná periodika

Chabal, E., 2016. French Political Culture in the 1970s: Liberalism, Identity Politics and the Modest State. *Geschichte und Gesellschaft*, 42(2), pp. 243-265.

Castel, R., 2006. La discrimination négative: le déficit de citoyenneté des jeunes de balieue. *Annales*, 61(4), pp. 777-808.

Bazin, M., 2015. Sociologie des mouvements Sociaux. *Communication & langages*, 2(184), pp. 148-149.

Bendali, Z. a další, 2019. Le mouvement des Gilets jaunes : un apprentissage en pratique(s)

de la politique ?. *Politix*, 128(4), pp. 143-177.

Boulland, P., 2014. Michel Pigenet et Danielle Tartakowsky (dir.), Histoire des mouvements sociaux en France, de 1814 à nos jours. *Cahiers d'histoire. Revue d'histoire critique*. Issue 123.

Bréchon, P., 1998. Les jeunes et la politique en Europe et en France. *Agora débats-jeunesses*, 12(1), pp. 11-22.

Bryson, S. S., 1987. France through the Looking-Glass: The November-December 1986 French Student Movement. *The French Review*, 61(2), pp. 248-260.

Béroud, S. & Yon, K., 2012. Face à la crise, la mobilisation sociale et ses limites. Une analyse des contradictions syndicales. *Modern & Contemporary France*, 20(2), pp. 169-183.

Burnham, P., 2001. New Labour and the politics of depoliticisation. *British Journal of Politics and International Relations*, 3(2), pp. 127-149.

Duverger, M., 1980. A New Political System Model: Semi-presidential Government. *European Journal of Political Research*, Issue 8, pp. 165-187.

Fillieule, O., 1993. L'émergence de la violence dans la manifestation de rue. Elements pour une analyse étiologique.. *Cultures et Conflits*, 9(10), pp. 267-291.

Gaffney, J., 1991. French Political Culture and Republicanism. V: J. Gaffney & E. Kolinsky, éditeurs *Political Culture in France and Germany*. London: Routledge, pp. 13-33.

Gobry, P.-E., 2019. The Yellow Rise in Paris: What the protests mean. *Commentary*, 147(1), pp. 24-29.

Grossman, E., 2019. France's Yellow Vests – Symptom of a Chronic Disease. *Political insight*, 10(1), pp. 30-34.

Groux, G., 2011. *La grève, la manifestation et les "nouvelles" mobilisations* [Interview] 2011.

Horvath, C., 2018. Riots or revolts? The legacy of the 2005 uprising in French national narratives. *Modern & Contemporary France*, 26(2), pp. 193-206.

Hunt, L., 1989. *The Language of Politics and Political Culture in France, England, the USA*,

and the Dutch Republic. [Online] Available at: https://www.researchgate.net/publication/291202097_The_language_of_politics_and_political_culture_in_France_England_the_USA_and_the_Dutch_Republic/fulltext/569ef8ad08ae4af52544a5cb/The-language-of-politics-and-political-culture-in-France-England-the-USA-a [Přístup získán 15 Červen 2021].

Koff, H. & Duprez, D., 2009. The 2005 Riots in France: The International Impact of Domestic Violence. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 35(5), pp. 713-730.

Krawatzek, F., 2018. France around 1968. V: *Youth in Regime Crisis: Comparative Perspectives from Russia to Weimar Germany*. Oxford: Oxford University Press, pp. 1-34.

Landwehr, C., 2017. Depoliticization, Repoliticization, and Deliberative Systems. V: P. Fawcett, M. Flinders, C. Hay & M. Wood, editoři *Anti-Politics, Depoliticization, and Governance*. Oxford: Oxford Scholarship Online, pp. 1-20.

Mathieu, L. & Fillieule, O., 2000. Stratégies de la rue. Les manifestations en France. *Revue française de sociologie*, 41(2), pp. 399-402.

Mayer, N., 2004. Le temps des manifestations. *Revue européenne des sciences sociales*, 42(129), pp. 219-225.

Mucchielli, L., 2009. Autumn 2005: A Review of the Most Important Riot in the History of French Contemporary Society. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 35(5), pp. 731-751.

Murphy, J. P., 2011. Protest or Riot? Interpreting Collective Action in Contemporary France. *Anthropological Quarterly*, 84(4), pp. 977-1009.

Noûs, C., 2020. « On nous déclare la guerre, c'est clair ». *la Nouvelle Revue du travail*, Issue 16.

Paye, J.-C., 2019. The yellow vests in France people or proletariat?. *Monthly review*, 71(2), pp. 47-57.

Perottino, M., 2016. The Disappearance of Politics, or Depoliticization the Czech Way. *Sociální studia/Social Studies*, Issue 1, pp. 45-56.

Perottino, M. & Guasti, P., 2020. Technocratic Populism à la Française? The Roots and Mechanisms of Emmanuel Macron's Success. *Politics and Governance*, 8(4), pp. 545-555.

Perreux, M. G., 1924. L'Affaire du drapeau rouge (25 et 26 février 1848). *Revue d'histoire économique et sociale*, 12(2), pp. 181-205.

Pinkney, D. H., 1961. A New Look at the French Revolution of 1830. *The Review of Politics*, 23(4), pp. 490-506.

Rouban, L., 2019. Les gilets jaunes ou le retour de la lutte des classes. *Note Le Baromètre de la confiance politique 2*, Leden, 2(10), pp. 1-3.

Rozès, S., 2019. *Les « gilets jaunes » : une jacquerie française*. [Online] Available at: <https://www.revuepolitique.fr/les-gilets-jaunes-une-jacquerie-francaise/> [Přístup získán 31 Srpen 2021].

Sauvé, J.-M., 2013. Les ressources de la culture politique française. *Esprit*, 392(2), pp. 57-68.

Sawyer, S. W., 2009. France, Revolution of 1848. V: I. Ness, editor *The International Encyclopedia of REvolution and Protest*. místo neznámé: John Wiley & Sons, Ltd., pp. 1-5.

Sewell Jr., W. H., 1977. Reviewed Work: The Lyon Uprising of 1834: Social and Political Conflict in the Early July Monarchy by Robert J. Bezucha. V: *Social History*. místo neznámé: Taylor & Francis, Ltd., pp. 686-689.

Sommier, I., 2012. Le renouveau de la critique sociale depuis les années 1990. Entre mythe et réalité. *Modern & Contemporary France*, 20(2), pp. 153-168.

Souyri, P., 1967. L'histoire du drapeau rouge. *Annales. Histoire, Sciences Sociales*, 22(5), pp. 1353-1354.

Tarrow, S., 1995. Cycles of collective action: Between moments of madness and the repertoire of contention. V: M. Traugott, editor *Repertoires and cycles of collective action*. Durham: Duke University Press, pp. 89-116.

Terolli, R., 2020. The Influence of Political Culture on Democracy in Parliamentary and Semi-Presidential system. Case Study: Albania vs. France. *RAIS Journal for Social Sciences*, 4(1), pp. 74-78.

Trat, J., 1996. Autumn 1995: A Social Storm Blows over France. *Social Politics*, Svazek Summer/Fall, pp. 223-236.

Traugott, M., 1988. The Crowd in the French Revolution of February, 1848. *American Historical Review*, 93(3), pp. 638-652.

Trouillard, P., 2021. Repressing the Protests through Law, Police and Discourse: the Example of the Yellow Vests' Movement in France. *Journal of Contemporary European Studies*, 1(15).

Valance, G., 2019. La "Grande Jacquerie" des gilets jaunes. *Investir - Journal des Finances*, 20(2382).

Zancarini, J.-C. & Gourgues, G., 2019. *Gilets jaunes – groupe de travail*. [Online] Available at: http://triangle.ens-lyon.fr/spip.php?page=imprimer&id_article=8544 [Přístup získán 18 Srpen 2021].

Zeldin, T., 2012. The National Identity. V: T. Zeldin, editor *France 1848-1945: Volume Two: Intellect, Taste and Anxiety*. Oxford: Oxford Scholarship Online, pp. 1-22.

Webové stránky

20 minutes, 2021. *1er-Mai : Les syndicats de retour dans la rue, des heurts dans le cortège parisien*. [Online] Available at: <https://www.20minutes.fr/societe/3032471-20210501-1er-mai-malgre-covid-19-syndicats-retour-rue> [Přístup získán 11 Leden 2022].

BBC , 2018. *World Cup: Paris celebrations turn violent on the Champs Elysees*. [Online] Available at: <https://www.bbc.com/news/av/world-europe-44844447> [Přístup získán 11 Leden 2022].

BBC, 2016. *France unions and youths protest against labour reforms*. [Online] Available at: <https://www.bbc.com/news/world-europe-35762251> [Přístup získán 18 Leden 2022].

BBC, 2019. *French Gilets Jaunes: Who is protest leader Eric Drouet?*. [Online] Available at: <https://www.bbc.com/news/world-europe-46745656> [Přístup získán 8 Zář 2021].

BBC, 2020. *France protests: Longest strike in decades stuck in deadlock*. [Online] Available at: <https://www.bbc.com/news/world-europe-50971439> [Přístup získán 18 Leden 2022].

CNEWS, 2019. *GRÈVE DE 1995 : QUAND LA FRANCE ÉTAIT PARALYSÉE POUR 3 SEMAINES*. [Online] Available at: <https://www.cnews.fr/france/2019-12-05/greve-de-1995-quand-la-france-etait-paralysee-pour-3-semaines-905006> [Přístup získán 20 Červenec

2021].

CNN, 2017. *Paris breathes a sigh of relief as Macron takes center stage*. [Online] Available at: <https://edition.cnn.com/2017/05/08/europe/french-election-paris-relief/index.html> [Přístup získán 26 Duben 2022].

Facebook, 2018. *Gilet Jaune Officiel*. [Online] Available at: <https://www.facebook.com/LesGiletsJaunesOfficiel/photos/1967279869975288> [Přístup získán 14 Červenec 2021].

Facebook, 2022. *Jérôme Rodrigues Officiel*. [Online] Available at: https://www.facebook.com/lafamillejerome/photos_by [Přístup získán 3 Únor 2022].

FigaroVox, 2018. «*Les gilets jaunes, une jacquerie numérique*». [Online] Available at: <https://www.lefigaro.fr/vox/politique/2018/11/09/31001-20181109ARTFIG00317-les-gilets-jaunes-une-jacquerie-numerique.php> [Přístup získán 13 Červenec 2021].

France 24, 2009. *University strikes gradually wind down*. [Online] Available at: <https://www.france24.com/en/20090520-university-strikes-gradually-wind-down-> [Přístup získán 18 Leden 2022].

France 24, 2015. *Expelled leader of May 1968 uprising granted French citizenship*. [Online] Available at: <https://www.france24.com/en/20150525-france-cohn-bendit-1968-french-citizenship> [Přístup získán 11 Leden 2022].

France 24, 2018a. *Aux barricades! France's long history of revolt*. [Online] Available at: <https://www.france24.com/en/20181207-france-yellow-vest-protests-aux-barricades-long-history-revolt> [Přístup získán 19 Květen 2021].

France 24, 2018b. *France's 'Yellow Vests': How Facebook fuels the fight*. [Online] Available at: <https://www.france24.com/en/20181204-france-yellow-vests-facebook-macron-fuel-tax-mouraud-protests-social-media> [Přístup získán 18 Únor 2022].

France 24, 2018c. *France 'yellow vest' protests: Timeline of unrest*. [Online] Available at: <https://www.france24.com/en/20181211-france-yellow-vest-protests-timeline-unrest> [Přístup získán 3 Únor 2022].

France 24, 2020. *Loi "sécurité globale" : des ONG alertent sur "les conséquences*

dangereuses pour les libertés individuelles". [Online] Available at: <https://www.france24.com/fr/france/20201121-loi-sécurité-globale-des-ong-alertent-sur-les-conséquences-dangereuses-pour-les-libertés-individuelles> [Přístup získán 9 Březen 2022].

France Bleu, 2018. *DOCUMENT - Les gilets jaunes publient une liste de revendications*. [Online] Available at: <https://www.francebleu.fr/infos/societe/document-la-liste-des-revendications-des-gilets-jaunes-1543486527> [Přístup získán 14 Červenec 2021].

France Inter, 2019. *Qui sont vraiment les casseurs de l'acte 18 des "gilets jaunes" ?*. [Online] Available at: <https://www.franceinter.fr/societe/qui-sont-vraiment-les-casseurs-de-l-acte-18-des-gilets-jaunes> [Přístup získán 11 Březen 2022].

Franceinfo, 2018a. *Fermeté, délégitimation, abandon de mesures... Comment le gouvernement a changé de tactique face aux "gilets jaunes"*. [Online] Available at: https://www.francetvinfo.fr/economie/transports/gilets-jaunes/fermete-delegitimation-abandon-de-mesures-comment-le-gouvernement-a-change-de-tactique-face-aux-giletsjaunes_3052173.html [Přístup získán 12 Březe 2022].

Franceinfo, 2018b. https://www.francetvinfo.fr/economie/transports/gilets-jaunes/point-de-vue-pourquoi-et-comment-les-reseaux-sociaux-ont-influence-le-mouvement-des-gilets-jaunes_3094313.html. [Online] Available at: POINT DE VUE. Pourquoi et comment les réseaux sociaux ont influencé le mouvement des "gilets jaunes" [Přístup získán 16 Únor 2022].

Huffington Post, 2019. *Étienne Chouard, figure écoutée des gilets jaunes, accusé de négationnisme*. [Online] Available at: https://www.huffingtonpost.fr/entry/etienne-chouard-figure-ecoutee-des-gilets-jaunes-accuse-de-negationnisme_fr_5cffbc9de4b0a39a4e953c4c [Přístup získán 15 Únor 2022].

Le Figaro, 2011. *Émeutes : «Une forme moderne de jacquerie»*. [Online] Available at: <https://www.lefigaro.fr/international/2011/08/09/01003-20110809ARTFIG00505-emeutes-une-forme-moderne-de-jacquerie.php> [Přístup získán 21 Leden 2022].

Le Figaro, 2015. *En 2005, trois semaines d'émeutes urbaines*. [Online] Available at: <https://www.lefigaro.fr/actualite-france/2015/10/25/01016-20151025ARTFIG00142-des-emeutes-urbaines-sans-precedent.php> [Přístup získán 20 Červenec 2021].

Le Figaro, 2019c. *Comment le web et les réseaux sociaux ont imprégné les gilets jaunes*. [Online] Available at: <https://www.lefigaro.fr/vox/societe/2019/03/01/31003-20190301ARTFIG00122-comment-le-web-et-les-reseaux-sociaux-ont-impregne-les-gilets-jaunes.php> [Přístup získán 16 Únor 2022].

Le Figaro, 2019a. «*Gilets jaunes*» : *comment le mouvement évolue sur les réseaux sociaux*. [Online] Available at: <https://www.lefigaro.fr/actualite-france/2019/01/31/01016-20190131ARTFIG00212-gilets-jaunes-comment-le-mouvement-evolue-sur-les-reseaux-sociaux.php> [Přístup získán 18 Únor 2022].

Le Figaro, 2019b. *Réforme des retraites: les Français subissent la grève mais la trouvent justifiée*. [Online] Available at: <https://www.lefigaro.fr/politique/reforme-des-retraites-les-francais-subissent-la-greve-mais-la-trouvent-justifiee-20191219> [Přístup získán 18 Leden 2022].

Le Figaro, 2019d. «*Gilets jaunes*»: *un premier anniversaire noyauté par les casseurs*. [Online] Available at: <https://www.lefigaro.fr/actualite-france/gilets-jaunes-un-premier-anniversaire-noyaute-par-les-casseurs-20191117> [Přístup získán 12 Březen 2022].

Le Figaro, 2021. *Présidentielle: Jacline Mouraud, ex-figure des Gilets jaunes, soutient Zemmour*. [Online] Available at: <https://www.lefigaro.fr/flash-actu/presidentielle-jacline-mouraud-ex-figure-des-gilets-jaunes-soutient-zemmour-20211205> [Přístup získán 14 Únor 2022].

Le Monde avec AFP, 2021. *Une enquête sur des « ultra-jaunes » présentés comme proches des black blocs annulée pour irrégularités*. [Online] Available at: https://www.lemonde.fr/police-justice/article/2021/03/19/une-enquete-sur-les-gilets-jaunes-a-bordeaux-annulee-pour-des-irregularites_6073708_1653578.html [Přístup získán 10 Duben 2021].

Le Monde, 1990. *Malik Oussekin : mort de " violences sans motif légitime " Deux policiers jugés aux assises. Si le brigadier Schmitt a toujours nié, le gardien Garcia a reconnu avoir porté des coups au jeune homme lors des manifestations d'étudiants de 1986*. [Online] Available at: <https://www.lemonde.fr/archives/article/1990/01/23/malik-oussekin-mort-de-violences-sans-motif-legitime-deux-policiers-juges-aux-assises-si-le-brigadier-schmitt-a-toujours-nie-le-gardien-garcia-a-reconnu-avoir-porte-des-coups-au->

[j_3972934_1819218.html](#) [Přístup získán 11 Leden 2022].

Le Monde, 2009. *La grève dans les universités s'amplifie*. [Online] Available at: https://www.lemonde.fr/societe/article/2009/02/05/la-greve-dans-les-universites-s-amplifie_1150878_3224.html [Přístup získán 18 Leden 2022].

Le Monde, 2016. *Il y a dix ans, les jeunes obtenaient le retrait du CPE*. [Online] Available at: https://www.lemonde.fr/campus/article/2016/03/09/il-y-a-dix-ans-les-jeunes-obtenaient-le-retrait-du-cpe_4879453_4401467.html [Přístup získán 18 Leden 2022].

Le Monde, 2018a. *Comparutions immédiates de « gilets jaunes » : « Visiblement, vous n'alliez pas jouer au tennis avec cette raquette »*. [Online] Available at: https://www.lemonde.fr/police-justice/article/2018/12/11/comparutions-immediates-visiblement-vous-n-alliez-pas-jouer-au-tennis-avec-cette-raquette_5395771_1653578.html [Přístup získán 9 Únor 2022].

Le Monde, 2018b. *« Gilets jaunes » : « Le mouvement rappelle les jacqueries des périodes révolutionnaires »*. [Online] Available at: https://www.lemonde.fr/decryptages/article/2018/11/20/gilets-jaunes-la-france-d-en-bas-contre-les-premiers-de-cordee_5385793_1668393.html [Přístup získán 20 Leden 2022].

Le Monde, 2018c. *Priscilla Ludosky, porte-parole des « gilets jaunes » : « Ce n'est qu'un premier rendez-vous, on en attend d'autres »*. [Online] Available at: https://www.lemonde.fr/societe/article/2018/11/28/priscilla-ludosky-porte-parole-des-gilets-jaunes-ce-n-est-qu-un-premier-rendez-vous-on-en-attend-d-autres_5390007_3224.html [Přístup získán 2 Únor 2022].

Le Monde, 2019a. *« C'est dans l'opinion plus que dans la rue que la bataille des "gilets jaunes" se joue »*. [Online] Available at: https://www.lemonde.fr/politique/article/2019/01/26/c-est-dans-l-opinion-plus-que-dans-la-rue-que-la-bataille-des-gilets-jaunes-se-joue_5414906_823448.html [Přístup získán 9 Únor 2022].

Le Monde, 2019b. *Le bilan du grand débat en six questions*. [Online] Available at: https://www.lemonde.fr/politique/article/2019/04/08/le-bilan-du-grand-debat-en-six-questions_5447417_823448.html [Přístup získán 4 Březen 2022].

Le Monde, 2021. *Injures à policiers : Jérôme Rodrigues, figure du mouvement des « gilets jaunes », a été relaxé.* [Online] Available at: https://www.lemonde.fr/police-justice/article/2021/04/06/injures-a-policiers-jerome-rodrigues-figure-du-mouvement-des-gilets-jaunes-a-ete-relaxe_6075755_1653578.html [Přístup získán 2 Únor 2022].

Le Parisien, 2019a. *Gilets jaunes : les casseurs, un casse-tête pour les policiers.* [Online] Available at: <https://www.leparisien.fr/faits-divers/gilets-jaunes-les-casseurs-un-casse-tete-pour-les-policiers-17-11-2019-8195361.php> [Přístup získán 11 Březen 2022].

Le Parisien, 2019b. *Gilets jaunes : quelles sont leurs revendications aujourd'hui ?*. [Online] Available at: <https://www.leparisien.fr/politique/gilets-jaunes-queelles-sont-leurs-revendications-aujourd-hui-21-09-2019-8156871.php> [Přístup získán 3 Březen 2022].

L'Express, 2018. *Les gilets jaunes, "une jacquerie moderne".* [Online] Available at: https://www.lexpress.fr/actualite/politique/gilets-jaunes-une-jacquerie-moderne_2048798.html [Přístup získán 31 Srpen 2021].

Libération, 2018. *Merci de l'avoir posée. Droit de manifester : que dit la loi ?*. [Online] Available at: https://www.liberation.fr/france/2018/11/23/droit-de-manifester-que-dit-la-loi_1693771 [Přístup získán 7 Prosinec 2020].

Libération, 2019. *Chronologie Les quatre saisons des gilets jaunes.* [Online] Available at: https://www.liberation.fr/france/2019/11/17/les-quatre-saisons-des-gilets-jaunes_1763573/ [Přístup získán 3 Únor 2022].

Libération, 2021. *La suppression de l'ENA (enfin) imminente.* [Online] Available at: https://www.liberation.fr/politique/deux-ans-apres-la-crise-des-gilets-jaunes-la-suppression-de-lena-enfin-imminente-20210408_LKYCHGDOHVHBTAZ2EAS3MXRMHM/ [Přístup získán 9 Březen 2022].

NPR, 2018. *Who Are France's Yellow Vest Protesters, And What Do They Want?*. [Online] Available at: <https://www.npr.org/2018/12/03/672862353/who-are-frances-yellow-vest-protesters-and-what-do-they-want?t=1643884542911> [Přístup získán 3 Únor 2022].

Off Investigation, 2022. *Ep.03 | Gilets jaunes : le maintien du chaos.* [Online] Available at: <https://www.off-investigation.fr/ep-03-gilets-jaunes-le-maintien-du-chaos/?fbclid=IwAR39vBEAMhaNAARIEmr8xf4UG3M9IouR0tdgIvT->

[a3QvRGTr4AY357WV0eI](#) [Přístup získán 3 Únor 2022].

Paris, 2020. *Le pavé parisien à l'épreuve du temps*. [Online] Available at: <https://www.paris.fr/pages/le-pave-parisien-a-l-epreuve-du-temps-7511> [Přístup získán 11 Leden 2022].

Reuters, 2007. *French students take to streets as protest grows*. [Online] Available at: <https://www.reuters.com/article/us-france-students-idUSL0854584020071108> [Přístup získán 18 Leden 2022].

RFI, 2019. *A year in the life of Yellow Vest protest leader Priscillia Ludosky*. [Online] Available at: <https://www.rfi.fr/en/france/20191115-year-life-yellow-vests-protest-leader-priscillia-ludosky> [Přístup získán 2 Únor 2022].

RFI, 2020. *The rise and fall of France's Yellow Vests – what remains after two years?*. [Online] Available at: <https://www.rfi.fr/en/france/20201117-gilets-jaunes-yellow-vests-revolution-macron-violence-green-diesel-petrol-tax> [Přístup získán 19 Srpen 2021].

RFI, 2021. *Poll shows majority of French want Macron's pension reform back on the table*. [Online] Available at: <https://www.rfi.fr/en/france/20210603-poll-shows-majority-of-french-want-macron-s-pension-reform-back-on-the-table-ifop> [Přístup získán 24 Srpen 2021].

RTL, 2019. *"Gilets jaunes" : qu'est-ce que le black bloc ?*. [Online] Available at: <https://www.rtl.fr/actu/debats-societe/gilets-jaunes-qu-est-ce-que-le-black-bloc-7797470465> [Přístup získán 12 Březen 2022].

The Guardian, 2003. *French political culture*. [Online] Available at: <https://www.theguardian.com/education/2003/oct/01/languageresourcesfrench.languageresources1> [Přístup získán 18 Srpen 2021].

The Guardian, 2005. *Sarkozy pledges police crackdown after riots in Paris*. [Online] Available at: <https://www.theguardian.com/world/2005/nov/01/france.jonhenley> [Přístup získán 21 Červenec 2021].

The Guardian, 2006. *French protesters rally against labour law*. [Online] Available at: <https://www.theguardian.com/world/2006/mar/28/france> [Přístup získán 18 Leden 2022].

The Guardian, 2015. *'Nothing's changed': 10 years after French riots, banlieues remain in crisis*. [Online] Available at: <https://www.theguardian.com/world/2015/oct/22/nothings-changed-10-years-after-french-riots-banlieues-remain-in-crisis> [Přístup získán 21 Červenec 2021].

The Guardian, 2019. *French unions meet government as pension strikes continue* This article is more than 2 yea. [Online] Available at: <https://www.theguardian.com/world/2019/dec/18/french-unions-meet-government-as-pension-strikes-continue> [Přístup získán 18 Leden 2022].

The Guardian, 2021. *Tens of thousands protest against new French security bill*. [Online] Available at: <https://www.theguardian.com/world/2021/jan/30/tens-of-thousands-of-people-across-france-protest-against-new-security-bill> [Přístup získán 9 Březen 2022].

The New York Times, 2019. *'Yellow Vest' Anniversary Brings Fires, Tear Gas and Dwindled Crowds*. [Online] Available at: <https://www.nytimes.com/2019/11/16/world/europe/yellow-vest-anniversary-paris.html> [Přístup získán 8 Únor 2022].

The Washington Post, 1986. *Paris Student Protest Shares Little With Class of '68*. [Online] Available at: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1986/11/28/paris-student-protest-shares-little-with-class-of-68/552df372-a30b-4e09-b50d-9148a1db7b64/> [Přístup získán 23 Červen 2021].

Legislativa

République Française, 2002. *Article 431-9*. Code pénal. [Online] Available at: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000006418472?isSuggest=true

République Française, 2010. *Article 431-5*. Code pénal. [Online] Available at: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000021926083?isSuggest=true

République Française, 2012. *Article 431-3*. Code pénal. [Online] Available at: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000025543347

République Française, 2012. *Article L211-3*. Code de la sécurité intérieure. [Online] Available at: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000025505137

République Française, 2012. *Article L211-7*. Code de la sécurité intérieure. [Online]

Available at: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000025505149

République Française, 2012. *Article L211-9*. Code de la sécurité intérieure. [Online]
Available at: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000025505155/

République Française, 2013. *Article R211-13*. Code de la sécurité intérieure. [Online]
Available at: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000028285055

République Française, 2021. *Article 431-1*. Code pénal. [Online] Available at:
https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000043982117

République Française, 2021. *Article 431-15*. Code pénal. [Online] Available at:
https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000043982189?isSuggest=true

Seznam zkratek

ACAB	Všichni policajti jsou parchanti <i>All cops are bastards</i>
CADAC	Koalice sdružení pro právo na potrat a antikoncepci <i>La Coordination des associations pour le droit a l'avortement et la contraception</i>
CFDT	Francouzská demokratická konfederace práce <i>Confédération française démocratique du travail</i>
CFE-CGC	Francouzská konfederace managementu – Obecná konfederace vedoucích pracovníků <i>Confédération française de l'encadrement - Confédération générale des cadres</i>
CFTC	Francouzská konfederace křesťanských pracovníků <i>Confédération française des travailleurs chrétiens</i>
CGT	Generální konfederace práce <i>Confédération générale du travail</i>
CGT-FO	Generální konfederace práce – Pracovní síla <i>Confédération générale du travail - Force ouvrière</i>
CNRS	Národní výzkumné centrum <i>Centre national de la recherche scientifique</i>
CSG	Obecný sociální příspěvek <i>La contribution sociale généralisée</i>
DAR	Oddíl rychlého nasazení <i>Détachements d'Actions Rapides</i>
EDF	Électricité de France
ENA	École nationale d'administration
FEN	Národní federace pro vzdělání <i>Fédération de l'Education nationale</i>
FO	Pracovní síla <i>Force ouvrière</i>
FSU	Jednotná odborová federace <i>Fédération syndicale unitaire</i>
ISF	Solidární daň z majetku <i>L'impôt de solidarité sur la fortune</i>
PCF	Francouzská komunistická strana <i>Parti communiste français</i>
PS	Socialistická strana <i>Parti socialiste</i>
PVM	Motorizovaná policejní brigáda <i>Peloton des Voltiguers Motoportés</i>
RIC	Referendum o občanské iniciativě <i>Le Référendum d'initiative citoyenne</i>
RIP	Referendum o sdílené iniciativě <i>Le référendum d'initiative partagée</i>
SUD	Sjednocená odborová unie <i>Union syndicale Solidaires</i>

SNESUP	Národní unie vysokoškolského vzdělání <i>Syndicat national de l'enseignement supérieur</i>
SNCF	Národní společnost francouzských železnic <i>Société nationale des chemins de fer français</i>
UMP	Unie pro lidové hnutí <i>Union pour un Mouvement Populaire</i>
UNEF	Národní svaz studentů Francie <i>Union nationale des étudiants de France</i>
UNSA	Národní svaz autonomních odborů <i>Union nationale des syndicats autonomes</i>
ŽV	Žluté vesty

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Přijetí projevu kohortou [Převzato z (Mayer, 2004)]

Tabulka 2 – Podpora hnutí Žlutých vest podle sociálních tříd (v %) (Rouban, 2019, p. 2).

Tabulka 3 – Hlavní okruhy, které vzešly z Grand Débat national (Le Monde, 2019b).

Seznam příloh

**Ce que veulent les citoyens avec
le mouvement des
« gilets jaunes »**

- Augmentation du SMIC à 1600 € net (de quoi juste se loger, s'habiller, se nourrir normalement)
- Augmentation des retraites de 25 % avec un minimum de retraite de base de 1000 €
  - Augmentation de l'aide à l'invalidité
  - Suppression de la CSG sur les retraites
- Diminution des taxes imposées par le gouvernement (gasoil, électricité, gaz, redevance audiovisuelle, alimentaire, etc)
  - Des créations d'emplois
- Diminution des charges patronales pour les entreprises de moins de 10 personnes pour faciliter les emplois
  - Diminution des charges salariales
  - Prime à l'aide pour la création d'entreprises
  - Privilégier les achats dans les entreprises françaises
    - Retraite à 60 ans
    - Remise en place de l' ISF
- Diminuer le nombre de sénateurs et députés le besoin français et de 20 sénateurs et 100 députés
- Diminuer les salaires de tous les membres du gouvernement de 30 %
  - Mettre l'impôt sur le revenu sur les grosses fortunes et le gouvernement
    - Diminution des avantages des élus
    - Combattre réellement la fraude fiscale
- L'arrêt de financement des anciens membres du gouvernement qui ne sont plus au pouvoir.
  - Donner au peuple le droit de vote des lois nationales par référendum
    - Prendre en compte les votes blancs et les abstentions.
- Retirer la prime de 2500 € pour que les migrants sortent de notre pays ainsi que la prime de 10000 € pour la réinsertion et la création de leur entreprise dans leur pays.
  - La dissolution complète du gouvernement

Příloha č. 1 – Seznam požadavků hnutí Žlutých vest (Facebook, 2018)

« BLACK BLOC »

D'ABORD UNE TACTIQUE DE MANIFESTATION

16 mars 2019, Paris

1500 «Black bloc» infiltrèrent le rassemblement des Gilets jaunes sur les Champs-Élysées : de très nombreux commerces sont saccagés.

Le mouvement «Black bloc»

Composé principalement d'activistes venus des mouvances libertaires et anarchistes.

Depuis quand ?

Apparus dans les années 80 en Allemagne, les «Black bloc» se sont internationalisés dans les années 90, et perturbent depuis tous les grands sommets internationaux (OMC, G8, G20...) par leurs actions violentes.

Quelques slogans

« Qu'importe ce qu'ils votent, nous sommes ingouvernables »

« Nous sommes dans une colère noire »

« Risques de troubles à l'ordre public »

La tenue type

(rend difficile toute identification)

- Lunettes de protection
- Capuche, cagoule
- Habits noirs
- Masque
- Sac à dos (contient souvent une tenue de rechange)

- Marteau, barre de fer

Particularités

- «Black bloc» ne désigne pas un mouvement politique mais plutôt une **tactique de manifestation ultra-violente**.
- Actions de **groupe et coordonnées**.
- Vise tous les **symboles de l'État** (police, administration...) et de la **«société capitaliste»** (banques, entreprises multinationales, panneaux publicitaires, voitures haut de gamme...).

VISACTU

Příloha č. 2 – Popis skupiny Black Blocks (France Inter, 2019)

Teze Diplomové práce

Téma: Žlutá Francie – analýza protivládních demonstrací v kontextu politické kultury a depolitizace

Jméno: Renáta Matoušková

Obor: Politologie

Vedoucí práce: doc. PhDr. Michel Perottino, PhD.

Akademický rok: 2019/2020

Zdůvodnění výběru práce

Na podzim 2018, téměř rok a půl po zvolení Emanuela Macrona prezidentem a vítězství jeho hnutí La République En Marche v parlamentních volbách, postihly centrum a sever Francie rozsáhlé protivládní demonstrace způsobené růstem cen pohonných hmot a bydlení. Posléze se k důvodům protestů zapojily další ekonomické problémy a chystané prezidentské reformy. Jakýmsi symbolem celých protestů se stalo Hnutí žlutých vest, které požaduje okamžité změny v těchto záležitostech a zároveň odstoupení prezidenta Macrona.

Charakter těchto demonstrací se nese v neklidném duchu, jelikož během nich dojde k vysokému počtu zranění jak na straně demonstrantů, tak na straně zasahujících policistů. Neklidné až násilné protesty proti vládě nejsou ve Francii novinkou. Způsob, jakým jsou ale demonstrace v roce 2019 organizovány je z politologického hlediska nový (byť se objevily srovnání s lidovými bouřemi typu Jacquesies). Jakým způsobem je hnutí žlutých vest organizováno a kdo je její hlavou není přímo jasné a chybí tak přímá tvář těchto demonstrací. Z typického prostředí, kde nesouhlas francouzské společnosti zejména v ekonomických otázkách a problémech nezaměstnanosti byl vyjadřován zejména formou stávek organizovaných sociálními hnutími (resp. několika různými národními odbory), dostaly nevyřešené problémy novou neznámou podobu a funkci. Vznik tak nesourodého uskupení jako Hnutí žlutých vest, tak bylo nečekanou a dosud neznámou reakcí. Zajímavým aspektem organizace demonstrací byla nejen hlavní funkce netypického hnutí, ale i samotná délka demonstrací a jejich četnost. Od října 2018 se demonstrace konaly každou sobotu prakticky až do začátku pandemie Covid-19.

Důležitým jevem, který sehrál v organizaci protestů velkou roli, byl způsob využívání sociálních sítí (zejména Facebook). Sociální sítě fungovaly nejen jako aktivace protestů, ale i jako prostor pro agregaci individuálního hněvu a projevy společenské kritiky.

Nastoupení neorganizovaného hnutí žlutých vest se stalo pro Francii novým a nezvyklým

jevem, který může nastolit nový způsob průběhů demonstrací nejen ve Francii. Tento nový fenomén je na poli politologie zatím nepříliš zkoumaným, proto jeho analýza může více objasnit úspěšnost a nástup nové formy protivládních demonstrací.

Charakteristika práce

Pro pochopení proměny organizace demonstrací a nastavení jejich nové tváře žlutými vestami, bude práce analyzovat významné francouzské demonstrace od roku 1968 až do současnosti.

Ve svém úvodu práce objasní pojetí politické kultury ve francouzské společnosti, což bude důležitým klíčem v pokračujícím výzkumu práce se zaměřím právě na průběh a organizaci současných demonstrací. Dalším klíčem bude definice role sociálních hnutí, která jsou motorem stávek a protivládních protestů. Práce se zaměří i na to, jak francouzské zákony chápou pojetí jak demonstrací, tak i organizátorů těchto protestů (především s ohledem na pojetí odpovědnosti za protesty). Analýza těchto aspektů pomůže práci k obecnému pochopení funkce francouzských protivládních protestů a jejich možnému vlivu na depolitizaci společnosti, zejména z pohledu toho, zda jsou protesty vnímány jako legitimní či nelegitimní projevy nesouhlasu s akty demokraticky zvolených zástupců.

Po definování základních konceptů a jejich charakteristik se práce podívá na současnou problematiku protivládních demonstrací nového typu, které otřásají primárně centrální a severní Francií. Jak již bylo řečeno, jednu z hlavních a nejvíce viditelných rolí mělo u těchto protestů hnutí žlutých vest. Působení a organizovanost žlutých vest bude popsána i s ohledem na možnou rozdílnost oproti jiným sociálním hnutím, které působily v organizaci protivládních demonstrací a stávek od roku 1968. Stejně tak jako na hnutí žlutých vest bude podobně nahlíženo pak i na průběh současných demonstrací a jejich organizaci.

Cíl práce

Za cíl si práce klade objasnění charakteristiky nového typu sociálního hnutí „žluté vesty“ a jejího působení na protivládní demonstrace a francouzskou společnost. Důraz bude kladen na vývoj organizací (sociálních hnutí a odborů), které od roku 1968 měly vliv na průběhy zásadních demonstrací (organizovaných legitimními spolky či odbory nebo neorganizované, bez odpovědnosti) proti vládě.

Práce bude analyzovat nejen současný stav Francie během demonstrací, ale i politickou

kulturu francouzské společnosti, která může mít vliv na to, jakým způsobem protesty fungují. Předmětem výzkumu budou i demonstrace, jejichž problémem je zejména pojetí odpovědnosti za páchaní škod během protestů, které nejsou svolány podle pravidel. Práce se pak bude pokoušet zjistit, zda demonstrace fungují jako jeden z principů francouzské společnosti jako formy demokratického vyjádření nesouhlasu či fungují spíše jako důsledek a prostředek její depolitizace.

Výzkumné otázky, na které se práce bude snažit odpovědět, zní:

1. Jak se proměnila tvář protivládních demonstrací s ohledem na politickou kulturu francouzské společnosti?
2. Jaký vliv měl historický vývoj sociálních hnutí na způsob, jakým funguje Hnutí žlutých vest?
3. Dochází ve Francii k depolitizaci společnosti?

Metodologie

Práce se v teoretické části zaměří na koncept politické kultury (která může hrát roli v proměně protivládních protestů), na koncept sociálních hnutí (která jsou významným hráčem na poli francouzské politiky), a na koncept depolitizace společnosti. Výzkum se bude specializovat na významné protivládní demonstrace od roku 1968, zejména pak na jejich průběh a způsob organizace. Tato analýza pak bude pomocí komparativní případové studie porovnána s problematikou hnutí žlutých vest a jeho zapojení během současných protivládních demonstrací. Představená analýza by měla odpovědět na otázku, jak se proměnila organizace a průběh demonstrací od roku 1968 až do současnosti.

Práce bude pro své účely využívat odbornou literaturu, ale také novinové články, které sledují současný průběh demonstrací. Důležité budou i francouzské zákony k vymezení chápání pojmu demonstrace a její legitimacy. Legitimita demonstrací a způsob jejich organizací by pak měl odpovědět na koncept depolitizace společnosti.

Předpokládaná osnova

1. Úvod
2. Teoretický rámec
  - 2.1. Francouzská politická kultura
  - 2.2. Sociální hnutí

- 2.3. Demontrace ve francouzských zákonech
3. Vývoj protivládních protestů od roku 1968
4. „Hnutí“ žlutých vest
5. Současné protesty od roku 2018
6. Závěr

Předpokládaná literatura

BRÉCHON, Pierre. Les jeunes et la politique en Europe et en France. *Agora débats/jeunesses* [online]. 1998, **12**(1), 11-22 [cit. 2020-04-28]. DOI: 10.3406/agora.1998.1602. ISSN 12685666.

BOUGET, Denis. Protests by the Unemployed, Social Institutions, and Public Authorities: The 1998 Fonds d'urgence sociale Incident in French Départements. *Revue française des affaires sociales* [online]. 2001, (1), 51-74 [cit. 2020-04-15]. DOI: 10.3917/rfas.011.0051. ISSN 21114358.

DESAGE, Fabien. Un régime de grande coalition permanente? *Politix* [online]. 2009, **22**(88), 133-161 [cit. 2020-04-28]. DOI: 10.3917/pox.088.0133. ISSN 02952319.

FOURQUET, Jérôme, Anne-lorraine BUJON, Olivier MONGIN a Jean-louis SCHLEGEL. France after the Yellow Vests. *Esprit* [online]. 2019, **Novembre**(11), 40- 50 [cit. 2020-04-15]. DOI: 10.3917/espri.1911.0040. ISBN 9782372341103. ISSN 21114579.

GROSSMAN, Emiliano. Frances Yellow Vests – Symptom of a Chronic Disease. *Political Insight* [online]. 2019, **10**(1), 30-34 [cit. 2020-04-15]. DOI: 10.1177/2041905819838152. ISSN 20419058.

CHABAL, Emile. French Political Culture in the 1970s: Liberalism, Identity Politics and the Modest State. *Geschichte und Gesellschaft* [online]. 2016, **42**(2), 243 [cit. 2020-04-15]. ISSN 0340613X.

CHABAL, Emile. *A Divided Republic: Nation, State and Citizenship in Contemporary France*. Cambridge: Cambridge University Press, 2015. DOI: 10.1017/CBO9781107447936. ISBN 9781107692879.

PEROTTINO, Michel. *Francouzský politický systém / Michel Perottino ; [rec. Blanka Říchová]*. 2005. ISBN 8086429482.

PINSON, Gilles. Politiser et dépolitiser la métropole: dimensions et modes de politisation de l'intercommunalité bordelaise. *Métropoles* [online]. 2020, **25** [cit. 2020-04-28]. DOI: 10.4000/metropoles.7118. ISSN 19577788.

SAUVÉ, Jean-marc. French Political Culture and Its Resources. *Esprit* [online]. 2013, **Février**(2), 57-68 [cit. 2020-04-15]. DOI: 10.3917/espri.1302.0057. ISBN 9791090270145. ISSN 21114579.

WELCH, Stephen. *The theory of political culture / Stephen Welch*. 2013. ISBN 9780199553334.

Klíčová slova

Francie, Hnutí žlutých vest, demonstrace, politická kultura, depolitizace, Emmanuel Macron, La République En Marche

France, Mouvement des Gilets jaunes, demonstration, political culture, depoliticization, Emmanuel Macron, La République En Marche